

TÎLCUIREA EPISTOLELOR CĂTRE TESALONICENI

ALE SLĂVITULUI ȘI PREA-LĂUDATULUI APOSTOL PAVEL

de

Sfântul Teofilact, Arhiepiscopul Bulgariei

tălmăcită din elina veche în cea nouă și
împodobită cu felurite însemnări de către

Nicodim Aghioritul

Întreptarea tălmăcirii, note ale ediției și înainte-cuvîntare:

Florin Stuparu

București

Pricina epistolei întâi către Tesaloniceni, după Teodorit și Icumenie numai¹

Tesalonicul este mitropolia, adică maica tuturor cetăților Machidoniei², care a primit mîntuitoarea propovăduire prin învățătura marelui Pavel într-o vreme cînd Evreii ce se aflau în Tesalonic grăiau împotriva lui și îl vrăjmășuiau. Și, abia izbăvind-se de vrăjmășiile Evreilor, Pavel a fugit din Tesalonic și s-a dus în Veria, iar de acolo a mers la Atena, precum mărturisesc *Faptele* (capitolul 17). Și, aflîndu-se acolo, fiindcă avea grijă de ucenicii săi Tesaloniceni, l-a trimis la dînșii pe fericitul Timotei, ca să-i întărească în credință și să-i facă mari de suflet întru vrăjmășiile pe care le ispiteau de la potrivnicii Evrei. Și, întorcîndu-se de acolo, Timotei i-a arătat lui Pavel că Tesalonicenii aveau credință statornică, dar le trebuia învățatură și sfătuire la unele întrebări. Așadar, pentru această pricină s-a îndemnat Pavel de le-a scris epistola aceasta, după Teodorit. Iar Icumenie zice că a stat și altă pricină: „Fiindcă pătimise multe necazuri în Veria și în Filipii Machidoniei, Pavel – zice – se temea ca nu cumva Tesalonicenii, auzind cele ce a pătimit, să se smintească, socotind că a pătimit din slăbiciunea lui Hristos și a propovăduirii. Și, auzind că Tesalonicenii se întristau foarte pentru cei morți, îl trimite cu epistola aceasta pe Apostolul Timotei.

Și, mai întâi, îi întărește în credință, ca să nu se clatine pentru necazurile suferite, căci nu pătimiseră vreun lucru de mirare fiind supărați de către Evrei, care L-au omorît pe Însuși Domnul, căci însușirea Creștinilor³ este

¹ Însemnează că nici Hrisostom, nici Teofilact nu au pricina epistolei acesteia, precum au avut la epistolele de mai înainte. Ci doar Icumenie și Teodorit zic că Apostolul Pavel a scris epistola aceasta mai înainte decît pe toate celelalte. Și, după Meletic, aceasta s-a scris în anul 20 după înălțarea Domnului (tomul 1 al *Istoriei bisericești*). (n. aut.)

² Despre Tesalonic, înțeleptul Teodorit zice: „Tesalonicul este o cetate prea-mare și mult-norodită, fiind supusă neamului Machidonienilor, povățuitoare însă și a Tesaliei și a Ahaiei. [...]” (n. aut.)

³ Scriu cu majusculă cuvîntul „Creștin” ca să arăt că el numește un neam osebit, alcătuit din ceibotezați din toate celelalte neamuri. Acesta e *norodul cel nou al lui Dumnezeu, noul Israil*, de vreme ce Iudeii au pierdut această vrednicie atunci cînd s-au lepădat de Hristos-Dumnezeu. (n. m.)

a se necăji în viața aceasta. Și îi mai sfătuiește cum să petreacă, zicându-le că se cuvine a lucra lucru de mînă, precum au primit pildă de la el însuși, și să nu șadă nelucrători. Le scrie și despre cei morți și îi mîngîie, învățîndu-i a nu se întrista greu, fiindcă moartea celor ce adorm întru Hristos nu este pierzare, ci un prilej și o cale a învierii. Apoi, îi învață că ziua celei de a doua veniri a Mîntuitorului Hristos este nearătată și că prin urmare se cuvine a fi gata totdeauna și a nu lua aminte cînd cineva zice că știe cînd se va face ziua aceea. Și spune că, întru venirea Domnului, cei vii nu-i vor întrece pe cei morți mult mai înainte, fiindcă năpraznic [„pe neașteptate”, „deodată”, *n. m.*] se va face atît învierea aceloră, cît și schimbarea și nestrîcăriunea celor ce vor fi vii. Și, îndemnîndu-i să-și îndrepteze năravurile, și să se bucure întru nădejde, și să se roage și să mulțumească totdeauna Domnului, îi jură [„îi leagă cu jurămînt”, *n. m.*] să citească epistola aceasta tuturor fraților și așa o sfîrșește.

CAPITOLUL I

1. Pavel, Siluan și Timotei,

Pentru ce, scriind către Tesaloniceni, Apostolul Pavel îl numără împreună cu sine-și pe Timotei numaidecât la începutul epistolei, iar scriind Efesenilor nu face aceasta, cu toate că Timotei era cunoscut Efesenilor? Pentru că – precum mi se pare – voia să-l trimită pe Timotei la Efeseni îndată, și de aceea a socotit de prisos a-l numi pe Timotei pricinuitor al epistolei către ei, de vreme ce el avea să o ia în mâinile sale când urma să meargă în Efes. Iar aici nu s-a întâmplat așa, ci, fiindcă Timotei tocmai venise de la Tesalonic, Pavel l-a numărat împreună cu sine și zice că trimit epistola amândoi. Și îl pune mai înainte de Timotei pe Siluan¹ poate pentru că Timotei îi ceruse aceasta pentru smerita-cugetare, căci de trei ori fericitul Timotei îi urma lui Pavel, învățătorului său, care se numără pe sine împreună cu ucenicii săi.

Iar aici Pavel nu se numește pe sine nici „Apostol”, nici „rob” sau „slugă a lui Hristos”, precum obișnuiește a scrie în celelalte epistole, pentru că Tesalonicenii erau nou-învățați și nou-luminați și nu luaseră încă cercare a darurilor și a vredniciilor lui Pavel.

bisericii Tesalonicenilor

Cu toate că puțini Tesaloniceni erau Creștini și încă nu aveau alcătuire și întărire, totuși Pavel îi numește „biserica”, mîngîindu-i cu acest nume, fiindcă acesta însemnează de cele mai multe ori mulțime adunată.

întru Dumnezeu-Părintele și Domnul Iisus Hristos:

¹ Însemnează că fericitul Teodorit zice așa: „Sila e numit aici «Siluan», căci pe Sila l-a ales Pavel și îl avea împreună cu sine după cearta cu Varnava, căci zice: «Alegînd lîngă sine pe Sila, Pavel a ieșit» (Fapte 15:40). Pentru că Sila se afla împreună cu Pavel în Filipi, în Tesalonic și în Veria. Iar Sila și Timotei au rămas împreună în Veria, iar Pavel, lăsîndu-i pe ei acolo, s-a dus la Atena (Fapte 17:14).” Eu însă socotesc că – precum „Simeon” s-a făcut „Simon” după scurtarea zicerii (amîndouă acestea fiind numiri ale căpeteniei Petru), căci în a doua epistolă sobornicească a lui Petru se scrie așa la început: „Simon Petru”, iar Iacov „fratele Domnului” a zis despre Petru: „Sîmon a istorisit cum Dumnezeu a avut grijă de la început să ia dintre «neamuri» un norod întru numele Său” (Fapte 15:14) – tot așa și numele „Siluan”, după scurtare, s-a făcut „Sila”. Sau că numele dezmiardat de la „Siluan” este „Sila”, cum și pe Priscila Pavel o numește „Prisca” întru cea către Romani – precum zice Teodorit –, măcar că și acum se citește „Priscila”, iar nu „Prisca”, în mai toate izvoadele. (n. aut.)

Fiindcă erau și biserici ale Elinilor și Iudeilor, Pavel, vrînd a osebi de acelea biserica Creștinilor din Tesalonic, adaugă aici și zice: „bisericii celei întru Dumnezeu-Părintele”. Mare vrednicie este însă a fi cineva întru Dumnezeu, căci cel ce este rob și lucrător al păcatului, acela nu este întru Dumnezeu. Și ia aminte că prepoziția „întru” s-a pus aici de Pavel și la Părintele, și la Fiul! Așadar să amuțească luptătorii de Duh Machidonieni, care, hulind Duhul cel Sfînt, zic că Acesta nu este de o ființă cu Părintele și cu Fiul, căci doar pentru Tatăl se dă prepoziția „din”, pentru Fiul prepoziția „prin”, iar pentru Sfîntul Duh doar prepoziția „întru”. Căci, iată, prepoziția „întru” se dă de Pavel și pentru Părintele, și pentru Fiul, și prin urmare se arată și dintru aceasta că Duhul Sfînt este de o ființă și cu Părintele, și cu Fiul.

Har vouă și pace!

Apostolul se roagă pentru Tesaloniceni ca mai mult să sporească întru dumnezeieștile daruri, dar și ca să aibă pace întru dînșii și să nu se mîndrească unul asupra altuia.¹

2. Mulțumim lui Dumnezeu totdeauna pentru voi toți,

Pavel începe înaintea-cuvîntarea epistolei de la laudă, căci a mulțumi el lui Dumnezeu pentru Tesaloniceni arată că ei au isprăvit oarecari mari fapte bune, pentru care Dumnezeu Se slăvește și I se mulțumește. Cu mulțumirea aceasta, Apostolul îi învață totdeauna pe Tesaloniceni a cugeta smerit, fiindcă Dumnezeu este Acela care lucrează și isprăvește întru dînșii întregimea faptelor lor bune.²

făcînd pomenire de voi întru rugăciunile noastre,

A mulțumi Pavel lui Dumnezeu pentru Tesaloniceni se pricinuia din faptele lor bune, iar a-i pomeni întru rugăciunile sale se naștea din dragostea pe care o avea către ei.

3. neîncetat aducîndu-ne aminte de voi,

¹ Despre zicerea „har vouă”, vezi la capitolul 1 al celei către Corinteni, stih 3. (n. aut.)

² Iar Teodorit zice: „Mai întîi învățăm a mulțumi pentru bunătățile făcute nouă mai înainte, și apoi a cere cele de lipsă. Căci aceasta aflăm că o face dumnezeiescul Apostol pretutîndeni.” (n. aut.)

Zice: Nu numai cînd mă rog îmi aduc aminte de voi, ci și întru cealaltă vreme, totdeauna. Și aceasta este semn și dovadă a covîrșitoarei dragoste a marelui Pavel către Tesaloniceni.

de lucrul credinței,

Totdeauna – zice – îmi aduc aminte de lucrul credinței voastre, adică de starea pentru credință și de nevoița voastră. Căci acesta este lucrul credinței, a fi statornic orice Creștin și a nu se mîndri pentru credința sa, suferind bărbătește ispitele ce i se fac pentru credință nu numai cu cuvintele, ci cu fapta și cu lucrurile.

și de osteneala dragostei

Aici, s-ar nedumeri cineva, zicînd: Și ce osteneală este a iubi cineva, o, fericite Pavele? Iar el răspunde că a iubi cineva doar prin vorbe nu este osteneală, iar a iubi cu curăție, din inimă și prin fapte, aceasta cu adevărat este osteneală mare și multă, căci cum nu este osteneală cînd cineva suferă tot necazul și isпита pentru cel iubit de el? Deci și Tesalonicenii pătîmiseră multe rele pentru dragostea lor către Pavel, precum oricine poate să afle din *Faptele Apostolilor*.¹

și de răbdarea nădejdi Domnului nostru Iisus Hristos

Zice: Frații mei iubiți, de mulți ani suferiți ispite și primejdii, dar aceasta se întîmplă fiindcă v-ați întărit și v-ați împuternicit cu nădejdea întru Domnul. Căci aceia credeau și nădăjduiau cu încredințare întru darurile și cununile bunătăților fiitoare [„care sînt”, „care au ființă”, *n. m.*] și de aceea

¹ Căci citim la capitolul 17 al *Faptelor* că, aflîndu-se Pavel în Tesalonic – unde era sinagoga Iudeilor –, aceștia, văzînd că multă mulțime de Elini s-a înduplecat la cuvintele lui și au crezut, au făcut mare tulburare în tot Tesalonicul. Și, ducîndu-se ei la casa lui Iason și neaflîndu-i pe Creștinii ce crezuseră, i-au tras pe Iason și pe alții la stăpînitorul cetății, zicînd acestea cu strigare: „Aceia pe care i-a primit Iason au răzvrătit pe toată lumea și sînt aici de față. Atunci stăpînitorul, punînd la rînduială pentru aceasta, a luat destui bani de la Iason și i-a slobozit pe ei. Iar frații, noaptea, îndată l-au petrecut pe Pavel la Veria.” Pentru aceasta, vrednice de laudă sînt cele zise de fericitul Teodorit: „Lucru al credinței este a fi cineva adevărat și întărit întru primejdii, căci nu se cuvine a se arăta credința numai în vreme de pace și de liniște, ci se cuvine a ne ține de dînsa și întru înviforare. Tot așa și dragostea, nu are doar dobîndirea cea dulce, ci și osteneala cea covîrșitoare, fiindcă se cuvine a suferi greșelile fratelui, chiar dacă zavistuieste, chiar dacă se mînie, chiar dacă se înalță și dacă boalește de nemulțumire. De aceea a înjugat osteneala cu dragostea și a rînduit răbdarea împreună cu nădejdea.” (*n. aut.*)

răbdau ispitele. Căci Dumnezeu pentru aceasta îngăduia a fi ispitiți Creștinii la începutul credinței, ca să nu zică cineva că propovăduirea evangheliei¹ se întârea la împlinire, cu măgulirile și cu odihnele celor ce o primeau. Și, pe lângă aceasta, ca să se arate că sufletele celor ce credeau nu erau plecate de vreo înduplecare și limbuție a oamenilor, ci doar de puterea lui Hristos ce Se propovăduia.

Înaintea lui Dumnezeu-Părintelui nostru.

În două chipuri poți să înțelegi zicerea aceasta, iubitule: sau că noi, Apostolii, vă pomenim totdeauna înaintea lui Dumnezeu-Părintele pe voi, Tesalonicenii; sau că ne aducem aminte de lucrul credinței voastre, care stă înaintea lui Dumnezeu-Părintele. Zice: O, Creștinilor Tesaloniceni! – să nu socotiți că osteniți fără folos și fără câștig. Nu! – fiindcă toate faptele voastre stau înaintea lui Dumnezeu-Părintele, și de aceea El va răsplăti plățile faptelor voastre prea-împlinite.

4. Iubiți frați, știm alegerea voastră de la Dumnezeu;

Zice: O, iubiții mei frați! – ne aducem aminte de voi, căci știm că sînteți aleși de Dumnezeu întru credința lui Hristos mai mult decît numeroși alții. Și de unde e arătată aceasta – o, fericite Pavele! –, anume că Tesalonicenii sînt aleși de Dumnezeu? Aceasta o arată descoperit mai jos.

5. căci evanghelia noastră nu s-a făcut către voi numai în cuvînt,

Din aceasta – zice – este arătat că voi, Tesalonicenii, sînteți aleși de Dumnezeu, anume din faptul că Dumnezeu a slăvit și a mărit la voi propovăduirea evangheliei. Și – fiindcă noi nu v-am propovăduit numai cu cuvîntul, ci prin noi s-au făcut și semne și minuni – Dumnezeu a binevoit să credeți prin aceste semne că sînteți aleși și înainte-hotărîți ai Lui.

ci și întru putere.

Adică: Ați primit evanghelia cu semnele și cu minunile făcute prin noi atît pentru facerea de bine și ajutorarea celor ce au primit credința cu inimă mulțumitoare, cît și pentru pedeapsa și înțeleptirea celor neînduplecați și nemulțumitori.

¹ Nu e vorba de vreo carte a *Evangheliei* (cum se va arăta în amănunt ceva mai la vale), ci de buna vestire a mîntuirii oamenilor prin Iisus Hristos. (n. m.)

și întru Duhul Sfînt

Adică: Ați primit evanghelia cu înțelepciunea duhovnicească, iar nu cu cea din afară, trupească, a filozofilor. Sau zice: Ați primit evanghelia și credința cu Duhul cel Sfînt, Care Se dădea celor ce credeau și care grăiau în limbi străine, și prooroceau și făceau osebite minuni.

și întru multă încredințare,

Zice: Ați primit evanghelia cu necaz și cu rea pătimire. Căci – precum semnele, minunile, și împărțirea și darul Sfîntului Duh se făceau pentru deplina încredințare a celor ce credeau, tot așa și necazurile pătimate pentru propovăduirea evangheliei erau mare adevărire și întărire a ei și a credinței.

precum știți în ce fel ne-am făcut între voi pentru voi.¹

Zice: Fraților, voi înșivă sînteți martori cum am petrecut și cum am umblat între voi, și cu cît de multă osîrdie v-am propovăduit evanghelia, fiindcă sînteți aleși de Dumnezeu. De aceea ne-am sîrguit să le săvîrșim și să le suferim pe toate pentru voi, căci cine nu ar pătimi ispite pentru cei iubiți ai lui Dumnezeu? Aici, Pavel arată că îi laudă, chiar dacă umbrit, fiindcă voiește mai înții să-i laude pe Tesaloniceni.

6. Și voi v-ați făcut următori ai noștri și ai Domnului,

Aici, Apostolul îi îndeamnă și-i întărește pe Tesaloniceni, lăudîndu-i și aducîndu-le aminte că nici ei nu rămăseseră mai jos decît dînsul întru primejdii, ci i-au urmat. O, minune! – cîtă laudă a Tesalonicenilor este a se face ei următori ai învățătorului lor Pavel și ai Domnului nostru Iisus Hristos îndată ce au crezut! Cum s-au făcut însă următori ai Domnului? Așa, fiindcă și Domnul, multe pătimind, Se bucura, căci de voie venea la patimă, încît și zicea către Părintele Său, rugîndu-Se: „Părinte, a venit ceasul, proslăvește-L pe Fiul Tău!” (Ioan 17:1).²

¹ Iar Teodorit zice: „V-a înduplecat însă și mărimea primejdiilor pentru cele dumnezeiești aduse de noi. Căci zicerea «în ce fel ne-am făcut între voi pentru voi» arată primejdiile pe care le suferise pentru dînsii aducîndu-le mîntuitoarea propovăduire.” (n. aut.)

² Și sînt multe alte semne prin care se dovedește bucuria Domnului întru pătimiri. A zice îndată ce a venit în lume: „Jertfă și punere înaintea nu ai voit, trup însă Mi-ai gătit” (Psalm 39: 9), adică: Trupul Meu l-ai ales – o, Părinte! – a se face jertfă gătită și desăvîrșită – precum tîlcuiește Apostolul Pavel în *Epistola către Evrei* (Evrei 10:5); faptul că l-a numit pe

primind cuvîntul cu mult necaz, întru bucuria Sfîntului Duh,

Zice: Voi, Tesalonicenii, nu ați primit cuvîntul evangheliei doar cu necaz, ci cu mult necaz, adică cu multe primejdii. (Iar aceasta o vei afla din *Faptele Apostolești*, precum am zis înainte, în subînsemnarea stihului 3.) Însă – zice – ați primit necazul și primejdiile acestea bucurîndu-vă. Și, tîlmăcind cum se poate bucura cineva în necazuri, Apostolul a zis: „cu bucuria Duhului Sfînt”, pentru că – zice – Sfîntul Duh nu v-a lăsat să vă întristați pentru necazurile ce le suferiți, ci durerea era a trupului și a celor trupești, iar sufletului vostru i se dă bucuria de la Sfîntul Duh. Căci – zice – așa cum cei trei tineri, în mijlocul flăcării cuptorului, se răcoreau cu duhul acela ce șuiera, tot astfel vă bucură și pe voi Duhul Sfînt cînd vă află în primejdie, arătîndu-vă în fantazie [„închipuire”, *n. m.*] ca și cum răsplătirea viitoare din ceruri ar fi de față. Vezi așadar – o, cititorule! – că atunci se face cineva următor Domnului, cînd suferă primejdiile și necazurile cu bucuria Sfîntului Duh.

7. ca să vă faceți chip tuturor celor ce cred în Machidonia și în Ahaia.

Măcar că Pavel propovăduise evanghelia în Tesalonic, mitropolia Machidonie, venind din Filipi și din celelalte cetăți ale Machidonie, cu toate acestea Tesalonicenii străluceau întru fapta bună și întru primirea evangheliei într-atît, încît se făcuseră învățători și pildă întru toată Machidonia și Ahaia, adică în Moreea. Așadar după aceasta au urmat Tesalonicenii lui Pavel: fiindcă și Pavel, măcar că a crezut întru Hristos în urma tuturor, totuși i-a întrecut cu ostenele pe toți Apostolii mai dinainte. Și vezi – o, cititorule! – că Apostolul nu a zis că Tesalonicenii s-au făcut spre a crede ceilalți, ci că s-au făcut „chip” și învățători aceluia după ce au crezut ceilalți, crezînd cum se cuvine a crede, cu căldură și cu inimă gata spre a primi ispitele și primejdiile pentru credință și pentru poruncile Domnului.

Petru „Satana” pentru că-L oprea a merge în Ierusalim ca să pătimească (*Matei 15:23*); S-a necăjit cînd să vină ceasul a pătimi, fiindcă aceasta înseamnă zicerea: „Și cu botez am a Mă boteza, și cîta nerăbdare am pînă ce se va săvîrși” (*Luca 12:50*); a numi moartea „pahar”, care – după Sfințitul Teofilact – înseamnă dulceața și bucuria pe care o simt cei ce beau vin: „Paharul pe care Mi l-a dat Mie Părintele, oare nu-l voi bea?” (*Ioan 18:11*); a alerga la miezul nopții și a Se duce în grădina care îi era cunoscută lui Iuda – precum tîlcuiește Hrisostom; și a zice femeilor ce plîngeau să nu plîngă pentru Dînsul (*Luca 23:28*). Vezi în *Nevoințele Duhovnicești*, foaia 347 și în *Războiul nevăzut*, foaia 227, și alte semne ale bucuriei Domnului întru pătimiri. (*n. aut.*)

8. *Căci de la voi s-a revărsat cuvîntul Domnului*

Adică: O, frații mei Tesaloniceni! – vestea credinței și a faptei voastre bune a făcut propovăduirea evangheliei auzită și prea-vestită la toți și v-ați făcut învățători tuturor celorlalți credincioși. Iar zicerea „s-a revărsat” arată că: Precum trâmbița răsună strălucit și glasul ei ajunge la mare depărtare, tot așa și de la voi, Tesalonicenii, a răsunat propovăduirea evangheliei ca o trâmbiță și glasul ei a ajuns în locuri depărtate.¹

nu numai în Machidonia și în Ahaia, ci credința voastră către Dumnezeu a ieșit către tot locul,

Zice: Cu pilda voastră, ați umplut Machidonia și Moreea de cuvîntul evangheliei și ați umplut de mirare și de înspăimîntare tot locul, căci întru atît de puțină vreme ați arătat atîta credință fierbinte și covîrșitoare. Această e spusă cu înfățișare retorică, de parcă ar vorbi pentru vreun lucru însuflețit și viu.

în-cît a nu avea noi trebuință de a grăi ceva.

Atît de mare și de lucrătoare este vestea credinței voastre – zice –, în-cît oamenii nici nu ne mai așteaptă să zicem ceva despre voi, ci, de cîte ori începem a vă lăuda pentru a-i îndemna la aceeași rîvnă a credinței voastre, ei ne-o iau înainte și povestesc faptele voastre cele bune, și noi le auzim de la dînșii.

9. *Căci ei vestesc cum am fost primiți la voi*

Chiar ei vestesc și zic că, deși venirea noastră la voi a fost plină de ne-numărate morți, voi nu v-ați smintit întru noi, nici nu v-ați răcit pentru relele și primejdiile pe care le-am cercat cînd eram acolo. Și ei spun că, deși ați căzut în felurite primejdii pentru noi (și vezi despre aceasta la capitolul 17 al *Faptelor* și subînsemnarea de mai înainte la stihul 3 al capitolului acestuia), nu v-ați întors fața de către noi, ci atîrnați de noi ca și cum ați fi dobîndit din partea noastră nenumărate bunătăți.

Și se vede că venirea aceasta a lui Pavel în Tesalonic a fost cea de a doua, căci înțîia dată fusese gonit de acolo pentru tulburarea Evreilor, și

¹ Iar Teodorit zice: „A zis: «de la voi s-a revărsat cuvîntul Domnului» nu pentru că de acolo ar fi luat început propovăduirea, ci fiindcă osîrdia lor pentru cele dumnezeiești se făcuse mult-vestită și pe mulți îi pornise spre a revărsa lumii cinstiri ale lui Dumnezeu.” (n. aut.)

se dusesese în Veria. Și după aceea s-a dus iarăși în Tesalonic și atât de bine a fost primit de Tesaloniceni, încît aceia voiau chiar a-și pune sufletele în primejdie pentru el.¹

și cum v-ați întors către Dumnezeu de la idoli, ca să slujiți Dumnezeului celui adevărat

Zice: Ceilalți ne vestesc cu ce lesnire și multă căldură ați crezut voi, Tesalonicenii, fără a spune noi ceva pentru voi. Iar aici, povestind, Apostolul îi sfătuiește pe Tesaloniceni fără greutate și fără supărare, fiindcă le aduce aminte cu o frumoasă metodă de la ce rătăcire și păgînatate a mincinoșilor și morților idoli au venit la buna-cinstire de Dumnezeu și la dreapta cunoștință a adevăratului și viului Dumnezeu, și astfel îi sfătuiește să viețuiască cu această bună cinstire și cunoștință de Dumnezeu.²

10. și să-L așteptați pe Fiul Lui din ceruri (pe Care L-a sculat din morți), pe Iisus, pe Cel ce ne-a izbăvit de urgia viitoare.

Și aceste cuvinte ale lui Pavel au aceeași metodă cu cele de mai sus, căci tot în chip de povestire îi învață dumnezeiescul Apostol pe Tesaloniceni să-L aștepte pe Fiul lui Dumnezeu, Care are să vină să ne slobozească de urgia viitoare. Și prea-mare mîngîiere este celor ce se necăjesc că Cel ce a murit, și S-a sculat, și a înviat și Se află acum în cer va veni întru a doua venire și că pe noi, cei ce ne necăjim acum, ne va slobozi de viitoarea ur-

¹ Și poate că a doua venire a lui Pavel în Tesalonic se arată, măcar că umbrat, din *Faptele Apostolești*, care zic: „Iar după ce a încetat tulburarea (cea din Efes), chemîndu-i pe ucenici și sărutîndu-i, Pavel a ieșit ca să meargă în Machidonia. Și, trecînd prin părțile acelea și mîngîindu-i pe ei cu mult cuvînt, a venit în Elada” (capitolul 20, stih 1). Iar în Machidonia se află și Tesalonicul, fiind mitropolie a ei. Însă, pentru că din cuvîntul ce îl zice însuși Pavel în capitolul 2 al acestei epistole se vede că nu a mers a doua oară în Tesalonic – căci așa zice acolo: „Pentru aceasta am voit a veni către voi eu, Pavel, o dată și de două ori, și ne-a împiedicat Satana” (capitolul 11:18) – însemnăm și aceasta, că, după ce a mers în Elada și a șezut acolo trei luni, Pavel și-a făcut socoteala să se întoarcă prin Machidonia în Siria. Iar dacă a mers într-adevăr în Machidonia nu se știe [căci zice așa]: „(Făcînd trei luni în Elada) și făcîndu-se asupra lui vrăjmășie de către Evrei cînd urma a se duce în Siria, și-a făcut socoteala de a merge prin Machidonia” (*Fapte*, capitolul 3) (n. aut.)

² Iar Teodorit zice: „Apostolul ne-a învățat învederat cum se cuvine a înțelege zicerea «ca să Te cunoască doar pe Tine, adevăratul Dumnezeu» (Ioan 17:3). Căci nu L-a oșebit de Fiul, ci de cei ce nu sînt dumnezei. Pe Acesta L-a numit «Cel ce este Dumnezeu viu și adevărat», viu adică pentru că acela nu sînt vii, și adevărat pentru că aceia se numeau «dumnezei» în chip mincinos.” (n. aut.)

gie, adică de munca veșnică ce va să fie, fiindcă noi I-am bine-plăcut prin credință și prin viața noastră neprihănită, iar pe cei ce ne necăjesc nu-i va milui cu îndurare, ci îi va osîndi în muncă. Și – fiindcă cele rele și supărătoare erau de față la îndemînă, iar cele bune și îmbucurătoare doar se nădăjduiau și nu erau de față – Pavel mărturisește aici că Tesalonicenii aveau mare credință, fiindcă ei așteptau și nădăjduiau viitoarele bunătăți cu adevăritate, fără a se îndoii cît de puțin pentru ele.¹

¹ Același Teodorit zice: „Se cuvine dar a ști că nu dumnezeiasca fire a Celui unuia născut s-a sculat din morți, căci aceasta este nepătimitoare. Nici că Iisus este un alt Fiu, osebit de Cel unul născut, ci este același cu adevărat (după ipostas [«persoană», *n. m.*]). El a pățit ca om și a înviat ca om (adică după firea omenirii Sale).” (*n. aut.*)

CAPITOLUL II

1. Căci voi înșivă știți, fraților, că venirea noastră la voi nu s-a făcut zadarnică.

Zice: Cu adevărat, mari sînt și isprăvile noastre, însă nici noi nu am avut către voi socoteli omenești și venirea noastră la voi nu a fost deșartă și zadarnică. Adică: Nu am venit la voi fără primejdii și fără ispite, nici fără a avea oarecare lucru statornic. Căci – precum am zis – de multe ori primejdiile întăresc propovăduirea credinței și, fără primejdii, credința ar fi fost deșartă și zadarnică. (Vezi și la stihul 5 al capitolului întâi al acesteia, unde zice: „și întru multă încredințare”.)

2. Ci, mai înainte pătimind și ocărîndu-ne în Filipi – precum știți – am cutezat întru Dumnezeuul nostru a grăi către voi evanghelia lui Dumnezeu întru multă nevoie.

Zice: Din primejdii, am căzut în primejdii. Căci, izbăvindu-ne de primejdiile, bătăile și închisorile pătimate mai întâi în Filipi (căci în Filipii Machidoniei a fost bătut și închis în temniță Pavel împreună cu Sila, precum mărturisesc *Faptele*, capitolul 15), am căzut – zice – întru alte primejdii, cînd am venit în Tesalonic să vă propovăduim evanghelia. Căci Evreii, tulburînd norodul și pe stăpînitori, ne-au făcut să ne depărtăm de acolo în Veria cu multă primejdie, cu nevoie și cu frică (precum se vede în capitolul 17 al *Faptelor*). Vezi însă, iubitele, cum Pavel îi afierosește totul lui Dumnezeu, zicînd: „am cutezat întru Dumnezeuul nostru”, adică: Întărîndu-ne de Dumnezeu, ne-am înfățișat în cetatea voastră, Tesalonicul, ca să vă propovăduim evanghelia.

3. Căci mîngîierea noastră nu este dintru amăgire,

Zice: Învățătura și propovăduirea noastră¹ nu este din amăgire, adică nu amăgește pe nimeni, ci pe toți îi învață calea cea dreaptă a mîntuirii. Căci cei ce amăgesc nu se dau pe sine-și în primejdii și rele pătimiri, ci la desfătări și bancheturi, iar eu m-am dat pe sine-mi în rele pătimiri și primejdii ale vieții numai ca să vă mîntuiesc cu învățătura mea. Prin urmare, este arătat că învățătura mea nu amăgește pe nimeni, căci eu, învășînd, nu sufăr primejdii pentru lucrări omenești și vremelnice, ci pentru unele dumnezeiești și veșnice.

¹ Așa a înțeles „mîngîierea” și Teodorit. (n. aut.)

nici din necurăție,

Adică: Eu nu învăț vreun lucru necurat și spurcat, cum învăț și fac vrăjitorii și fermecătorii.

nici cu vicleșug,

Zice: Nici nu învăț vreun lucru care să pricinuiască răzvrătire și scornire, precum a făcut Tevda, despre care este scris în *Fapte*: „Căci, înainte de zilele acestea s-a ridicat Tevda zicînd că el este cineva, căruia i s-au alăturat un număr de bărbați ca la patru sute, care a fost ucis, și toți cîți l-au ascultat au fost risipiți și nimiciți” (*Fapte* 5:36).

4. ci, după cum ne-am cercat de Dumnezeu a ni se încredința evanghelia, așa grăim,

Zice: Dumnezeu ne-a cercat și ne-a ales ca să ni se încredințeze propovăduirea evangheliei, și nu ne-ar fi ales dacă nu ne-ar fi știut vrednici. Deci noi așa rămînem, cum am fost aleși de Dumnezeu pentru propovăduirea atît de mare a evangheliei.¹

nu căutînd a plăcea oamenilor, ci lui Dumnezeu, Celui ce ne cearcă inimile.

Zice: Grăim evanghelia nu ca să plăcem vouă sau altor oameni, ci pentru că voim să plăcem lui Dumnezeu, Care cercetează cele ascunse ale inimii noastre – căci zicerea „cearcă” însemnează aici „cercetează”. Sau zice aceasta, că Dumnezeu primește și încununează inimile, adică așezarea din lăuntru a omului, nu arătarea cea din afară; căci nici un om viclean cu inima, amăgitor și necurat nu poate plăcea lui Dumnezeu.

5. Căci niciodată nu ne-am arătat întru cuvînt de măgulire, precum știți,

Fiindcă mai înainte Apostolul i-a lăudat pe Tesaloniceni, pentru a nu lăsa lauda lor sub bănuială, aici zice așa: Niciodată nu v-am măgulit, ca să

¹ Iar Teodorit tîlcuiește zicerea aceasta așa: „Nu ne-am pus învățători hirotonisiți de noi înșine – zice –, ci evanghelia ni s-a încredințat de către Dumnezeu. De aceea, toate le zicem și le facem ca sub mărturia lui Dumnezeu, căci știm că nici una din mișcările sufletului nu este neștiută de El. Iar zicerea «precum ne-am cercat de Dumnezeu» este în loc de: «fiindcă I s-a părut Lui».” (*n. aut.*)

vă amăgesc – căci măgulirea este însușirea acelor care caută să amăgească pe cineva. Deci, precum nu v-am măgulit altă dată, tot așa nu vă măgulesc nici acum.

nici cu porniri de lăcomie, Dumnezeu e martor.

Zice: Nici nu v-am propovăduit din iubire de argint, pentru a lua bani de la voi.¹ Că nu v-am măgulit niciodată, voi înșivă sînteți martori; iar că nu sînt iubitor de argint e martor Însuși Dumnezeu, Care știe așezările inimii mele, fiindcă aceasta [lăcomia] vă este necunoscută vouă, fiind o patimă ascunsă a inimii.

6. Nici n-am căutat slavă de la oameni, nici de la voi, nici de la alții,

Apostolul nu a zis: „nu am dobîndit cinste de la voi”, ca să nu se creadă că îi ocărăște. Ci zice: Noi nu am căutat vreo slavă și cinste de la voi, cu toate că evanghelia cere a fi cinstiți Apostolii propovăduitori de către Creștinii ce o ascultă. Căci, dacă oamenii aduc multă cinste solilor ce mijlocesc pentru împărații pămîntești, cu cît mai vîrtos se cuvine a fi cinstiți solii Împăratului ceresc, cum erau Pavel și ceilalți Apostoli? Deci – zice – cum ne vom face lucrarea noastră pentru a dobîndi slavă, de vreme ce nu voim să fim cinstiți nicidecum ca niște învățători și Apostoli, nici de către voi, nici de către alții? Aceasta este de necrezut și nu se poate întîmpla!

7. deși puteam fi cu greutate, ca Apostoli ai lui Hristos.

Zice: Noi puteam fi cu greutate, adică în cinste, în slavă și în mare cuviință și să luăm de la voi toate cele trebuincioase și de nevoie pentru hrana vieții noastre. Căci dregătoria noastră cere acestea, fiind trimișii lui Hristos, adică sîntem soli și slujitori ai Împăratului ceresc și avem stăpînire de la Domnul să viețuim din evanghelie, că El Însuși a zis: „Vrednic este lucrătorul de hrana sa” (Matei 10:10). Totuși – zice – nu ne-am folosit de stăpînirea aceasta.

Ci ne-am făcut blînzi în mijlocul vostru,

Zice: Am fost blînzi între voi, fără a vă pricinui vreo greutate și supărare. Sau zice: Am fost între voi ca niște prunci (precum se află întru alte

¹ Și Teodorit zice: „Iar «lăcomie de averi» a numit propovăduirea pentru bani.” (n. aut.)

izvoade) adică fără răutate, smeriți și ne iubitori de slavă, căci pruncii nu cugetă vreo iubire de slavă sau altă asemenea răutate. Și zicerea „în mijlocul vostru” are această înțelegere: Eu, Pavel, m-am făcut ca unul dintre voi, adică asemenea cu voi întru toate, fără a lua vreo rînduială mai înaltă, precum cerea dregătoria apostoliei mele.

precum doica îi încălzește pe copiii săi.

Cu aceste cuvinte, de trei ori fericitul Pavel arată iubirea părintească pe care o avea către Tesaloniceni. Oare – zice, doica îi măgulește pe copiii ce-i hrănește ca să ia de la dînșii slavă? Ba! Oare cere bani de la copiii cei mici? Nu! Oare le este lor grea și însărcinatoare? Ba! Doica este chiar mai blîndă către copii decît însăși maica lor cea adevărată. Deci, așa cum se arată doica față de copiii cei mici pe care îi crește și îi hrănește, tot astfel ne-am arătat și noi, Apostolii, către voi. Și astfel se cuvine a se arăta orice învățător și propovăduitor al evangheliei către Creștinii ucenici ai lui: adică blînd și blajin, îmbrățișîndu-i și sărutîndu-i pe cei ce-l ocărăsc, la fel cum doica îi îmbrățișează și îi sărută pe copiii pe care îi hrănește și îi crește, chiar dacă o și lovesc aceia.¹

8. Astfel ținîndu-ne de voi, bine-voim a vă da nu numai evanghelia, ci și sufletele noastre²,

¹ Teodoric zice însă că Pavel o numește aici „doică” chiar pe maică. Și vezi – o, cititorule! – că dumnezeiescul Pavel l-a covoșit și pe Moisi întru iubirea îndurătoare către norod și că a ajuns la adevărata iubire și dragoste de oameni a lui Dumnezeu. Căci știm cum văzătorul de Dumnezeu Moisi, necăjindu-se, se jeluia pentru norodul lui Israil și zicea către Dumnezeu acestea: „Oare eu am luat în pîntece tot norodul acesta? Oare eu i-am născut pe aceștia? Căci îmi zici: Ia norodul acesta în sînul tău, precum ridică doica pe cel ce-l alăptează, și-l du în pămîntul pe care cu jurămînt l-am făgăduit părinților lui” (Numeri 11:12). Iar Pavel, îndurătorul și prea-iubitorul de frați, nu zice asemenea cuvinte jeluitoare și oarecum cîrtoare, ci, urmînd îndurărilor lui Dumnezeu cele ca de maică și de părinte, zice către Creștini cuvinte foarte dulci: „Ne-am făcut în mijlocul vostru ca o doică ce-și încălzește copiii.” Căci tot așa a stat și Dumnezeu către norodul israilitean: ca o doică și maică, sau ca un părinte iubitor de fii, Dumnezeu i-a hrănit și i-a purtat în brațele Sale pe Israiliteni în pustie patruzeci de ani întregi, precum este scris: „și cum a făcut în pustiul acesta, unde, cum ai văzut tu, Israil, Domnul Dumnezeuul tău te-a purtat tot drumul ce l-ai străbătut pînă ce ai sosit la locul acesta, cum poartă un om pe fiul său, pînă ce ai venit la locul acesta” (Deuteronomul 1:31). (n. aut.)

² Nu putem trece sub tăcere cuvintele cu adevărat țesute cu aur ale Hrisostomului celui numit cu dar, care poruncește așa în partea morală a zicerii acesteia despre prietenie și despre adevărul, bunul și credinciosul prieten: „Trebuie a-l iubi pe cel ce te iubește încît a-ți da și sufletul, dacă ți l-ar cere și ar fi cu puțință. Ce zic «a-l cere»? Tu însuși se cuvine

„Ținându-ne de voi”, adică: „astfel sîntem legați și împlețiți cu voi prin iubire”. Deci zice: Nu numai că n-am luat de la voi nimic, dar, de ar fi cu puțință, bine-voim – adică foarte voim – să vă dăm chiar sufletele noastre. Prin urmare, a le da Pavel evanghelia Tesalonicenilor a fost un lucru cinstit, iar a-și da și sufletul pentru dînșii a fost o faptă de o înfricoșată dragoste, pe care o arată mai departe:

căci v-ați făcut iubiți nouă.

Pentru a nu părea că Tesalonicenii sînt datori a-l cinsti pentru că oste-nește pentru dînșii – cum va spune mai departe –, Pavel zice aici așa: Fra-

a alerga să i-l dai! Căci nimic, nimic nu e mai dulce decît dragostea de acest fel, aceasta neavînd nimic mîhnitor. Cu adevărat, prietenul credincios este doctorie de viață; cu adevărat, prietenul credincios este acoperămint tare! Căci ce nu ar face prietenul cel curat? Cîtă îndulcire nu i-ar face prietenului său și cît folos, cîtă păzire? Dacă ai vorbi de mii de visti-erii, nimic nu ar fi vrednic față de adevăratul prieten. Văzîndu-și prietenul, prietenul se bucură, se veselește și se împletește de el cu o împletire sufletească ce are negrătită îndulcire. Numai dacă își aduce aminte de prieten se deșteaptă și se într-aripează cu mintea. Vorbesc despre prietenii cei adevărați – de un suflet, aceia care aleg chiar a muri pentru cei pe care îi iubesc cu căldură. Rogu-vă să nu socotiți că am vorbit despre prietenii cei prost înțeleși, despre părtașii meselor, care sînt prieteni numai după numire. Dacă cineva are un prieten adevărat, va cunoaște ce spun. Chiar dacă l-ar vedea în toate zilele, nu se satură de el și îi roagă aceleași lucruri ca și lui însuși. Eu știu pe cineva care, avînd un prieten, îi ruga pe sfinții bărbați mai întîi pentru acela. Atît de mult înseamnă prietenul cel bun, încît, pentru dînsul, iubim și locul, și vremea. Căci, precum trupurile cele strălucite slobod luminează în jurul lor, tot așa și prietenii își lasă harul în locurile în care merg. Și de multe ori lăcrimăm și suspinăm ajungînd în locurile acelea, aducîndu-ne aminte de zilele întru care ne aflam împreună cu prietenii. Nu se poate arăta în cuvînt cîtă dulceață pricinuieste înfățișarea prietenului (și doar aceia știu, care au cercat cu ispita), și a cere și a lua dar de la un prieten fără bănuială. Cînd ne poruncesc prietenii, atunci le cunoaștem har; iar cînd se îngreiază, atunci ne scribim. Nu avem nimic care să nu fie al acelora. De multe ori, chiar dacă defăimăm toate cele de aici, totuși nu voim a ne duce, pentru acela. Prietenul cel adevărat este mai poftit chiar decît lumina. Și nu te mira! – căci ne este mai bine a se stînge soarele decît a fi lipsiți de prieteni, ne este mai bine a petrece în întuneric decît a fi fără prieteni. Cum așa?! Eu spun că mulți, deși văd soarele, se află întru întunericul întristării; iar dacă s-ar învrednici să aibă prieteni, nu ar ajunge în necaz. Vorbesc de prietenii cei duhovnicești, care nu cinstesc nimic mai mult decît prietenia. Unul ca acesta era Pavel, care și-ar fi dat sufletul cu dulceață, chiar dacă nu i-ar fi fost cerut, și ar fi căzut în gheenă cu dulceață. Așa trebuie a iubi: cu așezare înfocată! Voiesc a da o pildă de prietenie: Prietenii, aceia după Hristos, îi întrec pe părinți și pe fii! Aceasta este prietenia: a nu socoti cineva că ceea ce are este al său, ci al aproapelui. Și unde este cu puțință – zici tu – a se afla unul ca acesta? Ba, nu e cu puțință, fiindcă nu voim! Căci, dacă am voi, ar fi foarte cu puțință, pentru că altminteri Hristos nu ne-ar fi poruncit și nu ar fi vorbit despre dragoste așa cum a făcut-o. Mare lucru este prietenia și nimeni nu ar putea ști cît este de mare, nici a-l arăta vreun cuvînt, afară de cercarea singură” (*Cuvîntul* al 2-lea la cea dintîi către Tesaloniceni). (n. aut.)

ților, nu vă spun acestea pentru nimic altceva, ca să iau vreo plată de la voi, decît numai pentru dragostea voastră.

9. Fraților, aduceți-vă aminte de ostenele și de trudele noastre: căci lucrînd noaptea și ziua, pentru a nu îngreui pe careva din voi, v-am propovăduit evanghelia lui Dumnezeu.

Nu a zis: Fraților, aduceți-vă aminte de facerile de bine primite de la mine – ci: Aduceți-vă aminte de ostenele mele, și nu de simple ostenele, ci de trude, adică de ostenele făcute cu multă silință și cu sudori, și că lucrăm lucru de mîină nu numai ziua, ci și noaptea¹, ca să nu îngreuiem pe

¹ Fericitul Pavel arată în multe alte părți ale epistolelor sale că lucra lucru de mîină, cum e scris în *Faptele Apostolilor*: „După acestea, Pavel, plecînd din Atena, a venit în Corint. Și, găsind un Iudeu cu numele Acvila, de neam din Pont, venit de curînd din Italia, și pe Priscila, femeia lui, pentru că poruncise Claudiu ca toți Iudeii să plece din Roma, a venit la ei. Și, pentru că erau de aceeași meserie, a rămas la ei și lucrau, căci erau făcători de corturi.” (*Fapte* 18:1-3). Și nu numai Pavel lucra și slujea, ci toți Apostolii, precum o zice ei înșiși în *Așezămintele* lor: „Fiindcă și noi, îndeletnicindu-ne în cuvîntul evangheliei, totuși nu ne lenevim de lucrări. Căci unii dintre noi sînt pescari, alții făcători de corturi, și alții lucrători de pămînt, ca niciodată să nu fim fără lucru” (*Așezămintele*, cartea a doua, capitolul 63). Și ce zic? Însuși Stăpînul tuturor și Domnul nostru Iisus Hristos a făcut lucru de mîină, meșteșugul teslăresc cel subțire [„împlărie”, *n. m.*], pînă la vîrsta de treizeci ani. Căci nu doar S-a numit „fiu al teslarului Iosif” – precum zice Evanghelistul Matei: „Au nu este acesta fiul teslarului?” (*Matei* 13:55) –, ci chiar a fost teslar, precum zice Evanghelistul Marcu: „Au nu este acesta fiul Mariei, teslarul?” (*Marcu* 6:3). Iar Domnul și dumnezeieștii Lui Apostoli lucrau meșteșug [din aceste pricini]: 1) Ca să-și scoată hrana vieții lor neîngreuiind pe cineva, căci sărac a fost și Domnul (vezi la zicerea „bogat fiind, pentru noi a sărăcit”, *2 Corinteni* 8:9, în subînsemnare), și Apostolii Lui, și prin urmare avea trebuință să lucreze, 2) ca să dea milostenie la săraci din osteneala lor, 3) ca să dea dajdiile împărătești ce cădeau asupra-le, 4) ca să dea și dajdiile preoțești, 5) ca să-i învețe pe oameni să nu aibă meșteșugul drept un lucru necinstit și defăimat, ci să-l socotească un lucru cinstit și legiuit de Dumnezeu; căci mulți bogați și stăpînitori fără de socoteală ajung întru atîta mîndrie, încît le e rușine nu numai a lucra meșteșug, ci și de a vorbi cu meșteri. De aceea, chiar unii care au fost meșteri mai înainte, după ce se îmbogățesc, leapadă meșteșugul și își petrec viața fără lucrare, 6) ca să-i învețe pe oameni cu fapta că meșteșugul și lucrarea de mîină, oricît ar fi de smerite, nu sînt rele și nu-l pot opri pe om de la mîntuire, 7) și, cea mai de pe urmă, ca să-i învețe pe toți meșterii să nu folosească vicleșuguri, amăgiri, furtisaguri, minciuni și jurăminte în meșteșugurile lor, ci să le lucreze cu curăție și cu frică de Dumnezeu, urmînd Domnului și Apostolilor Lui. Așadar – dacă Stăpînul Îngerilor și dumnezeieștii Săi Apostoli lucrau meșteșuguri de mîină și nu sedeau fără lucrare, măcar că aveau voie a se hrăni din propovăduirea evangheliei, cum le rînduise Domnul – cu cît mai vîrtos se cuvine ca toți Creștinii – și cei sfințiți cu preoția, și credincioșii bărbați și femei – să aibă meșteșuguri și să nu șadă fără lucrare. Căci din nelucrare se nasc tîlhăriile, vicleșugurile, eresurile și răutățile cele mai multe, precum zice înțeleptul Sirah: „Multă răutate i-a învățat pe oameni nelucrarea” (*Sirah* 33:32). Iar din meșteșuguri se naște orice faptă bună și buna

careva din voi. O, minune! Cîta sîrguință și osîrdie arată de trei ori fericitul Apostol al Domnului! – mai întîi, ca să dea pildă Creștinilor să lucreze, și al doilea pentru a nu sminti pe cineva, dînd bănuiala că propovăduiește evanghelia ca să adune arginți. Și, zicînd că lucrează ca să nu-i îngreuieze, arată că Tesalonicenii Creștini erau săraci și nu aveau chip a-i hrăni pe Apostoli. De aceea scrie Pavel Filipenilor: „Căci și în Tesalonic, o dată și încă o dată mi-ați trimis cele spre trebuință” (*Filipeni* 4:16); și iarăși: „cînd am ieșit din Machidonia, nici o biserică nu a împărțit mie cuvînt de dare și de luare, decît numai voi” (la fel, 15).¹

10. Voi sînteți martori și Dumnezeu

Luîndu-Se spre adevărarea cuvîntului, Dumnezeu este martor vrednic de crezare și singur. Însă, fiindcă oamenilor le este neștiut dacă într-adevăr mărturisește Dumnezeu, Pavel îi cheamă aici ca martori pentru cele zise mai sus și pe Tesalonicenii înșiși, către care a vorbit.²

cum cu cuvioșie,

rînduială în lume. De aceea, chiar Pavel poruncește a nu petrece cineva împreună cu oamenii nelucrători, zicînd: „Vă poruncim, fraților, întru numele Domnului Iisus Hristos, a vă osebi de tot fratele ce umblă fără rînduială, iar nu după predania pe care a luat-o de la noi” (2 *Tesaloniceni* 3:2). De aceea poruncește și a nu mîncă cineva dacă nu lucrează, zicînd: „Dacă cineva nu voiește să lucreze, nici să nu mănînce” (2 *Tesaloniceni* 3:10).

Și este arătat că Domnul și Apostolii plăteau dajdiile împărătești și preoțești din lucrarea mîinilor lor, căci cum ar fi fost cu puțință ca Domnul să-i învețe pe alții a plăti acestea (zicînd: „Dați chesarului cele ale chesarului!” *Matei* 22:21), și El însuși să nu le plătească? Și cum ar fi fost cu puțință ca Pavel și ceilalți Apostoli împreună cu el să zică: „Dați tuturor datoriile: celor cu dajdia, dajdie; celui cu birul, bir” (*Romani* 13:7), iar ei să nu le dea? Iar că Domnul și Apostolii plăteau și dările preoțești, se arată din *Evanghelie*, căci Domnul a plătit drahmele celor ce le cereau, atît pentru Sine, cît și pentru Petru, care era întîi-născut, căci zice: „Avînd statirul acesta, dă-l lor pentru Mine și pentru tine” (*Matei* 17:27). Iar că drahma cea îndoită era dare preoțească ce se da Arhierilor Evreilor, o mărturisește capitolul al doilea al *Numerilor*. Și Domnul a plătit împreună cu Apostolii dările acestea pentru a da pildă Creștinilor, ca și ei să plătească fără cîrtire și cu mulțumire. (*n. aut.*)

¹ Drept aceea, nici Tesalonicenii, nici Corintenii, nici alții, nu-i dădeau lui Pavel cele de trebuință, decît numai Filipenii. Dar poate că s-ar nedumeri cineva și ar întrebă: Dacă, aflîndu-se în Tesalonic, Pavel lucra, pentru ce-i mai trimiteau lui Filipenii cele de trebuință și el de ce le oprea? La acestea răspundem că Filipenii îi trimiteau fără a cere el și că Pavel nu le oprea pentru sine, ci pentru a le împărții săracilor. Căci vezi la tîlcuirea stîlului 10 al capitolului 4 al celei către Filipeni, cînd lua și cînd nu lua Pavel, frumoasă fiind. (*n. aut.*)

² Pentru aceasta a zis și Fotie: „Voi sînteți martori pentru cele ce ați văzut [zice Apostolul], iar pentru cele ce nu le-ați văzut este martor Dumnezeu, Cel ce le știe pe toate – pentru că nu voia să le rămînă lor a primi vreo bănuială.” (*n. aut.*)

Adică: Dumnezeu e martor împreună cu voi că am săvârșit tot ce trebuia. Căci aceasta arată zicerea „cu cuvioșie”, în loc de: „cu toată evlavia către Dumnezeu”.

și cu dreptate

Adică: Dumnezeu e martor împreună cu voi că le-am săvârșit pe toate fără a cere vreo dare de bani.

și cu neprihănire

Adică: Dumnezeu e martor împreună cu voi că le-am săvârșit pe toate fără a da vreunui din voi pricină de defăimare și de sminteală.

ne-am făcut față de voi, cei ce credeți,

Aici, Pavel încheie cele zise mai sus, zicînd: Căci Dumnezeu e martor împreună cu voi că ne-am făcut, adică am petrecut, între voi, credincioșii Creștini, cu cuvioșie, cu dreptate și fără prihană. Fiindcă Pavel se numea între cei necredincioși „necuvios”, „nestatornic”, „semănător de cuvinte” și cu alte osebite numiri.

II. precum știți.

Aici, Apostolul îi cheamă iarăși ca martori pe Tesalonicenii înșiși, lucru care este semn că nu vorbește mîndrindu-se și fălindu-se în zadar.

Ca un părinte pe fiii săi, așa v-am rugat și v-am mîngîiat pe fiecare din voi.

Într-adevăr, ce lucru minunat este că de trei ori fericitul Apostol Pavel nu lasă nemîngîiat pe nici un Creștin, ci-i vorbește și-l mîngîie pe fiecare în chip potrivit, după vrednicia și împrejurarea lui, așa cum un părinte iubitor de fii îl mîngîie pe fiecare din iubiții săi fii! Și zice: O, Tesalonicenilor! – îl îndemnăm pe fiecare din voi să rabde bărbătește ispitele. Și nu căutăm slavă de la voi, ci facem aceasta din dragoste. Și, mai sus, s-a asemănat cu doica și cu maica, iar acum se aseamănă pe sine-și cu un tată, ca să arate cu această numire dragostea și purtarea de grijă pe care le avea pentru Creștini, și smerenia și lipsa de mîndrie a socotinței sale. Căci care tată se mîndrește împotriva copiilor săi? Negreșit, nici unul!

12. Și am mărturisit ca să umblați cu vrednicia lui Dumnezeu, Celui ce v-a chemat la a Sa împărăție și slavă.

A zice Pavel că „mărturisea”, anume că-i îndatora și le porunceă Tesalonicenilor să umble „după vrednicia lui Dumnezeu, Celui ce i-a chemat”, aceasta este o învățătură mustrătoare.¹ Și zice: De vreme ce vă și mustream, este arătat că nu v-am lingușit. Și, fiindcă mai sus a zis că îi mîngîia ca un părinte, aici zice după urmare că „mărturisea”, adică îi cheazășua, zicînd: De ce nu vă mustream cu asprime, ci cu blîndețe de părinte, și pentru ce? Ca să umblați și să petreceți după cuviința lui Dumnezeu, Care v-a chemat la slava și la împărăția Sa. Vezi însă – o, cititorule! – înțelepciunea marelui Pavel, căci, povestindu-le ce zicea și făcea cînd era în Tesalonic, totodată îi învăță și îi mîngîie pe Tesaloniceni. Căci zice: Dacă Dumnezeu v-a chemat la împărăția Sa, se cuvine ca voi să suferiți necazurile și ispitele ce vi se întîmplă, ca, prin necazurile de acest fel, să intrați întru împărăția aceea, căci zice: „Prin multe necazuri trebuie să intrați întru împărăția lui Dumnezeu” (*Faptele* 14:11). Iar cuvintele de acest fel sînt totodată și învățătură, și mîngîiere.

13. Pentru aceasta și noi mulțumim lui Dumnezeu neîncetat, că, luînd voi cuvîntul ascultării de Dumnezeu de la noi, l-ați primit nu ca pe un cuvînt al oamenilor, ci (precum este adevărul) ca pe un cuvînt al lui Dumnezeu,

Aici, dumnezeiescul Pavel îi laudă pe Tesaloniceni, căci nu zice doar: „noi am făcut fără prihană toate lucrările noastre”, ci și: „voi v-ați arătat vrednici de propovăduirea mea apostolească”. Adică zice: Auzindu-ne că vă învățăm, voi nu ați ascultat învățătura noastră la întîmplare, ci luați aminte la dînsa ca și cum v-ar fi învățat Însuși Dumnezeu. Căci „cuvînt al ascultării de Dumnezeu” numește propovăduirea evangheliei, pentru că prin ascultare se credea într-însa, și de aceea zicea Pavel în altă parte: „Cum vor crede, dacă nu vor auzi?” (*Romani* 20:14)².

¹ Iar Teodorit zice: „Foarte potrivit a pus acestea trei: ruga, mîngîierea și mărturisirea. Căci trebuie a aduce nu numai mîngîiere celor ce se întristează, ci și a-i înfricoșa cu aducerea aminte a relexor ce îngrozesc pe cei ce viețuiesc cu trîndăvire. (n. aut.)

² Și Fotie îl cuiește „cuvînt de ascultare” așa: „Nu se putea a fi toți învățători a ceea ce se propovăduia, căci Însuși Domnul zicea: «Fericiți – cei ce nu au văzut, și au crezut» (*Ioan* 20), adică primind buna cinstire de Dumnezeu prin auz. Și zice: «cuvîntul lui Dumnezeu de la noi», adică: De la noi l-ați primit, dar nu era cuvîntul nostru, ci al lui Dumnezeu.” Iar Teodorit zice că, primind cuvintele lui Pavel drept cuvinte ale lui Dumnezeu, Tesalonicenii dobîndiseră dar proorocească și prooroceau, vorbeau în limbi străine și săvîr-

care se și lucrează întru voi, cei ce credeți.

De unde este arătat – zice – că ați primit cuvîntul nostru ca pe un cuvînt al lui Dumnezeu? Din faptul că acest cuvînt se lucrează întru voi, adică din înseși faptele pe care le faceți. Căci, dacă nu ați fi primit cuvîntul nostru ca pe un cuvînt al lui Dumnezeu, negreșit nu ați fi suferit atîtea mari ispite cu vitejie de inimă. Căci, precum Pavel a arătat mai sus că nu era lingușitor și amăgitor, de vreme ce suferea atîtea primejdii, tot așa se dovedea că este statornică și credința Tesalonicenilor, pentru că aceia răbdaseră și răbdau primejdii și necazuri.

14. Căci voi, fraților, v-ați făcut următori bisericilor lui Dumnezeu ce sînt în Iudeea în Hristos Iisus,

Zice: Voi, Tesalonicenii, ați urmat bisericilor din Iudeea ale Creștinilor ce au crezut dintre Evrei. Căci de aceea a adăugat Pavel zicerea „în Hristos”, ca să nu socotească cineva că a numit „biserică” sinagogile necredincioșilor Evrei, ci bisericile credincioșilor Creștini.

căci și voi ați pățimit aceleași de la cei de o seminție cu voi, precum și aceia au pățimit de la Iudei,

Aici, mare este mîngîierea lui Pavel către Tesaloniceni, zicînd: Căci – dacă Evreii din Ierusalim, deși erau rîvnitori ai *Legii* lor părintești, au suferit totuși atîtea patimi și ispite chiar de la Iudeii din neamul lor¹ după ce au crezut în Hristos – cu atît mai vîrtos sînteți datori a suferi pentru credința lui Hristos voi, Creștinii din Tesalonic, oricîte patimi și primejdii vor urma. Și chiar acest lucru este nu puțină dovadă că propovăduirea evangheliei este adevărată și încredințată, anume a pătimi Evreii credincioși atîtea ispite pentru propovăduirea pe care o goneau mai înainte.

15. de la cei ce L-au omorît și pe Domnul Iisus

șeau minuni de mirare, căci aceasta însemnează cuvîntul ce l-a zis: „care se și lucrează întru voi, cei ce credeți”. (n. aut.)

¹Însemnînd aceasta, Pavel zicea către Creștinii Iudei ce erau în Ierusalim: „Aduceți-vă dar aminte mai întîi de zilele în care, după ce ați fost luminați, ați răbdat luptă grea de suferințe, parte făcîndu-vă privescite cu ocările și cu necazurile îndurate, parte suferind împreună cu cei ce treceau prin unele ca acestea. Căci ați avut milă de cei închiși, iar răpirea averilor voastre ați primit-o cu bucurie, bine știind că voi aveți o mai bună și statornică avere” (Evrei 10:32-34). Pentru aceasta zice și Teodorit: „Pilda este de ajuns spre mîngîiere, căci asemănarea pătimirii aduce destulă mîngîiere.” (n. aut.)

Zice: Și ce mirare este că necredincioșii Evrei au făcut răutăți Creștinilor de o seminție cu dînșii, de vreme ce L-au omorît chiar și pe Însuși Domnul Iisus Hristos? Și vezi, iubitele, cît de mare mîngîiere este a se împărtăși cineva întru pătimiri cu Hristos? De aceea și obișnuiește Pavel a zice întru toate ispitele și necazurile cuvîntul acesta, anume că cei ce suferă ispite se fac părtași ai pătimirii Domnului „întru credința de a-L cunoaște pe El, și puterea învierii Lui și împărtășirea patimilor Lui, închipuindu-mă cu moartea Lui” (*Filipeni 3:10*); și iarăși: „Deci acum să ieșim către Dînsul afară din tabără, ocara Lui purtînd-o” (*Evrei 3:12*).

și pe Proorocii lor,

Zice: Iudeii nu L-au omorît numai pe Domnul, ci și pe Proorocii lor. Dar ar zice cineva că Iudeii L-au omorît pe Domnul pentru că nu L-au cunoscut că era Dumnezeu. Dar ce? Nu i-au cunoscut nici pe Proorocii lor, ale căror cărți și le au și le citesc? Îi cunoșteau, cu adevărat! Atunci cum de i-au omorît? Din pricina împietririi și a înrăutățirii inimilor lor. Drept aceea, este arătat că Iudeii nu fac rău numai pentru că ar avea rîvnă lăudată spre apărarea adevărului, ci mai ales pentru că turbează spre pierderea adevărului.

și pe noi ne-au gonit;

Zice: Nu numai că Iudeii i-au omorît pe Domnul și pe Prooroci, ci ne-au gonit și pe noi, Apostolii Domnului și învățătorii voștri. Deci pentru aceasta se cuvine ca și voi, ucenicii noștri, să căutați totdeauna la pilda noastră, a învățătorilor voștri, și așa să suferiți cu bărbăție ispitele. Căci, dacă pe noi ne-au gonit și ne-au făcut atîtea rele, negreșit urmează a vă goni și a vă face rău și vouă, precum a zis Domnul: „Dacă pe Mine M-au gonit, și pe voi vă vor goni” (*Ioan 15:20*).

și sînt neplăcuți lui Dumnezeu.

Iudeii – zice – nu plac lui Dumnezeu, căci cum ar plăcea lui Dumnezeu-Părintelui cei ce L-au omorît pe Fiul Său și pe Proorocii Lui și care ne gonesc și ne fac rău și nouă, Apostolilor Lui?

16. Căci tuturor oamenilor sînt împotrivă, oprindu-ne a grăi „neamurilor”¹ ca să se mîntuiască,

¹ *Sfînta Scriptură* numește „neamuri” toate noroadele lumii care nu primiseră cuvîntul adevărului, spre deosebire de „Israil”, înțîiul *norod ales* al lui Dumnezeu. Acum, „Israil” este norodul Creștinilor. (*n. m.*)

Zice: De vreme ce trebuie să propovăduim tuturor neamurilor, în întreaga lume, mîntuitoarea propovăduire a evangheliei, iar Iudeii împiedică propovăduirea aceasta, e arătat că ei sînt vrăjmași și pizmuitori ai tuturor oamenilor, ai lumii întregi, cu desăvîrșire. Căci, cu adevărat, desăvîrșită și fără asemănare pizmuire este a opri cineva mîntuirea de obște a oamenilor.

spre a se împlini păcatele lor.

Zice: Toate acestea le-au făcut Iudeii – mai înainte Proorocilor, al doilea lui Hristos și al treilea nouă, Apostolilor lui Hristos – ca să se arate că ei păcătuiesc desăvîrșit, fără mărginire, că au ajuns la măsura cea mai desăvîrșită și mai de margine a răutății, care este cu neputință a mai crește. Pentru aceasta le-a zis lor și Domnul: „Iar voi ați plinit măsura părinților voștri” (Matei 23:32).¹

Dar la sfîrșit a ajuns urgia asupra lor.

Adică: Evreilor nu le va mai urma slobozire din robia pe care o suferă acum, nici moștenirea pămîntului Ierusalimului, precum s-a întîmplat mai înainte, cînd s-au slobozit din robia Egiptului, și au moștenit pămîntul făgăduinței, și apoi s-au slobozit din robia Vavilonului și s-au întors la Ierusalim.² Nu! – zice – nu se va mai întîmpla așa și acum, ci urgia lui Dumnezeu a ajuns asupra lor, și pînă la sfîrșit va rămîne asupra-le și ni-

¹ Iar Fotie tîlcuiește zicerea aceasta așa, zicînd: „Iar acestea le-au făcut din vechi Proorocilor, și acum lui Hristos și nouă, ca să se desăvîrșească păcatele lor.” Iar Ieumenie zice: „Iudeii făceau totul cu scopul de a păcătui. Adică știau că păcătuiesc, și păcătuiau «spre a-și împlini – zice – păcatele lor», ca și cum ar fi fost datori adică a păcătui.” Însemnează însă că împlinirea păcatelor este cînd cineva ajunge la plinirea cea mai de pe urmă și mai de margine a păcatului, asupra căreia nimeni nu poate să mai adauge ceva, precum a tîlcuit mai sus Sfințitul Teofilact. Pentru aceasta a zis *Sfînta Scriptură* și despre Amorei: „Încă nu s-au împlinit păcatele Amoreilor pînă acum” (*Facerea* 15:16), pe care o tîlcuiește așa: „Încă nu a lipsit – zice – cuvios dintre dînșii, nu sînt încă împliniți întru păcate.” Iar oarecari dascăli zic că împlinirea păcatului este acea măsură a păcatului pe care nu o mai suferă Dumnezeu, ci o pedepsește cu asprime și cu urgie. (*n. aut.*)

² S-ar părea că aici Sfinții Părinți s-au înșelat, căci – iată! – Iudeii nu numai că și-au dobîndit iarăși slobozenia și împărăția (în 1947), dar stăpînesc întreaga lume și, mai mult, se pregătesc să-și înalțe capîștea în Ierusalim. Fapte care au fost de altfel proorocite și ele de către Sfinții Bisericii lui Hristos, precum Sfîntul Andrei cel Nebun pentru Hristos sau Sfîntul Nil Izvoritorul de Mir. Nedumerirea se dezleagă – pe cît mi se pare – dacă vom înțelege că Iudeii vor rămîne pînă la sfîrșit în robia satanei, căruia i s-au vîndut cînd ei toți i-au zis lui Pilat: „Sîngele Lui (adică al lui Hristos) să fie asupra noastră și asupra copiilor noștri!” Este adevărat că mulți dintre ei se vor întoarce la Hristos în ultima clipă, dar nu

ciodată nu vor vedea slobozenie. Și, zicînd „urgia”, cu articol, este arătat că urgia aceasta a lui Dumnezeu era datorată lor, înainte-cunoscută și înainte-proorocită.¹

Așadar, după ce mai sus i-a mîngîiat pe Tesaloniceni, arătînd că au mulți părtași întru ispite, Apostolul îi mîngîie și acum, zicînd aici că Iudeii, care îi necăjesc, se vor osîndi de Dumnezeu pentru necazurile pricinuite lor.

17. Noi însă, fraților, rămînînd orfani de voi un ceas de vreme –

Cu aceste cuvinte, Pavel arată covîrșitoarea dragoste pe care o avea către Tesaloniceni. Și, mai sus, Pavel a zis că, precum tatăl își iubește fiii și doica pe cei ce-i alăptează, tot așa și el îi iubește pe Creștinii din Tesalonic, iar aici se aseamănă pe sine – după Teodorit – cu un copil care rămîne orfan fără de vreme de născătorii săi pe care îi caută, căci e lipsit de ei. Apostolul a vorbit în acest fel ca să arate cît îi iubea pe ei și, pe lîngă aceasta, să arate umbrit mîhnirea Tesalonicenilor pentru despărțirea de el. Și zice: Nici nu se poate zice că am fost despărțiți de voi multă vreme, și că de aceea v-ați întristat. Nu! – am fost osebiți atît de puțină vreme cît pare a fi trecerea unui ceas.²

vor mai fi niciodată „Israil”, norod al lui Dumnezeu, căci „Israil” sîntem acum noi, Creștinii cei adunați din toate neamurile.

Și nici Ierusalimul nu este al lor, căci acolo se pogoară în fiecare an Sfînta Lumină a Învierii Domnului, ca să nu mai zicem că însăși iudaica Organizație a Națiunilor Unite nu le recunoaște stăpînirea cetății întru care Hristos Iisus Se va pogori „cu putere și cu slavă multă”. (n. m.)

¹ Căci Amos Proorocul a zis despre dînșii: „Pentru trei păcate ale lui Israil, ba chiar pentru patru, nu Mă voi întoarce, fiindcă ei L-au vîndut pe Cel Drept pentru argint” (capitolul 2, stihul 6). Și Teodorit tîlmăcește zicerea „la sfîrșit” așa: „nu vor mai dobîndi chemarea înapoi”. Iar mai ales *Dumnezeiasca Scriptură* zice despre dînșii așa: „Casa lui Israil a căzut, și nu se va mai scula!” (Amos 5:10). Și Osie Proorocul zice: „Și a zis lui: Pune-i numele «Lo-Ruhama» (cea neiubită), căci de acum încolo nu voi mai avea milă de casa lui Israil, ca să-i iert păcatele” (Osie 1:2). Iar aceasta se înțelege că Iudeii nu vor mai lua slobozenie din robia în care se află acum, nu că nu vor crede încă o dată, fiindcă mulți dintre dînșii au să creadă întru Hristos în vremea sfîrșitului lumii, precum zice Apostolul. Și vezi tilcuirea și subînsemnarea zicerii: „Orbirea s-a făcut lui Israil din parte, pînă ce va intra tot numărul celor din «neamuri». Și atunci se va mîntui tot Israilul!” (Romani 11:25, 26). (n. aut.)

² Căci dragostea, cînd este fierbinte și adevărată, arată prea scurtă vremea petrecută împreună cu cel iubit, și îndelungată pe cea întru care acela este depărtat. De aceea a zis Teologul Grigorie; „Cu adevărat, celor ce se iubesc, toată viața li se pare o zi.” [...] Despre aceasta citim la *Facere*, acolo unde zice: „Și a slujit Iacov pentru Rahila șapte ani, și au fost înaintea sa ca niște puține zile, pentru că a iubit-o pe dînsa” (*Facerea* 29:20). [...] (n. aut.)

cu fața, nu cu inima –

Zice: Frații mei, nu ne-am despărțit de voi cu inima, nici cu dragostea, ci doar cu fața, cu înfățișarea trupească¹. Însă, măcar că totdeauna vă am în inima mea și vă port în chip gândit întru pomenirea mea, totuși mă mîhnesc pentru că nu vă privesc și trupește. Și ia aminte la aceasta, că cei ce iubesc cu căldură au trebuință a privi și înfățișarea trupească a iubitului lor prieten, căci, din privirea trupească, dragostea se ațîță și se aprinde mai mult.

ne-am sîrguit mai mult, întru mult dor, a vedea fața voastră.

Zice: Mă silesc mai mult decît o fac iubiții cei despărțiți pentru o vreme. Dar pentru ce mă silesc? Ca să văd fața voastră cu mult dor. Vezi – o, cititorule! – dragostea fierbinte a lui Pavel?! Pentru că el nu dorește să meargă în Tesalonic pentru altceva, decît numai pentru a vedea fața iubiților săi fii Creștini.

18. Pentru aceea am voit să venim la voi, îndeosebi eu, Pavel, o dată și încă o dată, dar ne-a împiedicat satana.

Ce zici, o, fericite Pavele? Satana te-a împiedicat? Da – zice –, m-a împiedicat, pentru că nu era lucrul și voia lui Dumnezeu. Căci Romanilor le scria că Dumnezeu l-a oprit să meargă la Roma (*Romani* 1:13). Iar dumnezeiescul Luca zice în *Fapte* că Duhul cel Sfînt i-a oprit pe Pavel și pe Sila a grăi cuvîntul evangheliei în Asia (*Fapte* 15:6). Ci și în epistola a doua către Corinteni Pavel zice că a fost oprit de Duhul cel Sfînt să meargă în Corint (vezi la stihul 17 al capitolului 1 al acelei epistole). Iar aici zice că toată împiedicarea de a merge în Tesalonic a fost numai a lui satana, fiindcă a adus asupra lui ispite înfricoșate și neașteptate, după dumnezeiasca depărtare.² Vezi însă, iubitule, cum se împodobește Pavel și își dă înfîietate

¹ Pentru aceasta a zis fericitul Teodorit: „Bună este și adăugirea: «cu fața, nu cu inima» [zicînd]: În locul lipsirii voastre și a privirii simțite, mă îndulcesc neîncetat cu privirea cea din gînd.” (n. aut.)

² Fiind întrebat despre zicerea aceasta a lui Pavel, marele Vasilie răspunde că unele fapte întru Domnul se săvîrșesc doar cu judecata și voia sufletului, iar altele se înfăptuiesc și prin trup, cu osîrdie și cu răbdare. Iar satana nu poate opri lucrurile care se săvîrșesc și stau doar întru voia sufletului. De multe ori însă, Dumnezeu îngăduie și lasă a fi oprite acelea care se săvîrșesc și se isprăvesc cu lucrare trupească, spre cercarea și spre dova omului care este oprit: anume dacă acela se mută de la scopul cel bun pe care îl avea, vădindu-se că este lesne schimbător, precum semințele semănate pe piatră, care degrabă primesc cuvîntul cu bucurie, dar, cînd urmează necaz și ispită, îndată se leapadă; sau

Întru dragostea Creștinilor din Tesalonic. Căci – zicînd: „eu, Pavel” – arată că el îi iubește pe Tesaloniceni mai mult decît ceilalți Apostoli împreună cu el, zicînd: Ceilalți Apostoli împreună cu mine se sîrguiau a veni la voi, ci eu chiar m-am apucat să vin, dar am fost împiedicat de satana, fiindcă nu a fost voia Domnului.

19. Căci care este nădejdea, sau bucuria sau cununa laudei noastre?

Oare cuvintele acestea ale fericitului Pavel nu sînt acelea ale unei maici prea-iubitoare de fii, căreia i se ard măruntaiele cînd vorbește cu copilașii ei cei mici și prea-iubiți? Așa, cu adevărat! Și sînt încă mai iubitoare de fii! Și socotește, iubitule, că lui Pavel nu i s-a părut de ajuns spre a-și arăta căldura dragostei să zică numai: „voi, Tesalonicenii, sînteți nădejdea mea”, ci a adăugat: „voi sînteți și bucuria mea”; și nu s-a îndestulat nici cu aceasta, ci a zis încă: „sînteți și cununa mea”; și, iarăși, nu s-a mulțumit nici cu aceasta, ci a adăugat, zicînd: „cununa laudei”. Adică: Pentru voi nădăjduiesc că mă voi noroci a cîștiga mai multă îndrăzneală către Hristos. Și de aceea mă bucur, că sînteți nu numai cunună a mea, ci și cunună a laudei mele, căci voi vă veți face mie cunună de slavă și de strălucire și acum, și la judecata ce va să fie.¹

Au nu veți fi și voi înaintea Domnului nostru Iisus Hristos întru venirea (Lui)?

Zice: Altă nădejde, bucurie și cunună de laudă a mea nu va fi întru a doua venire a Domnului decît numai voi, Creștinii Tesaloniceni. Dar ce? – doar Tesalonicenii sînt nădejdea, bucuria și cununa ta, o, fericite Pavle? Ba! – ne răspunde – nu sînt doar aceștia, ci și ceilalți Creștini care au crezut în Hristos prin propovăduirea mea. Căci nu a zis: „au nu voi”, ci: „au nu și voi”, ca să arate că și ceilalți Creștini sînt cununa lui împreună cu Tesalonicenii.

dacă rămîne la scopul său cel bun, dovedindu-se că are sîrguință întru isprăvile sale. Așa s-a dovedit însuși Apostolul acesta, care, după ce și-a pus ca scop să meargă la Roma și a fost oprit, precum a mărturisit (*Romani* 1:13), totuși nu a încetat de la țelul lui pînă ce nu l-a isprăvit și a mers la Roma. [Dumnezeu îngăduie aceste împiedicări] și pentru ca acela ce stăruie întru scopul lui să arate că are răbdare, precum a fost Iov” (*Hotărîrea* 275 din cele pe scurt). (n. aut.)

¹ Întru o unire a zis și înțeleptul Teodorit: „De vreme ce s-a asemănat pe sine-și cu o maică ce-și apleacă pruncii la sîn, Pavel vorbește graiurile ei, căci maicile obișnuiesc a-i numi pe copiii cei încă tinerei «nădejde», «bucurie» și cele de acest fel.” (n. aut.)

20. Căci voi sînteți slava și bucuria noastră.

Cu adevărat, mare și minunată slavă a lui Pavel era a-I aduce lui Hristos, mîntuită prin credință, atît de numeroasa biserică a cetății celei mari a Tesalonicului, și una atît de aleasă întru faptele cele bune.

CAPITOLUL III

1. Drept aceea, nemaiputînd răbda, am bine-voit a rămîne în Atena singur.

Zice – după Teodorit: De aceea, fiind împiedicat a veni la voi și nesuferind covîrșirea purtării voastre de grijă, am bine-voit, adică am ales a rămîne la Atena.¹

2. Și l-am trimis pe Timotei, fratele nostru, și slujitorul lui Dumnezeu și lucrătorul împreună cu noi întru evanghelia lui Hristos,

Atîta purtare de grijă avea fericitul Pavel pentru ucenicii săi Creștini, încît, atunci cînd era oprit de oarecare împrejurări și nu putea să-i vadă, trimitea pe alții în locul său ca să-i cerceteze. Pentru aceasta l-a trimis și pe Timotei la Tesaloniceni, fiindcă el era împiedicat a merge la dînșii. Și Pavel zice multe laude pentru Timotei, nu atît ca să-l cinstească pe el, cît pe Tesaloniceni; căci cu laudele acestea arată că pentru dragostea lor l-a oșebit de lîngă sine și de la lucrul slujbei lui apostolești pe Sfințitul Timotei, care-i era de atîta vreme un atît de trebuincios împreună-lucrător întru evanghelia lui Hristos.

ca să vă întărească și să vă mîngîie în credința voastră,

De vreme ce Tesalonicenii se tulburau și se întristau pentru că Pavel, învățătorul lor, pătimea rău și era supărat de către necredincioși, ei aveau trebuință de întărire împotriva tulburării și de mîngîiere pentru această întristare a lor, ca nu cumva, din multa tulburare și întristare, să se împuțineze cu sufletele și să cadă din credință. Fiindcă ispitele și necazurile învățătorului nu fac puțină tulburare și întristare ucenicilor, precum se face întristare și tulburare între ostași cînd arhistrategul lor e rănit în război.

3. ca nici unul să nu se clatine întru necazurile acestea,

Aici, Apostolul tîlcuiește cum urma a-i folosi pe ei întărirea ce avea a se face de către Timotei, și zice: Timotei are să vă pricinuiască folosul ca

¹ Iar *Faptele* arată cînd a rămas Pavel în Atena: anume după ce a fugit din Tesalonic și s-a dus în Veria, și de acolo s-a dus la Atena: „Iar cei ce-l însoțeau pe Pavel l-au dus pînă la Atena. Și, luînd ei porunci către Sila și Timotei, ca să vină la el cît mai curînd, au plecat. Iar în Atena, pe cînd Pavel fi aștepta, duhul lui se îndîrjea în el, văzînd că cetatea este plină de idoli” (*Fapte* 17:15, 16). Și, din *Faptele Apostolești*, se vede că nu a trecut multă vreme de cînd Pavel se depărtase de Tesalonic pînă ce a trimis epistola aceasta. (n. aut.)

nici unul dintre voi să nu se clatine, adică să se tulbure și să se trîndăvească pentru ispitele mele. Fiindcă, în vremea ispitei și a necazurilor, diavolul îi trîndăvește și-i slăbănoghește pe cei neîntăriți, aducîndu-le aminte de odihna trupului, ca să-i facă să fugă desăvîrșit de necazul mîntuitor de suflet pe care îl pătimească. Iar unii au zis că „a se clăti” este aici în loc de: „a se tulbura” de la pilda cîinilor care, cînd se lingușesc și se gudură către om, își clatină cozile. Deci Apostolul le zice să nu se tulbure pentru necazuri și să-și iasă din socoteala de mai înainte, ci să le sufere cu statornicie și fără tulburare.

căci singuri știți că spre aceasta sîntem puși.

Să ascultăm ce zice aici Sfîntul Apostol, că noi, Creștinii, „spre aceasta sîntem puși”, adică spre aceasta ne-am sortit și ne-am rînduit. Spre ce anume? Spre a pătimi rău și a fi clevețiți. Fiindcă Pavel nu a zis acestea numai pentru sine și pentru Apostoli, nu! – ci pentru toți Creștinii. Deci, de vreme ce noi, Creștinii, ne-am rînduit spre a pătimi, ce lucru de mirare este dacă ne necăjim? Drept aceea, nu se cuvine a ne tulbura nici pentru ispitele și necazurile trecute și nici pentru cele ce urmează să le pătimim, de vreme ce acest lucru ne este potrivit.

4. Căci și cînd eram la voi, mai înainte vă spuneam că avem să ne necăjim, cum s-a și făcut și ați văzut.

Mare mîngîiere a ucenicilor este a le spune mai înainte învățătorul lor necazurile pe care au să le pătimească, pentru că ei nu se mai tulbură cînd vin acelea, de vreme ce le așteptau. Căci cineva se tulbură atunci cînd necazurile vin năpraznic, în chip neașteptat. Pentru aceasta zice Apostolilor și Stăpînul Hristos: „Și v-am spus acum, mai înainte de a se face, ca, atunci cînd se va face, să credeți” (Ioan 14:29). Și Proorocul David a zis: „Gătitu-m-am, și nu m-am tulburat” (Psalmul 118). Și Pavel nu a spus numai aceasta Tesalonicenilor mai înainte, care s-a și împlinit cu lucrul, ci și multe altele, care și ele s-au făcut faptă.

5. De aceea și eu, nemairăbdînd, l-am trimis

O, fericite Pavele! – dacă le-ai spus mai înainte Tesalonicenilor că ai să fii necăjit și că ei nu se cuvine a se supăra pentru necazurile ce urmează a le pătimi, de ce-l trimiți acum la dînșii pe Timotei? Din multa dragoste – zice – fac aceasta, fiindcă cei ce iubesc bănuiesc încă și lucrurile ce sînt îndreptate și adevărate. Iar pe lîngă aceasta – zice – erau și multe ispitele Tesa-

Ioniceilor, și covârșirea lor m-a înspăimîntat. De aceea nu a zis: Mustărindu-vă ca pe niște nerăbdători și neîntăriți, l-am trimis pe Timotei – ci: „neputînd a suferi¹ mai mult”, ceea ce e semn de mare prietenie și dragoste.

spre a cunoaște credința voastră,

Aici, unii întreabă: Oare pentru ce Pavel, cel ce s-a suit pînă la al treilea cer și a auzit graiuri negrăite, nu știa așezările sufletești ale Tesalonicenilor, ci-l trimite pe Timotei să cunoască credința lor? Dezlegarea întrebării acesteia este să zică cineva că sfinții – atît cei mai dinainte de Hristos, cum au fost Proorocii, și Apostolii de după Hristos și ceilalți – nu le știau pe toate, ci numai cîte le descoperea Dumnezeu. Căci nici Elisei nu a cunoscut că a murit fiul Sunamitencii, și de aceea a și zis: „Domnul a ascuns de mine, și nu mi-a vestit” (4 Împărați 4:27). Încă și Ilie socotea că a rămas singur întru Israil slujind adevăratului Dumnezeu, cu toate că erau șapte mii de bărbați cinstitori de Dumnezeu (3 Împărați 10:18). Și Proorocul Samuil, cel mai dinainte de Ilie și de Elisei, s-a învățat de Dumnezeu să nu caute la fața lui Eliav, înfiul frate al lui David, căci acela nu urma să împărasească: „Și a zis Domnul către Samuil: Să nu cauți la fața lui, nici întru mărirea statului lui, că l-am defăimat pe el. Căci Dumnezeu nu privește la față, ca omul” (1 Împărați 16:7). Și, așa cum Proorocii nu le știau pe toate, tot astfel și Apostolii, pentru ca nici ei să nu se mîndrească, și nici ceilalți să socotească lucruri mari despre dîșii. Și, pe lîngă acestea, pentru ca nici noi să nu putem zice acum că sfinții aceia au isprăvit fapta bună fiind mai presus de firea omenască, și din cugetarea aceasta să cădem întru lenevire, ci să cunoaștem că nici aceia nu dobîndeau totdeauna ajutorul lui Dumnezeu. Căci numai uneori ei au darul lui Dumnezeu în inima lor după lucrare, deși îl au neîncetat după deprindere și putere², pentru a săvîrși faptele bune și cu ostenele lor.

¹ Însemnează că și din cuvîntul acesta se arată că Pavel a trimis epistola aceasta nu după multă vreme de cînd plecase din Tesalonic, fiindcă nu ar fi suferit să treacă multă vreme. Iar dumnezeiescul Hrisostom adaugă și acestea, zicînd: „O, minune! – cîtă iubire de fii a lui Pavel: nu îi păsa lui de necazuri, nici de vrăjmășii, căci socotesc că el a rămas atunci trei luni în Elada – precum zice Luca, în *Fapte* 20:3 – făcîndu-se vrăjmășuire asupra lui de către Iudei. Așadar, nu-i păsa de primejdii, ci se îngrijea de ucenici. Vezi că i-a întrecut pe toți părinții firești? Căci noi, aflîndu-ne întru necazuri și primejdii, pe toți îi scoatem din pomenire, iar el într-atît se temea și se cutremura pentru fii, încît, întru primejdii fiind, l-a trimis totuși la dîșii pe singurul ce îl avea de mîngîiere, și părtaş și împreună-lucrător, pe Timotei” (*Cuvîntul 4* la aceasta). (n. aut.)

² S-a zis că sfinții nu au totdeauna darul lui Dumnezeu întru lucrare, ci după deprindere și putere, la fel cum meșteșugul se află totdeauna în sufletul meșterului după deprindere și putere, iar cu lucrarea numai atunci cînd el își face meșteșugul. Și adeverează aceasta ma-

ca nu cumva să vă fi ispitit ispititorul

Zice: Nu am bănuir că v-ați clătinaț din credință din pricina ispitelor, ci numai că v-ați supărat. Vezi – o, cititorule! – că a se tulbura cineva întru ispite este lucru al diavolului? – mai ales cînd alții se tulbură și se smîtesc pentru că frații lor pățimesc rău, precum i s-a întîmplat lui Iov. Căci diavolul a ispitit-o și a tulburat-o pe femeia lui pentru că el pățimea, și de aici ea l-a îndemnat să-L hulească pe Dumnezeu și să moară, zicînd: „Ci zi un grai către Domnul și sfîrșește!” (Iov 2:9). Căci diavolul îi ispitește pe oameni ca să știe dacă îi va birui, cum se vede aceasta de la Iov.¹ Și, cu toate că nu știe dacă îi va birui, spurcat și obraznic fiind, tot îi lovește și le dă război. Și, dacă vede socoteala oamenilor slabă și neputincioasă, stăruie întru război; iar dacă o vede puternică, fuge rușinat.²

și osteneala noastră să se facă zadarnică.

Iar dacă Tesalonicenii ar fi clătinați întru credință, ce pagubă ai tu, o, fericite Pavele? Osteneala ta are plata desăvîrșită la Dumnezeu. Cu adevărat – zice – așa este, dar eu, din multa dragoste ce am către ucenicii mei, socoteam că osteneala mea se face deșartă și zadarnică.

6. Acum însă, venind Timotei de la voi și binevestindu-ne credința și dragostea voastră

Zice: Așteptîndu-ne să vă urmeze vouă, Tesalonicenilor, a vă clătina din credință și a vă tulbura întru ispite, s-au întîmplat însă cele dimpotrivă, căci, venind de la voi, Timotei ne-a arătat credința și dragostea voastră. Și

rele Vasilie, zicînd așa: „Precum meșteșugul se află întru cel ce l-a dobîndit, tot așa e darul Sfîntului Duh întru cel ce l-a primit, adică este de față pururea, dar nu cu lucrare neîncetată. Fiindcă și meșteșugul este în meșter cu puterea (adică după deprindere), iar cu lucrarea numai atunci cînd se lucrează. Tot așa și Sfîntul Duh este de față întru cei vrednici cu adevărat de-a pururea, dar lucrează după trebuință, fie în proorocii, fie în tămăduiri, fie întru alte lucrări ale puterilor” (Despre Sfîntul Duh, capitolul 16). (n. aut.)

¹ De unde se arată aceasta? Din cuvintele zise de diavolul către Dumnezeu despre Iov, precum zice Hrisostom: „Căci diavolul a zis către Dumnezeu că, de-l va lipsi pe Iov de avuțiile lui și va schingiui trupul lui, acela are să hulească, zicînd: «Dar ia întinde-Ți mîna și atinge-Te de osul și de carnea lui! Să vedem dacă nu Te va blestema în față!» (Iov 1:5), adică: «negreșit Te va huli». Dar s-a făcut cea dimpotrivă, căci Iov, în loc de a huli, a slavoslovit și l-a mulțumit lui Dumnezeu mai mult.” (n. aut.)

² Iar Hrisostom adaugă aici că diavolul ne dă război cu toate că nu știe dacă ne va birui, iar noi nu-i dăm război chiar dacă știm că avem să-l biruim. Zice: „Acela năvălește asupra noastră neștiind dacă ne va birui, iar noi, știind că îl vom birui foarte, nu sîntem treji” (Cuvîntul 4 la aceasta). (n. aut.)

vezi, iubitule, bucuria pe care a primit-o fericitul suflet al lui Pavel! Căci nu a zis că Timotei „a vestit”, ci că „a bine-vestit”, adică: „ne-a adus veste bună și pricinuitoare de bucurie”, afit de mare bunătate socotea adevărarea și întărirea ucenicilor săi întru credință. Ci și întru dragostea lor se bucură de trei ori fericitul Pavel, căci și acesta era semn al credinței lor.

și că aveți bună pomenire pentru noi totdeauna, dorind a ne vedea, precum și noi dorim să vă vedem.

Zice: Timotei ne-a bine-vestit și că ne pomeniți cu laudă și cu orații. Auziți cuvintele acestea voi, Creștinii care sînteți ucenici și ascultători ai dascălilor și ai propovăduitorilor dumnezeieștilor evanghelii, și învățați-vă din acestea ca și voi să-i pomeniți totdeauna cu laude și cu orații pe dascălii care vă învață cuvîntul lui Dumnezeu, pentru că din aceasta voi aveți a vă folosi mai mult decît dascălii voștri. Și mare mîngîiere și bucurie a urmat Tesalonicenilor aflînd că Pavel știe că ei îl iubesc, fiindcă din această cunoștință se adăuga dragostea lui Pavel către dînșii.

7. Pentru aceasta, fraților, ne-am mîngîiat de voi întru necazul și nevoia noastră

O, minune! – marele Pavel cunoștea har și mîngîiere a sa că Tesalonicenii, ucenicii săi, nu se clătinau în credință! Nu mai simt – zice – cele întristătoare, ci m-am mîngîiat, nu pentru unul sau două, ci pentru toate necazurile ce le sufeream, fiindcă bucuria voastră s-a făcut de o măsură cu ele, adică a biruit toate nevoile, necazurile și împrejurările mele.

prin credința voastră.

Zice: O, iubiții mei frați! – voi m-ați întărit. Măcar că era cu totul dimpotrivă: căci, de vreme ce Pavel nu se biruise de ispite, el i-a întărit pe Tesaloniceni, iar nu Tesalonicenii pe el; dar Pavel pune întărirea și lauda sa în seama lor, zicînd: Prin credința voastră cea statornică, voi nu m-ați lăsat să simt ispitele și necazurile pe care le sufeream.

8. Căci acum viețuim, dacă voi stați întru Domnul.

Apostolul nu a zis numai: „ne-am mîngîiat”, ci și: „viețuim, dacă voi stați întăriți întru credința Domnului”, ca astfel să arate că socotea smin-teala Tesalonicenilor ca moarte a sa și, dimpotrivă, sporirea și adevărarea lor întru Hristos era socotită de el înviere și viață a sa.

9. Căci ce mulțumire îi putem da lui Dumnezeu pentru toată bucuria cu care ne bucurăm pentru voi înaintea Dumnezeului nostru?

Zice: Frații mei, atât e de mare bucuria pe care am primit-o întru voi, încît nu-I putem mulțumi lui Dumnezeu după vrednicie pentru ea, de vreme ce isprava și fapta voastră bună o socotim că este dar al lui Dumnezeu, căci cugătarea credinței voastre celei atât de bărbătești nu este a sîrguinței sau a suflului omenesc. De aceea, fiind îndatorați a-I mulțumi lui Dumnezeu pentru că v-a dăruit un asemenea dar, nu aflăm să-I aducem mulțumire vrednică.¹

10. Noaptea și ziua ne rugăm peste măsură spre a vedea fața voastră

O, cititorule! – vezi covîrșirea dragostei fericitului Pavel? Căci mai presus de măsură se ruga lui Dumnezeu ca să-i vadă pe ucenicii săi Tesaloniceni, așa cum un plugar, de pildă, cînd aude că holda pe care a arat-o și a semănat-o este plină de roade, dorește a merge să o vadă, ca mai mult să se bucure cu privirea ei de față.

și a plini lipsurile credinței voastre.

Pentru ce a zis Pavel mai sus că Tesalonicenii stau întăriți întru credință, iar acum zice că trebuie să plinească lipsurile credinței lor? Răspundem că Tesalonicenii nu primiseră încă toată învățătura și nu aveau deplinătatea întru toate dogmele credinței, ci aveau trebuință a învăța mai cu scumpătate cele despre învierea celor adormiți și altele asemenea. Pe lîngă acestea, între Tesaloniceni erau și mulți învățători mincinoși. De aceea așadar a zis Pavel că aveau lipsuri în credință. Deci, mai sus, Apostolul a zis că-l trimite pe Timotei să-i întărească și să-i adevereze întru credință fiindcă se temea pentru credința Tesalonicenilor, iar aici zice că acela îi va desăvîrși, adică îi va întocmi arătîndu-i împliniți și fără lipsuri. Iar împlinirea este un lucru mai mult de învățatură decît de adevărire în credință, de vreme ce zicem și că gătim și cîrpim haina ce are vreo mică lipsă și rupere, iar nu pe aceea cu totul spintecată sau întreg-sănătoasă.²

11. Și însuși Dumnezeu-Părintele nostru și Domnul nostru Iisus Hristos să bine-voiască a îndrepta calea noastră către voi!

¹ Iar Teodorit zice încă: „Mărimea bucuriei biruie cîntarea de laudă a limbii, căci zice: «Nu I-am putut aduce lui Dumnezeu laudă potrivită cu bucuria pe care am primit-o de la voi!»” (n. aut.)

² Teodorit zice că Apostolul plinea lipsurile credinței Tesalonicenilor și prin scrisorile pe care le trimitea lor. (n. aut.)

Aceasta este însușire a covârșitoarei dragoste a marelui Pavel: nu numai a-L ruga pe Dumnezeu să-i vadă pe Tesaloniceni, ci chiar a scrie rugăciunea în epistolă. Cu adevărat, acesta a fost lucrul unui suflet înfocat și nerăbdător! Prin aceasta, dumnezeiescul Apostol se și dezvinovățește totodată către Tesaloniceni, arătându-le că nu se lipsește de dînșii pentru lenevirea sa, ca și cum le-ar zice: O! – de ar ridica Dumnezeu-Părintele și Domnul nostru Iisus Hristos ispitele și împiedicările care mă trag din toate părțile și de ar netezi calea să vin și să vă dobîndesc pe voi!

12. Iar pe voi Domnul să vă înmulțească și să vă prisosească cu dragostea unuia către altul și către toți,

Vezi, iubitele, dragostea nestăpînită a dumnezeiescului Pavel? Vezi întreg-înțeleapta turbare a dragostei pe care o avea către ucenicii săi? Căci el se roagă să se înmulțească Creștinii și să prisosească atît întru dragostea unora către alții, cît și întru dragostea către toți oamenii. Fiindcă aceasta este însușirea dragostei către Dumnezeu: a-i iubi pe toți oamenii deopotrivă și fără osebite, privind la firea lor cea una, iar nu la voile lor cele multe și osebite; iar dacă cineva îl iubește pe unul, iar pe altul nu-l iubește, dragostea lui nu este după Dumnezeu, ci după om.¹

precum și noi pe voi,

Zice: Lucrul dragostei noastre s-a făcut și l-am arătat în faptă, iar acum ne rugăm lui Dumnezeu ca și lucrul dragostei voastre să se facă și să-l arătați în faptă, fiindcă ne aveți ca măsură și pildă de dragoste pe noi, învățătorii voștri, adică: precum v-am iubit noi, așa se cuvine a ne iubi și voi.

13. ca să întărească inimile voastre neprihănite întru sfințenie, înaintea Dumnezeului și Părintelui nostru, întru arătarea Domnului nostru Iisus Hristos, împreună cu toți sfinții.

Cu cuvintele acestea, dumnezeiescul Pavel le arată Tesalonicenilor că dragostea aduce folos chiar celor ce iubesc, iar nu celor iubiți de dînșii. Și

¹ Pentru aceasta zice și prea-marele Maxim: „Dragostea cea desăvîrșită nu despică firea cea una a oamenilor după socotințele lor osebite, ci de-a pururea privește la aceea una, și pe toți oamenii îi iubește deopotrivă: pe cei osîrdnici îi vede ca prieteni, iar pe cei răi îi iubește ca vrăjmași, făcîndu-le bine, răbdîndu-i îndelung și suferind cele ce vin asupra sa de la dînșii. Ea nu socotește răul nicidecum, ci îl suferă pentru aceia, ca și pe ei să și-i facă prieteni, de ar fi cu putință; iar de nu, din așezarea sa nu cade, arătîndu-și roadele pururea deopotrivă către toți oamenii” (capitolul 71, întru a doua sută din cele despre dragoste). (n. aut.)

zice: O, de ar prisosi Domnul dragostea voastră, ca să întărească inimile voastre neprihănite!¹ Iar Pavel Îl numește aici „Domn” pe Sfântul Duh – precum a înțeles și marele Vasilie² – căci cine altul îi va întări pe Creștini neprihăniți înaintea lui Dumnezeu-Părintele întru venirea Mîntuitorului Hristos, decît numai Duhul cel Sfînt? Și nu a zis doar: „să vă întărească”, ci: „să întărească inimile voastre”, căci – după cuvîntul Domnului – „din inimă ies cugetările cele rele, uciderile, prea-curviile, curviile, tîlhăriile, mărturiile mincinoase și hulele, și acestea sînt care-l spurcă pe om” (*Matei 15:19*). Prin urmare, este cu putință ca omul să nu facă nici un rău cu lucrul, dar să fie rău după inimă, adică: atunci cînd pizmuiește, și viclenește, și pomenește răul și are dogme rele și răzvrătite în inima lui. Iar cu adevărat neprihănit este acel om care își are inima curată de patimile acestea, avînd sfințenie. Căci, înțelegîndu-se cu deosebire, „sfințenia” este întreaga-înțelepciune. La fel, „necurăția”, înțelegîndu-se și mai cu deosebire, este curvia și prea-curvia. Îndeobște însă și după cuprindere, se numește „necurăție” orice păcat, și orice faptă bună se numește „sfințenie”. Iar dumnezeiescul Pavel voiește să fim fără de prihană înaintea lui Dumnezeu-Părintele (căci aceasta este și se zice faptă bună adevărată și curată, aceea care se face plăcută înaintea lui Dumnezeu, iar nu înaintea oamenilor, căci judecata și plăcerea oamenilor este greșită), voiește așadar să fim astfel și întru această viață, dar să ne aflăm fără de prihană și întru venirea Mîntuitorului Hristos, căci de Acesta avem a fi judecați înaintea Părintelui. Deci zice: O, de v-ar întări Duhul cel Sfînt să fiți fără prihană și nepîrîți și acum, și atunci, precum au fost toți sfinții!

¹ Lucru vrednic de însemnat este ceea ce zice dumnezeiescul Hrisostom. Căci, povestind o dată dumnezeiescul părinte, a arătat că dragostea îi face pe oameni neprihăniți și întru toate nevinovați, iar un prieten de-al lui, auzind cuvîntul, i-a zis că, într-adevăr, dragostea către frați îi poate opri pe oameni de la prea-curvie, de la zavistie, de la vrăjmășie și de la alte asemenea patimi; dar cum este cu putință a-i opri de la curvie? Iar dumnezeiescul Hrisostom i-a răspuns că îi poate opri și de la curvie. Căci – zice – dacă omul o iubește după Dumnezeu pe femeia cu care curvește, nu numai că nu va mai curvi cu dînsa, dar chiar se va sili a o opri și despre alții care caută să curvească cu dînsa. Prin urmare, cel ce curvește o urăște pe curvă după suflet, și de aceea curvește cu dînsa; iar cel ce o iubește după Dumnezeu va căuta să o slobozească din curvie. Cu aceste cuvinte vorbește sfîntul: „Căci, dacă cineva iubește femeie curvară, nu doar că nu se mai adaugă pe sine la păcat, dar chiar se ispitește a o opri și de către ceilalți bărbați. Drept aceea, a curvi cu dînsa este dovadă că o urăște foarte, iar lucrul celui ce o iubește cu adevărat este a o opri de acea spurcată amestecare” (*Cuvîntul al 4-lea la aceasta*). (n. aut.)

² Marele Vasilie a zis aceasta întru *Despre Sfîntul Duh*, capitolul 21, unde urmează a zice: „Pe Care «Domn» Îl roagă să întărească inimile neprihănite întru sfințenie ale credincioșilor din Tesalonic înaintea lui Dumnezeu-Părintele nostru, întru venirea Domnului nostru? Să ne răspundă cei ce-L pun pe Duhul Sfînt împreună cu duhurile slujitoare, care se trimit spre slujbă! Dar nu au ce răspunde!” (n. aut.)

CAPITOLUL IV

1. De aici, fraților, vă poftim și vă rugăm întru Domnul Iisus ca, așa cum ați luat de la noi în ce chip se cuvine a umbla și a plăcea lui Dumnezeu, așa să sporiți tot mai mult.

Zice: Frații mei, fiindcă v-am poruncit mai sus despre cele ce se cuvin și despre năravurile potrivite Creștinilor, ascultați acum și pentru cele ce trebuie a le auzi totdeauna. Căci „de aici” aceasta însemnează, adică „totdeauna”, „în toată vremea de acum înainte”.

Vezi însă – o, cititorule! – smerita cugetare a fericitului Pavel: căci el nu se socotește vrednic de crezare a-i ruga pe Tesaloniceni singur, ci îl ia împreună cu sine și pe Stăpînul Hristos, ca și cum le-ar zice că Hristos îi roagă în locul lui. Iar zicerea „ați luat” arată că Pavel îi învățase nu numai prin cuvinte, ci și prin fapte și prin lucruri. Și zice: Pentru ce vă rugăm? Pentru a spori mai mult, adică pentru a avea mărimea de suflet să faceți ceva mai mult decît ceea ce v-am poruncit, să întreîți poruncile mele. Căci, așa cum pămîntul nu odrăștește numai sămînța semănată într-însul, ci o înmulțește prin rod, tot astfel și sufletul nu e dator a sta numai pînă la poruncile primite de la învățători, ci a le și covîrși.

2. Căci știți ce fel de porunci v-am dat prin Domnul nostru Iisus Hristos.

„Poruncă” se zice pentru relele care pricinuiesc muncă atunci cînd se fac, iar cînd nu se fac nu pricinuiesc nici o laudă. Sînt însă și unele lucruri pe care nu se cuvine a le porunci cineva, adică a le opri cu îngrozire și înspăimîntare, ci trebuie lăsate la socotința ascultătorilor, cum este a da cineva toate avuțiile sale săracilor¹, rămînînd sărac. Fiindcă pentru feciorie

¹ Ia aminte că a da averea săracilor nu este sfătuire, ci poruncă, fiindcă așa ne-o dă Domnul, zicînd tuturor: „Vindeți avuțiile voastre și dați-le ca milostenie!” (Luca 12:33); și iarăși: „Cine nu se va lepăda de toate avuțiile sale nu poate să-Mi fie ucenic” (Luca 24:33). Și dumnezeieștii Părinți mărturisesc aceasta împreună. Căci marele Vasilie, în cuvîntul despre cei bogați, zice așa: „Domnul a rînduit porunca cea dintîi ca pe ceva de nevoie, zicînd: «Vinde avuțiile tale și dă săracilor!»” Iar Hrisostom, care în alte părți spune că a-ți da averile ca milostenie nu e poruncă, în cuvîntul despre feciorie zice așa: „Sîntem datori a le vinde, căci și aceasta ni s-a poruncit.” Iar Teologul Grigorie, în cuvîntul despre iubirea de săraci, nedumerindu-se dacă cuvîntul pe care l-a zis Domnul tînărului acela este lege sau numai sfătuire, se pleacă a hotărî că este mai mult poruncă decît sfătuire: „Porunca aceea care a hotărît și a legiuit desăvîrșirea tînărului întru a-și da avuțiile săracilor să nu fi fost oare nevoie a iubirii de oameni, ci alegere? Oare să nu fi fost lege, ci

a zis Domnul: „Cel ce poate (adică cel ce voiește cu lucrul) a încăpea, să încapă!” (Matei 19:12).

Deci, pentru că urma să le poruncească Tesalonicenilor prin viu glas cu multă îngrozire pentru oarecari lucruri, Pavel nu mai scrie acelea aici, ci numai le aduce aminte de ele. Și iar Îl pune pe Hristos mijlocitor al poruncilor sale, zicînd: Nu v-am poruncit ale mele lucruri, ci ale lui Hristos sînt cele poruncite! Prin urmare, de veți asculta de ele și le veți păzi, ascultați de Însuși Stăpînul Hristos. Iar de nu le veți asculta și le veți călca, de Însuși Hristos vă lepădați și nu ascultați.¹

3. Căci aceasta este voia lui Dumnezeu: sfințenia voastră.

Adică: Voia lui Dumnezeu este curăția trupului și întreaga-înțelepciune. Sfîntul Apostol poruncește pentru întreaga-înțelepciune și pentru curăție și cînd scrie către Corinteni, și către Timotei, și către Evrei, fiindcă pofta tru-pească cea rea este o patimă tiranică și de aceea are trebuință de multe și dese doctorii și învățături ca să se potolească.

Să vă depărtați de toată curvia,

Zice: Fraților, Dumnezeu voiește să vă depărtați de toată curvia, fiindcă multe sînt chipurile păcatului trupesc – pe care Sfîntul Apostol nici nu a voit să le spună în parte, ci le-a cuprins cu nume obștesc.² Însemnează că Teodorit are „de toată curvia”, iar unele izvoade nu o au.

îndemnare? Foarte mult bănuiam aceasta, dar mă tem că cei din stînga, «lezii», și «caprele» și cei ce se ocărăsc de către Cel ce va sta Judecător se vor osîndi cu această rînduială, nu pentru că au răpit, nici pentru că au jefuit, sau au prea-curvit sau au făcut altceva din cele oprite, ci pentru că nu L-au odihnit pe Hristos prin săraci.” Vezi și cuvîntul al 13-lea din *Hristoitia*. Iar ce osebite are porunca de învățătură, vezi la stihul 11 al capitolului 4 al celei dintîi către Timotei. (n. aut.)

¹ Însemnează că – după Teodorit – cuvintele acestea ale Apostolului: „prin Domnul nostru Iisus Hristos”, sînt de ajuns să înfrunte hula lui Arie și a lui Evnomie. Căci, dacă după dînsii prepoziția „prin” îi arată pe slujitori, atunci înseamnă că Domnul Iisus Hristos a fost slujitor al lui Pavel, căci prin Domnul Iisus a adus acela porunca. Iar dacă și ei fug de hula aceasta și mărturisesc că Pavel este rob, iar Domnul este Domn, este deci arătat că Pavel folosește prepozițiile fără osebite.

² Din cuvîntul acesta al Apostolului se trage închelerea că și malahia, în orice chip s-ar face, și oricare altă necurăție, se numește mai cuprinzător „curvie”. Și ce zic acestea, de vreme ce Domnul a numit „prea-curvie” și pofta de femeie ce se face în inimă, zicînd: „Tot cel ce caută la femeie spre a o pofti pe ea, iată, a prea-curvit cu ea în inima sa” (Matei 5:25). Pentru aceasta, și dumnezeiescul Maxim zice cuvintele acestea, care, pe cît sînt de înfricoșate, pe atît sînt de adevărate: „Precum trupul are ca lume lucrurile, așa și mîntea

4. ca să știe fiecare dintre voi a-și păzi vasul său întru sfințenie și cinste,

Aici, dumnezeiescul Apostol numește „vas” trupul omului¹. Deci, când noi păzim întreaga-înțelepciune și trupul nostru este întru sfințenie, atunci îl avem ca o avuție a noastră. Iar când, dimpotrivă, trupul nostru este necurat, atunci îl are păcatul ca avuție, fiindcă trupul face ceea ce poruncește păcatul, și pentru aceasta se face rob supus păcatului. La fel, trupul nostru se află întru cinste atunci când păzește întreaga-înțelepciune și fuge de toate păcatele trupești. Prin urmare, păcatul este necinste. Și ia aminte la acest „a ști” pe care-l zice aici Pavel, căci acesta însemnează că întreaga-înțelepciune și fecioria trupului se isprăvește din învățătură și iscusință. Unde sînt dar maniheii și marchioniții, care bîrfesc zicînd că trupul este rău și necurat din fire și că nu este cu putință a se face curat nicidecum, cu nici un chip?

5. nu întru patima poftirii,

Adică: Aceasta este voia lui Dumnezeu, ca tot Creștinul să-și aibă trupul lipsit de poftă pătimașă. Pentru că este și poftă nepătimașă, aceea după lucrurile dumnezeiești și duhovnicești. De aceea s-a și numit Daniil Proorocul „bărbat al doririlor”, adică al doririlor Duhului Sfînt. Sau, Apostolul numește „patimi de poftă” toate pricinile ce aprind pofta, precum este desfătarea, bogăția, nelucrarea mîinilor, lenevirea, pătimașă mișcare a simțirilor și mai ales a vederii. Și zice: Fiecare din acestea se poate numi „patimă de poftă”. Prin urmare, și noi, dacă voim să fim întreg-înțelepți și să păzim fecioria, se cuvine a nu primi nici o patimă care aprinde pofta trupestă.

are ca lume noimele [«înțelesurile», *n. m.*]. Și, precum trupul curvește cu trupul muierii, așa și mintea curvește cu înțelegerea muierii prin nălucirea trupului aceleia, căci își vede chipul trupului împreună cu chipul muierii după gînd. Tot la fel, se răzbună după gînd și asupra chipului celui ce l-a mîhnit, prin chipul trupului său. La fel se întîmplă și la celelalte păcate. Căci, ce face trupul cu lucrarea în lumea lucrurilor, acelea le face și mintea în lumea înțelegerilor” (capitolul 53 din nota a treia despre dragoste). (*n. aut.*)

¹ Și Teodorit a înțeles așa „vasul”, zicînd: „Unii au înțeles că «vasul» este femeia, soția. Iar eu socotesc că a numit așa trupul fiecăruia, căci nu dă legea numai celor căsătoriți.” Iar Sfințitul Mitrofan – înțelegînd zicerea căpeteniei Petru, care zice: „Voi, bărbaților, de asemenea, trăiți înțelepțește cu femeile voastre, ca fiind făpturi mai slabe, și faceți-le parte de cinste, ca unora care, împreună cu voi, sînt moștenitoare ale harului vieții” (1 Petru 3:7) – înțelegînd aceasta așadar, Sfințitul Părinte zice că Pavel vorbește aici de femeia oricărui bărbat, pe care bărbatul se cuvine a o avea cu cinste, adică se cuvine a o cruța, a se înfrîna și a nu se amesteca cu dînsa după sațiu. Una, pentru că femeia este neputincioasă din fire; și alta, pentru că este moștenitoare a darului vieții împreună cu bărbatul său. Iar unii adaugă că, de multe ori, din neastîmpărata amestecare, moare femeia. (*n. aut.*)

cum fac „neamurile”, care nu-L cunosc pe Dumnezeu.

Fiindcă nu-L cunosc pe Dumnezeu, „neamurile” (păgînii) nu au nădejde de de răsplătire, și de aceea își dăruiesc toate mișcările îndulcirii trupești și pentru dînsa lucrează.

6. Să nu întreceți măsura și să nu lăcomiți întru lucrul fratelui,

Mai sus, Apostolul a vorbit despre tot chipul curviei, iar acum vorbește osebit despre prea-curvie, numind-o „lăcomie” și călcare de lege. Și o numește așa după cum se cuvine, căci Dumnezeu a dat femeie fiecăruia și a pus legi și hotare firii, adică a se împreuna fiecare doar cu femeia sa. Drept aceea, se face lăcomie întru împreunare, și anume lăcomie împotriva fratelui, cînd cel ce are femeie o lasă și prea-curvește cu femeia fratelui său.¹

de vreme ce Domnul este judecător răsplătitor pentru toate acestea, cum v-am spus și v-am mărturisit și mai înainte.

Zice: O, fraților! – să nu socotiți că zic acestea numai pentru femeile ce au bărbați Creștini, căci le zic și pentru femeile celor necredincioși. Și nu se cuvine a le avea de obște nici pe femeile fără bărbați și slobode. Pentru că Domnul răzbună și osîndește toate aceste păcate trupești, și cîți le fac nu vor rămîne nepedepsiți, ci vor lua înmiit îndoită osîndă pentru reaua lor lucrare și îndulcire întru acestea. Vezi însă – o, cititorule! – înțelepciunea lui Pavel: mai întîi, i-a rugat pe Tesaloniceni; al doilea, i-a muștrat în chip dojenitor, zicînd că fac ca neamurile care nu-L cunosc pe Dumnezeu; al treilea, din silogisme² (sau socoteli) a arătat necuviința prea-curviei, numind-o „lăcomie”; și, în sfîrșit, îi înfricoșează cu judecata și răsplătirea lui Dumnezeu și le aduce aminte că au auzit de multe ori de la dînsul acestea.

7. Căci Dumnezeu nu ne-a chemat spre necurății, ci spre sfințenie.

8. Drept aceea, cel ce defaimă nu defaimă omul, ci pe Dumnezeu, pe Cel ce ne-a dat Duhul Său cel Sfînt.

¹ Iar dumnezeiescul Hrisostom dovedește că „prea-curvar” se zice nu numai bărbatul ce păcătuiește cu femeie măritată, ci și cel însurat care păcătuiește cu femeie slobodă, pentru că o nedreptățește pe femeia sa cu împreunarea cu femeia nemăritată, sfîntul zicînd așa: „Și nu este prea-curvie numai cînd un bărbat păcătuiește cu femeie măritată, ci chiar și cu una lăsată și slobodă. Căci, fiind el legat cu femeie, lucrul este prea-curvie. Căci, chiar dacă aceea ce prea-curvește nu este legată, tu ești legat! Ai călcat legea! – ai nedreptățit «trupul tău», adică pe femeia ta” (*Cuvîntul al 5-lea la aceasta*).

² Judecată, „raționament”, cum zicem noi astăzi. (*n. m.*)

Fiindcă mai sus a zis: Tu, cel ce prea-curvești, îl nedreptățești pe fratele tău – și că Dumnezeu Se răzbună asupra nedreptății acesteia, Apostolul lățește aici înțelegerea cuvîntului și arată că – măcar și necredincios de ar fi bărbatul a cărui femeie prea-curvește – totuși Creștinul ce ar face preacurvia aceasta se va munci negreșit. Fiindcă Dumnezeu – zice – te va pedepsi pe tine, preacurvarule, nu pentru a-i răzbuna bărbatului necredincios al celei ce a prea-curvit cu tine, ci pentru a-Și răzbuna Lui-Și, fiindcă este Dumnezeu, Cel ce te-a chemat spre curăție, iar tu, prin necurăția ta, L-ai ocărit pe El, Care ți-a dat Duhul cel Sfînt.¹ Drept aceea – măcar de ar fi o roabă sau femeia împăratului, dar măritată, aceea cu care ai prea-curvi – păcatul este unul și același, fiindcă unul și același este Dumnezeu care S-a ocărit – fie prin roabă, fie prin împărăteasă – și El este Cel care te va osîndi pentru că ai spurcat Duhul cel Sfînt ce ți L-a dat prin Sfîntul Botez.

Să înțelegi zicerea aceasta și într-alt chip: Dumnezeu Își răzbună Lui-Și și ne pedepsește fiindcă ne vede că, întru aceste păcate trupești – de curvie, prea-curvie și celelalte – Îl defăimăm mai mult pe El decît pe oameni. Căci, cînd voim să facem curvie, sau prea-curvie sau alt păcat trupesc, ne silim să nu ne vadă ochii oamenilor, dar Îl defăimăm pe Dumnezeu, Care ne vede.

9. Iar despre iubirea de frați nu avem trebuință a vă scrie,

Aici, Apostolul nu vorbește despre dragostea pentru toți oamenii, ci despre aceea către frații Creștini. Și face sfătuirea după forma retorică a luării, zicînd: Nu avem trebuință a vă scrie vouă, Creștinilor, despre dragostea către frații voștri. Și zice aceasta pentru două pricini: una, că atît de firească este iubirea de frați, încît nu are trebuință de nici o învățătură, căci lucrurile prea-mari, firești și de nevoie sînt arătate tuturor; și alta încă, pentru ca să-i îndemne cu forma aceasta pe Tesaloniceni mai mult spre iubirea de frați, deșteptîndu-i a nu se arăta mai jos decît socotința lui pentru dînșii că ei, luînd-o mai înainte, au isprăvit fapta bună a iubirii de frați.

¹ Și nu numai Dumnezeu Se răzbună și-i pedepsește pe cei ce prea-curvesc sau curvesc cu femeia necredincioasă – Agareancă [„musulmană”, adică din Agar, mama lui Ismail, *n. m.*], sau Evreică sau altceva –, ci și Biserica lui Hristos îi însărcinează pe unii ca aceștia cu mai mari certări și canoane decît pe ceilalți prea-curvari și curvari care curvesc sau prea-curvesc cu față [„persoană”, *n. m.*] drept-slăvitoare, pentru satanica spurcăciune ce au primit-o de la femeile necredincioase și de la eretice. După Canonul 51 al lui Kitru și după a 47-a răspundere a lui Valsamon, unii ca aceștia nu se cuvine a fi miruiți a doua oară cu Sfîntul și Marele Mir, precum fac oarecari duhovnici neînvățați, pentru că Sfîntul Mir se dă încă o dată la cei ce s-au lepădat o dată de drept-slăvitoarea credință și apoi s-au întors iar la dînsa, dar nu și la unii ca aceștia. (*n. aut.*)

căci voi sînteți învățați de Dumnezeu să vă iubiți unii pe alții.

O, cititorule! – vezi ce laudă scrie aici Pavel, zicînd: Frații mei Creștini, pe Dumnezeu Îl aveți învățător al acestei fapte bune a iubirii de frați. Aceasta striga și Isaia, proorocind: „Și-i voi pune pe toți fiii tăi învățați de Dumnezeu” (*Isaia 54:13*). Și Ieremia a zis: „Și nu se vor mai învăța unul pe altul și frate pe frate, zicînd: Cunoașteți pe Domnul! – căci toți de la sine Mă vor cunoaște, de la mic pînă la mare” (*Ieremia 31:34*). Încă și Domnul a zis: „Vor fi toți învățați de Dumnezeu” (*Ioan 6:45*).¹

10. Căci aceasta și faceți față de toți frații care sînt întru toată Machidonia.

Apostolul nu zice doar că: „voi, Tesalonicenii, sînteți învățați de Dumnezeu”, ci: „din faptele voastre știu că sînteți învățați de Dumnezeu”. Și arată aici Machidonia pentru că Tesalonicul era mitropolie [„capitală”, *n. m.*] a Machidoniei.

11. Vă rugăm însă pe voi, fraților, să prisosiți mai mult și să rîvniți a vă liniști, a face fiecare cele ale sale și a lucra cu mîinile voastre, precum v-am poruncit,

Zice: Că sînteți iubitori de frați, prea-bine o știu. Iar acum vă rog să și prisosiți, adică să adăugați la iubirea de frați și la milostenie și mai mult să vă îndemnați la aceasta. Deci, ori fă stare aici și citește de la alt început aceasta: „a vă liniști și a face cele ale voastre”; ori unește zicerea „să rîvniți” cu zicerea „să vă liniștiți, să faceți ale voastre și să lucrați cu mîinile”, adică: Fraților Creștini, vă rugăm – zice – să rîvniți a vă liniști, a face cele de trebuință ale voastre și a lucra cu mîinile, precum v-am poruncit,²

¹ Și spune că erau „de Dumnezeu învățați” să se iubească unii pe alții, fiindcă erau învățați de Fiul lui Dumnezeu – Care a zis: „Poruncă nouă vă dau: Să vă iubiți unul pe altul!” (*Ioan 13:34*) – și de Dumnezeu-Părintele, Care a zis în *Testamentul Vechi*: „Să-l iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși!” (*Levitic 19:18*). Iar Teodorit zice: „Aici, Pavel numește «iubire de frați» iubirea dării de bani, pentru care Tesalonicenii nu au trebuință de sfătuire, fiindcă această faptă bună li s-a dat de la Dumnezeu.” (*n. aut.*)

² La *Icumenie*, zicerea aceasta se țilcuiește așa: „Pentru ce să rîvniți? Pentru a vă liniști și a vă face trebile voastre, ca și cum ar zice: Nu vă rușinați că ați sărăcit pentru Hristos, ci să socotiți aceasta rîvnă, anume că vă liniștiți, și vă faceți trebile voastre și lucrați cu mîinile.” Iar Teodorit o țilcuiește așa: „Se întîmplă că unii aveau rîvnă și dădeau celor nevoiași cele trebuincioase, iar aceia, pentru rîvna acestora, se leneveau să mai lucreze. Deci pe aceia i-a lăudat în chip potrivit, iar pe aceștia i-a sfătuit cele potrivite. Și potrivit

Din cuvîntul acesta, dumnezeiescul Apostol arată că aceia ce sînt nelucrători sînt și iscoditori și oameni tulburători, căci împotriva liniștirii este tulburarea, și împotriva îngrijirii de trebile tale este iscodirea. Așadar, zicîndu-le Creștinilor să lucreze cu mîinile lor meșteșuguri, Pavel îi rușinează pe aceia care defaimă lucrările de mînă, trupești, și le caută numai pe cele duhovnicești. Căci omul, fiind îndoit (adică suflet și trup), se cuvine să aibă și lucrare îndoită, trupească și sufletească. Deci voi – o, lipsiților de minte! – care defăimați lucrările cele trupești și de mîini, spuneți dar, poate lucra cineva postul cu mîinile sale, sau culcarea pe pămîntul gol, sau citirea, sau rugăciunea? Nu, cu adevărat! Deci dumnezeiescul Apostol vorbește aici despre meșteșugul și lucrul de mînă cel trupesc, iar nu pentru lucrarea duhovnicească a minții. Iar meșteșugul și lucrarea de mînă (rocodelia) sînt mai mult duhovnicești, fiindcă se lucrează pentru a-i împărtăși pe alții cu milostenie, adică să dea fraților celor săraci. Iar milostenia, pe lîngă că este faptă bună trupească, este încă și faptă bună duhovnicească, de vreme ce se naște din dragostea cea după duh. Dar Tesalonicenii erau săraci, căci li se răpiseră averile de către înșși compatrioții lor, Iudeii cei necredincioși, și nu aveau de unde să dea săracilor, și de aceea îi îndatorează Apostolul să lucreze, pentru a-i putea milui pe cei lipsiți. Iar dacă le poruncește să lucreze acestora, cărora li se răpise averile pentru Hristos, cu mult mai mult poruncește să lucreze ceilalți Creștini, care nu au pătimit aceasta.

12. ca să umblați cu bun chip către cei din afară și să nu aveți trebuință de nimic.

Adică: O, Creștinilor! – de aceea se cuvine a lucra meșteșug, pentru a vă aduna cele de nevoie, ca să nu umblați cu chip necuviincios și să vă arătați fără rînduială și pricinuitoari de sminteală către cei din afară (necredincioși), cerînd milostenie de la alții. Și frumos nume a pus Apostolul, fiindcă, în loc de „a nu sminti”, a zis: „a nu umbla fără cuviință”¹, ca să nu-i înfrunte. Căci – zice – dacă credincioșii Creștini se smintesc cînd văd vreun om sănătos și

a numit «rîvnă» lucrarea: căci cei ce se puteau hrăni și fără să lucreze, nesuferind însă a vieții astfel, își chiverniseau viața din lucrarea mîinilor pentru iubirea de frați a celor de o credință.” Din cuvintele acestea ale dumnezeiescului Pavel, Teodorit trage încheierea că se cuvine a lucra lucru de mînă și meșteșuguri nu numai săracii care nu au înlesnirea vieții, ci și bogații și cei ce au chipul chivernisirii, căci lucrarea mîinilor frămîntă trupul și îl întărește, adună mintea, liniștește simțurile și-l strînge pe om. (n. aut.)

¹ Și Teodorit zice așa pentru aceasta: „«A nu umbla fără cuviință» însemnează a nu vieții întru nelucrare, a nu cîștiga cele de trebuință din lucrare, ci a alege viața cerșetorească și a aștepta milostenie de la ceilalți.” (n. aut.)

bun de lucru cerînd milostenie (numindu-l „neguțător de Hristos”, căci face negoț cu numele lui Hristos ca să adune bani), cu mult mai vîrtos se smințesc de acesta neamurile cele necredincioase.

13. Nu voim a nu ști voi, fraților, despre cei ce au adormit,

Aici, dumnezeiescul Apostol pornește cuvîntul despre înviere. Căci, deși le vorbise Tesalonicenilor despre aceasta și mai înainte, aici le arată și le descoperă o noimă tainică despre înviere. Sau Tesalonicenii aveau toată cunoștința despre înviere, dar poate se tînguiau mai mult decît se cuvine pentru frații lor răposați, și Apostolul îndreptează greșeala aceasta acum. Căci multe lucruri ne întristează cînd nu le știm, iar după ce le aflăm, ne slobozim de întristarea lor, și de aceea zice Pavel: „nu voiesc a nu ști voi, fraților”. Și nu a zis: „pentru cei ce au murit”, ci: „pentru cei ce au adormit”, de la însuși acest nume al celor adormiți întru Hristos fiind arătat că au să se scoale, căci cel ce doarme e firesc să se și scoale.

ca să nu vă întristați ca ceilalți, care nu au nădejde.

Zice: Aceia se cuvine a se întrista și a se tîngui cu covîrșire [„peste măsură”, *n. m.*] pentru morții lor, cei care nu au nădejde (ce nădejde? a învierii morților pe care-i plîng), adică necredincioșii și păgînii, iar nu voi, Creștinii, care aveți nădejde că vă veți scula cu nestrîcaciune și cu slavă. Să auzim așadar noi, Creștinii, cuvintele acestea ale Apostolului! Căci, dacă-i plîngem „cu amar” (după Hrisostom) ori „fără măsură”¹ (după Teo-

¹ Pentru aceasta zice și Teodorit: „Nu oprește întristarea desăvîrșit, ci o leapădă pe aceea fără măsură și mîngîie cu nădejdea învierii.” Iar ritorul cel aurit al Bisericii dovedește și poruncește în multe părți că nu se cuvine a plînge Creștinii cu amar și a se întrista fără măsură pentru rudenile lor ce au adormit, scriind el cuvinte întregi despre aceasta. Astfel, în cuvîntul al patrulea la aceea către Evrei, îi oprește pentru multă vreme de la Biserica lui Hristos, ca pe niște slujitori la idoli, pe cei care-și plîng soții morți chemînd bocitoare ca să-i bocească; la fel le afurisește (adică le oprește de la Biserică) și pe femeile acelea bocitoare. Și zice așa: „De va năimi cineva pe bocitoarele acestea, (...) îl voi opri pe acela de la Biserică pentru multă vreme, ca pe un slujitor la idoli. Căci, dacă Pavel îl numește «slujitor la idoli» pe lacomul de averi, cu mult mai vîrtos [se numește așa] cel ce aduce asupra celui credincios obiceiurile slujitorilor la idoli. (...) Și pe ticăloasele acelea le oprim prin voi a nu se băga niciodată la ducerile [«înmormîntările», *n. m.*] credincioșilor morți, ca să nu le silim a-și boci cu adevărat răutățile lor.” Și pentru ce – o, Creștine! – să plîngi cu amar și să te tînguești peste măsură pentru cei adormiți? Nu auzi cum cîntă Biserica laude și mulțumiri lui Dumnezeu pentru moartea celor adormiți? Iar acestea ce sînt altceva, decît numai semne de bucurie și de veselie? Nu vezi cum aprindem făclii luminoase, și cu acestea îi petrecem din lumea aceasta pe cei ce au adormit ca pe niște

nevoitori și ostași? Iar făcliile ce însemnează altceva, decât bucuria și veselia pe care o dobîndim pentru că Dumnezeu i-a slobozit pe frații noștri din ostenele vieții acesteia și îi odihnește în viața ce va să fie? Așa hotărăște aceasta Ioan cel cu limba aurită, zicînd: „Spune-mi, ce vor făcliile cele strălucite? Au nu îi petrecem pe aceștia ca pe niște nevoitori? Și ce vor cîntările? Au nu-L slăvim pe Dumnezeu și-I mulțumim că i-a încununat pe cei ce s-au dus, că i-a izbăvit de ostenele, că i-a scos din robie și-i are lîngă Sine? Au nu pentru aceasta sînt laudele? Au nu pentru aceasta sînt cîntările de psalmi? Acestea toate sînt ale celor ce se bucură, căci zice: «Dacă se bucură cineva, să cînte!» (Ioan 5:13)” (în cuvîntul al patrulea la cea către Evrei). În altă parte, același Ioan tîlcuiește mai curat ce însemnează cele săvîrșite pentru cei adormiți, căci, în cuvîntul despre cei ce plîng cu amar pentru cei săvîrșiți, zice așa: „Îi petrecem pe cei adormiți cu psalmi și cu laude, ca astfel să ne arătăm mulțumirea către Stăpînul Hristos pentru moartea lor. Și-i îmbrăcăm pe răposați cu giulgiuri și cu haine noi, ca astfel să arătăm îmbrăcăminte nouă a nestricăciunii pe care au să o primească. Turnăm peste ei unt-de-lemn, crezînd că acesta li se va face merinde și ajutor spre viața de acolo. Îi întovărim cu tămîieri și cu făclii luminoase, cu ele însemnînd că s-au izbăvit de întunericul și de putoarea acestei vieți și s-au dus către lumina cea adevărată și către buna mireasmă cea pururea vecuitoare. Așezăm mormîntul lor și trupul lor către răsărit, arătînd cu aceasta învierea pe care o vor dobîndi.”

Și dumnezeiescul Dionisie Areopagitul zice că „adevăratul Creștin nu se întristează cînd vine moartea, ci se bucură, și se veselește că a ajuns la sfîrșitul nevoițelor acestei vieți și cu multă îndulcire de suflet intră pe calea învierii ce va să fie. Iar casnicii și rudeniile celui adormit în acest chip se bucură, și-l fericesc pe acela că a ajuns la sfîrșitul biruinței și-l mulțumesc lui Dumnezeu, pricinuitorului acestei biruințe, rugîndu-L să-i învrednicească și pe ei a ajunge la un asemenea sfîrșit. Apoi, ridicîndu-l pe cel adormit, îl aduc la arhieru ca să-i dea cununile biruinței. Iar arhierul îl primește pe cel adormit vesel și cu bucurie și săvîrșește pentru dînsul cele obișnuite și legiuite” (capitolul 7 din *Despre ierarhia bisericească*). Frații mei, ați văzut ce rînduială săvîrșește Biserica lui Hristos pentru cei ce au adormit întru Dînsul? Ați auzit cum se cuvine să primească moartea adevăratul Creștin și în ce chip se cuvine să se poarte rudele la adormirea lui? Deci vă rog, spuneți-mi, la o asemenea sfință rînduială mai încap plîngeri, lacrimi amare și tînguiri peste măsură? Negreșit, acestea sînt cu totul nevrednice de o sfințită și cuviincioasă rînduială ca aceasta a Creștinilor și de credința celor ce nădăjduiesc învierea.

Și mai adaugă încă și aceasta, anume că rămășițele Creștinilor (adică trupul cel mort) nu se cuvine a fi îngropate în biserică sfințită, precum zice Ioan al Kiprului și Valsamon, la întrebarea 38. Căci – de vreme ce Canonul 73 al Soborului al șaselea ecumenic poruncește a nu rămîne să doarmă cineva nici în catehumenele bisericilor, vii fiind – cu mult mai vîrtoș nu se cuvine a rămîne în biserică morții cei plini de putoare și de putrejunce. Iar cum că arhieriei, și toți preoții și credincioșii se cuvine a-l săruta pe cel adormit, mărturisește dumnezeiescul Dionisie Areopagitul: „Săvîrșindu-se aceasta, ierarhul însuși îl sărută pe cel adormit, și apoi toți cei de față. Căci dulce și cinstit este tuturor celor după chipul lui Dumnezeu cel ce s-a săvîrșit întru viața dumnezeiască” (capitolul 8 din *Despre ierarhia bisericească*). Prin urmare, obiceiul de a nu-l săruta pe cel adormit preoții ce au să slujească liturghia este iudaic și străin de Creștini, căci Evreii aveau obiceiul de a socoti lucrul necurat a se atinge de trup mort. Așadar, unii ca aceștia să se îndrepteze, iar de nu, să se cerceteze de către părinții duhovnicești și de sfinții arhieriei. La fel se cuvine a fi certați și muierile și bărbații care merg și plîng asupra mormintelor morților lor. De asemenea, și cei ce nu vor să meargă să asculte liturghia și restul slujbei din biserică unde se îngroa-

pă vreo rudenie de-a lor. Mai adăugăm în această subînsemnare că – așa cum nu se cuvine a plînge cu amar și a se tîngui Creștinii mai mult decît se cuvine pentru rudele moarte (precum zic aici atît dumnezeiescul Apostol, cît și Țilcuiitori dumnezeiescului Apostol, Hrisostom și Teodorit) – tot așa și dimpotrivă, nu se cuvine ca aceiași Creștini să rămîină fără împreună-pătimire, fără mîhnire și fără simțire la morțile rudele lor, fiindcă aceasta este însușire a fiarelor celor nesimțitoare, iar nu a oamenilor cuvîntători și simțitori. Căci, așa cum este un lucru covîrșitor a-i plînge cu amar pe cei morți, tot astfel, a nu-i plînge nicidecum este o lipsă, iar covîrșirea și lipsa sînt deopotrivă de rele și de prihănite. Se cuvine a se mîhni și a lăcrima puțin Creștinii la morțile rudelor lor pentru trei pricini: 1) Pentru că moartea nu este lucru și lucrare a lui Dumnezeu – să nu fie! –, ci faptă și lucrare a diavolului și a păcatului. Și nu este nici ispravă firească, ci afară de fire, căci zice Solomon: „Dumnezeu nu a făcut moartea” (*Înțelepciunea* 1:13) și: „Dumnezeu l-a zidit pe om spre nestricăciune, iar moartea a intrat în lume din pizma diavolului” (*Înțelepciunea* 2:23). Așadar, trebuie să-l plîngem pe cel ce moare fiindcă s-a lipsit de lumina vieții, care este lucrare a lui Dumnezeu, precum poruncește și Sirah, zicînd: „Plînge pentru morți, că le-a lipsit lumina” (*Sirah* 22:9). 2) Pricina cea mai însemnată pentru care se cuvine a se mîhni puțin Creștinii pentru moartea rudelor este că ei au păcătuit, oameni fiind, iar păcatul desparte sufletul de Dumnezeu și pentru aceasta este vrednic de mîhnire și de lacrimi. Și, cu cît a fost mai rea viața acelor, cu atît mai mult se cuvine a ne mîhni pentru ei, mai ales dacă nu au apucat a se pocăi, mărturisindu-se și împărtășindu-se cu Dumnezeieștile Taine. Căci unora ca aceștia li se potrivesc cele zise de Sirah: „Fiule! Pentru cel mort varsă lacrimi și, ca și cum ai fi pățimit grele încercări, începe plîngerea. Și după cuviință acoperă tu trupul lui și nu trece cu vederea înmormîntarea lui. Amară plîngere fă și fierbinte tînguire” (*Sirah* 38:16-18). Căci Dumnezeu Se îmblînzește către cei morți pentru întristarea și lacrimile ce se varsă pentru păcatele lor de către cei vii. 3) Și, cea mai de pe urmă: căci – dacă dobitoacele cele necuvîntătoare se mîhnesc din fire, iar multe chiar și lăcrimează cînd se despart una de alta – cu cît mai vîrtos se cuvine a se mîhni cu măsură oamenii cei cuvîntători pentru despărțirea de rudele lor ce au murit? Căci a zis unul dintre Părinți: „Eu am văzut și vietăți lăcrimînd cînd s-au despărțit de soții lor.” Iar cele zise au fost adeverate de Domnul, Care a lăcrimat pentru moartea lui Lazăr, pentru a ne da pildă și a ne legui să nu fim fără împreună-pătimire și cu totul nemîhniti pentru moartea rudelor noastre, dar nici să fim iubitori de întristare și mult-plîngători pentru dînșii. Aceasta o adeverează și marele Vasilie, zicînd așa: „Trecînd cu vederea pretutindeni slăbiciunea noastră, Domnul a cuprins patimile cele de nevoie cu oarecare măsuri și hotare, ferindu-ne de lipsa de împreună-pătimire și de sălbăticirea de fiară și lepădînd iubirea de întristare și multa plîngere ca pe o faptă rea. Pentru aceasta, lăcrimînd pentru prieteni, El a arătat împărtășirea firii omenești și ne-a slobozit de covîrșirea pentru amîndouă, adică: nici cu totul a ne slăbănogi către patimi, nici a fi lipsiți de simțire către cele mîhnitoare.” Și iarăși: „Așa, nici lacrima Domnului nu este legiuire spre a plînge, ci măsură prea-bine închipuită și canon spre a osebi cele întristătoare cu scumpătate, după cum se cuvine, cu bună cuviință rămîinînd întru hotarele firii. Deci nici femeilor, nici bărbaților nu li se dă voie iubirea de întristare și multa lăcrimare, ci doar cît s-ar răcori de cele mîhnitoare, [adică] a slobozi puține lacrimi și suspinuri, și aceasta cu liniște și fără glas, nici rupîndu-și hainele sau aruncînd țărîină asupra-le, nici făcînd altceva din acele necuviincioase prostii omenești” (cuvinte despre mulțumire). Deci, la morțile obișnuite ale Creștinilor, se cuvine a ne mîhni și a lăcrima măsurat, iar la morțile sfinților nu se cuvine a ne mîhni nicicum, ci a ne bucura duhovnicește și a-i prăznui, fiindcă acei sfinți sînt înveredat biru-

dorit) pe frații noștri adormiți întru Hristos, ne facem asemenea cu păgînii și cu cei necredincioși, care nu au nădejde de înviere. Dar ce, o, fericite Pavele? De aceea nu voiești a rămîne Tesalonicenii întru neștiință despre cei ce au adormit, numai pentru a nu se întrista? De ce nu zici mai bine că nu voiești aceasta pentru ca ei să nu se osîndească în muncă? Ne răspunde așa: Le zic să nu se întristeze peste măsură pentru cei adormiți pentru că această întristare le pricinuiește osînda muncii.

14. Căci, de credem că Iisus a murit și a înviat, așa și Dumnezeu pe cei adormiți cu Iisus îi va aduce împreună cu El.

Zice: Precum Dumnezeu L-a sculat pe Domnul Iisus, Cel ce a pătimat și a murit trupește, tot așa ne va scula și pe noi. Vezi însă – o, cititorule! – cum Apostolul zice cu îndrăzneală despre Domnul că a murit, fiindcă învierea Lui s-a făcut deja; iar despre noi, de vreme ce învierea noastră nu s-a făcut încă, zice: „cei adormiți”, ca să arate că ne vom scula și vom învia, căci zice David: „Au doar cel ce doarme nu va adăuga să se scoale?” (*Psalm 40:9*).¹ Iar zicerea „pe cei adormiți cu Iisus îi va aduce” se înțelege în două chipuri: sau că îi va aduce „prin Iisus”, anume că Iisus Se va face mijlocitor al învierii lor și-i va înfățișa înaintea Părintelui; sau că „adormiți” se unește cu zicerea „cu Iisus”, adică: Dumnezeu va aduce întru slava și întru împărăția Sa pe cei ce au adormit cu Iisus, adică pe Creștinii cei credincioși și drepți. Fiindcă drepții Creștini, avîndu-L locuind în inima lor pe Hristos prin dar, adorm și mor cu Iisus. Deci Pavel vorbește aici despre învierea din parte, adică despre învierea cu slavă a credincioșilor, care se va face împreună cu Domnul, despre învierea dreptilor celor ce s-au săvîrșit întru credință și în dar. Căci pe aceștia îi va aduce Dumnezeu împreună cu Însuși Iisus, adică îi va răpi din toate părțile lumii, pe nori, împreună cu

itori ai păcatului, ai celui ce este vrednic de întristare și de multe lacrimi, și moartea sfinților este pricinuire învederată a adevăratei vieți. (Vezi și subînsemnarea Canonului 83 al sinodului 6, în *Canonicul* nostru). (n. aut.)

¹ Și înțeleptul Fotie zice aceasta: „Pentru ce, cînd vorbește despre Hristos, Pavel numește «moarte» moartea Lui, iar cînd vorbește despre sfîrșitul nostru, o numește «adormire», iar nu «moarte»? Căci, pomenind de sfîrșitul oamenilor de trei ori întru același cuvînt, niciodată nu-l numește «moarte», ci «adormire», ca să mîngîie durerea. Căci, unde s-a făcut învierea, cutează a numi sfîrșitul «moarte»; iar acolo unde învierea rămîne încă întru nădejde, îl numește «adormire», prin aceasta mîngîindu-ne și dîndu-ne bune nădejdi, căci acela ce doarme negreșit se va scula, fiindcă nici moartea nu este nimic altceva decît un somn îndelungat” (*Amfilohia*, întrebarea 187). Aceleași le zice și dumnezeiescul Hrisostom la zicerea aceasta a Apostolului, pe care Fotie le-a luat întocmai. (n. aut.)

Domnul. Așadar Pavel vorbește aici despre învierea din parte, despre care Tesalonicenii nu știau, iar nu despre aceea obștească, a tuturor oamenilor, căci despre aceasta știau. Deci acum Apostolul voiește să-i mîngîie pe Creștini, dovedindu-le că învierea credincioșilor are să se facă cu cinste și cu slavă multă, și din aceasta să-i înduplece a nu se întrista pentru cei adormiți. Căci toți oamenii – și credincioșii, și necredincioșii – au să învieze cu adevărat, însă nu toți cu slavă și cu cinste, ci doar cei credincioși, adică cei ce au credința întovărașită cu faptele bune, adică dreptii.

15. Căci aceasta vă grăim cu cuvîntul Domnului,

Fiindcă vrea să spună un lucru de mirare, Apostolul îl face vrednic de crezare prin cuvîntul Domnului. Și zice: O, Creștinilor! – ceea ce voi zice nu e de la mine, ci am aflat-o de la Domnul nostru Iisus Hristos. Căci insuflatul de Dumnezeu Pavel a auzit cuvîntul acesta aievea și fără mijlocire chiar de la învățătorul său Hristos, adică prin descoperire și prin insuflare dumnezeiască, cum a fost și acela: „Mai fericit este a da decît a lua” – precum se zice la *Fapte* (*Fapte* 20:15). Iar celelalte cuvinte le zicea prin lumina Sfîntului Duh, dar nu erau înseși zicerile Sfîntului Duh.¹

că noi, cei vii care vom fi rămași întru venirea Domnului, nu-i vom întrece pe cei adormiți,

Marele Pavel zice aici, cu alte cuvinte, ceea ce zicea în epistola înția către Corinteni, adică: „întru o cîrtă, în clipeala ochiului” (*1 Corinteni*

¹ Căci sfinții teologi zic că – așa cum cineva poate trimite o scrisoare în două chipuri: sau să-i spună scriitorului chiar cuvintele pe care vrea să le scrie, sau să-i spună doar noima [„înțelesul”, *n. m.*] și să-l lase pe scriitor să alcătuiască scrisoarea cu cuvintele sale – tot așa – zic aceia – se întîmplă și cu Sfîntul Duh. Adică: sau a dictat toate cuvintele *Dumnezeieștilor Scripturi* – atît pe ale celei vechi, cît și pe ale celei noi, a cărei parte este și epistola, aceasta a dumnezeiescului Pavel – precum mărturisesc purtătorul de Dumnezeu Ignatie, Iustin, Clement Alexandrinul, Atinoghen și dumnezeiescul Hrisostom. Sau, [Sfîntul Duh a dictat doar] cele mai puternice și mai întărite cuvinte ale *Scripturilor* – precum zic Dionisie Alexandrinul, dumnezeiescul Ieronim și Teofilact – iar cuvintele istorice s-au scris într-adevăr din porunca și luminarea Sfîntului Duh, dar cu cuvintele celor ce le-au scris. Însă osebirea dintre aceste două socotințe este foarte mică, fiindcă amîndouă cugetă că părțile cele mai de căpetenie ale *Scripturilor* s-au insuflat și s-au dictat de către Sfîntul Duh. Și, – de vreme ce Duhul cel Sfînt, fiind de față și sălășluit întru dumnezeieștii scriitori, nu i-a lăsat pe aceștia a se rătăci – [înseamnă că] tot ce se află întru *Dumnezeieștile Scripturi* (prin urmare și ce e scris în epistolele Apostolului Pavel) sînt graiuri ale lui Dumnezeu insuflate de El, iar „Dumnezeu este adevărat” (*Romani* 3:4). De aceea și zice Apostolul Pavel că „toată *Scriptura* este insuflată de Dumnezeu” (*2 Timotei* 3:16). Și vezi mai pe larg în subînsemnarea Canonului 85 al Sfinților Apostoli din *Canonicul nostru* [*Pidalionul, n. m.*] (*n. aut.*)

15:52). Căci, de vreme ce părea a fi greu și mai presus de hotarele firii a se scula morții cei putreziți și stricați cu mult înainte, Pavel zice că cei ce vor fi încă vii atunci nu o vor lua înaintea aceloră întru înviere, adică nu-i vor întrece întru a se schimba și a se face nestricați.¹ Nu! – ci toți se vor face nestricați întocmai, întru aceea clipeală. Căci, așa cum Îi e lesne lui Dumnezeu a-i face nestricați pe cei încă vii și întregi, tot atât de lesne Îi e a-i face nestricați, întru aceeași clipeală, și pe cei morți cu mult mai înainte și topiți întru cele patru stihii [pământul, aerul, apa și focul, *n. m.*]. Însă, zicînd: „noi, cei vii”, Pavel nu înțelege aceasta pentru sine (fiindcă el nu urma a fi în viața aceasta pînă la învierea de obște), ci pentru acei Creștini ce se vor afla vii atunci, căci pentru aceasta a adăugat zicerea „cei rămași întru venirea Domnului”. Iar fericitul Metodie (în cuvîntul despre înviere) înțelege prin acest „vii” sufletele, iar „adormiți” zice că a numit trupurile, învățînd că, întru înviere, sufletele cele vii nu o vor lua înaintea trupurilor lor cele stricate cu mult înainte. Căci trupurile se vor scula, ca să le dobîndească sufletele², de vreme ce acestea rămîn și se află pînă la venirea Domnului, ele fiind nemuritoare. (Vezi și tîlcuirea stihului 51 și 52, capitolul 15, ale celei dintîi către Corinteni.)

16. căci Însuși Domnul – întru poruncă, întru glasul Arhanghelului și întru trâmbița lui Dumnezeu – Se va pogorî din cer,

Zice: Creștinilor, nu fiți necredincioși la ceea ce vă zic, căci Însuși Domnul va porunci aceasta. Și cum o va porunci? Prin glasul Arhanghelului³ ce

¹Însemnează, că – după înțeleptul Ghenadie – și schimbarea și nestricăciunea celor vii va să se facă îndoită, anume: a celor drepi în viața veșnică, iar a celor păcătoși în munca veșnică (cuvînt manuscris despre a doua venire). (*n. aut.*)

²Aici, se cuvine să înțelegem zicerea „mai întîi” după rînduială, iar nu după vreme, căci – după Ghenadie al Constantinopolei cel de mai sus – „împreună se vor scula și trupurile moarte mai înainte, și într-însele se vor sălășlui sufletele, și cei vii vor primi (tot atunci) schimbarea întru trupurile lor” (*Cuvînt despre a doua venire*). Și iarăși: „Morții se vor scula cu puterea dumnezeiescului glas întru o cîrtă, încît învierea lor se va face împreună cu glasul, adică glasul îi va învia și ei, înviind, ei îl vor auzi” (la fel). (*n. aut.*)

³Gheorghe Coresi, Gheorghe Singhelul și mulți alții zic că Arhanghelul acesta ar fi începătorul Mihail, și adeverează aceasta de la Proorocul Daniil. Căci Arhanghelul Gavriil, grăind cu Daniil, îi zice așa: „În vremea aceea se va scula începătorul cel mare Mihail, cel ce stă asupra fiilor norodului tău, (...) și mulți (în loc de «toți») din cei ce dorm în țărîna pămîntului se vor scula, unii spre viața veșnică, iar alții spre ocară și spre rușinare veșnică” (*Daniil 12:1*). Dar care va fi glasul Arhanghelului Mihail? Fericitul Hrisostom arată că va fi graiul acela pe care l-a zis Domnul în *Evangelhie*: „Iar la miezul nopții s-a făcut strigare: Iată, Mirele vine, ieșiți întru întîmpinarea Lui!” (*Matei 25:5*). Aceasta o zice și

stă asupra Îngerilor celor mai de jos, care le va zice: Gătiți-i pe toți morții, căci Judecătorul este de față! – adică a ajuns. Și multe vor fi trîmbițele, dar Judecătorul Se va pogorî întru trîmbița cea mai de pe urmă. Apostolul zice aceasta și întru cea dintîi către Corinteni: „Nu toți vom adormi, dar toți ne vom schimba întru o cirtă, în clipeala ochiului, la trîmbița cea mai de pe urmă. Căci va trîmbița, și morții se vor scula nestrîcați și noi ne vom schimba” (1 Corinteni 15:51, 52). Căci, așa cum Dumnezeu-Părintele avea Înger slujitor cu trîmbiță cînd S-a pogorît în muntele Sinai, tot astfel și Fiul, întru a doua venire și pogorîre a Sa ca Împărat și Dumnezeu, va avea Îngeri slujindu-I și trîmbiță. Se înțelege însă și așa, anume că porunca lui Dumnezeu va face pămîntul să dea afară trupurile morților schimbate întru nestrîcaciune, iar glasul Arhanghelului va face ca alți Îngeri slujitori să-i adune la un loc pe toți morții ce se află în toate părțile pămîntului, după ce se vor scula din morminte.¹ Și înțeleptul Teodorit adaugă: „Iar dacă în muntele Sinai, cînd s-a făcut doar o măsurată răsulare, norodul nu a suferit covîrșirea temerii – ci [Iudeii] au zis către marele Moisi: «Grăiește tu către noi, să nu grăiască Dumnezeu, ca să nu murim» (Ieșire 20:19) – apoi cine va suferi glasul ce va fi atunci?!”

și cei morți întru Hristos se vor scula întîi,

Zice: Mai întîi se vor scula cei morți întru Hristos, adică credincioșii și dreptii Creștini, de vreme ce ei vor fi răpiți de nori la înălțime, ca să mear-

Teodorit. Iar Chiril al Ierusalimului zice că „Arhanghelul va striga și va zice tuturor: Sculați-vă spre întîmpinarea Domnului!” (în *Cateheze*, capitolul 15). (n. aut.)

¹ Această a doua țîlcuire a zicerii apostolești este mai potrivită și mai unită cu cuvintele *Evangheliei*, fiindcă prin „glas”, adică prin porunca Fiului lui Dumnezeu, au să se scoale morții, precum zice chiar El: „Va veni ceasul întru care toți cei din morminte vor auzi glasul Lui, și cei ce au făcut cele bune vor merge întru învierea vieții, iar cei ce au lucrat cele rele întru învierea judecării” (Ioan 15:28). Și tot Domnul a zis că cei ce se vor scula prin glasul Lui se vor aduna într-un loc prin trîmbițele Îngerilor: „Și va trimite pe Îngerii Săi cu mare glas de trîmbiță, și-i vor aduna pe cei aleși din cele patru vînturi, de la o margine la alta a cerului” (Matei 24:31). Și însemnează că înțeleptul Fotie și Icumenie au înțeles că „trîmbița” arată Puterile îngerești. Căci – așa cum trîmbița nu are nimic al său, ci doar ceea ce suflă într-însa trîmbițașul – tot astfel și trîmbițele lui Dumnezeu, neavînd nimic al lor, nu cutează a glăsui decît ceea ce le-ar porunci, prin Arhanghel, Stăpînul cel de obște și Făcătorul a toate. Alți Părinți zic însă că vor răsuna atunci și trîmbițe. Și însemnează că însuflarea trîmbițelor e cea întîi însuflare dătătoare de viață a lui Dumnezeu, precum zice dumnezeiescul Grigorie Palama (în cuvîntul la Duminica lăsatului de carne). Căci, așa cum s-a făcut viu Adam prin însuflarea aceea, tot astfel, prin suflarea trîmbițelor îngerești, se vor face vii strănepoții cei morți ai lui Adam, măcar că învierea va fi săvîrșită chiar de glasul și porunca lui Dumnezeu, cum am zis mai înainte. (n. aut.)

gă spre întâmpinarea Împăratului Hristos, Care va să vină cu putere și cu slavă multă. Iar necredincioșii și păcătoșii se vor scula în urma lor, fiindcă ticăloșii [„nefericiți”, *n. m.*] aceștia nu vor fi răpiți de nori ca să meargă întru întâmpinarea înfricoșatului Judecător, ci vor aștepta venirea Lui rămânând jos.¹

17. apoi noi, cei vii ce vom fi rămas, ne vom răpi în nori împreună cu aceștia, spre întâmpinarea Domnului, în văzduh, și așa totdeauna împreună cu Domnul vom fi.

Zice: Deși mai întâi se vor scula morții, totuși și noi, cei vii (adică Creștinii cei dreپți care se vor afla vii atunci, căci pe aceia îi arată Pavel prin persoana sa, precum am zis mai sus²), așadar, chiar dacă se vor scula mai întâi cei morți, totuși Creștinii cei dreپți și vrednici ce se vor afla vii atunci, schimbându-se îndată, au să se răpească și ei în nori asemenea cu cei ce s-au sculat din morți, mergând spre întâmpinarea Domnului în văzduh. Căci, așa cum Hristos, după ce S-a sculat din morți, S-a înălțat la ceruri pe nori – căci zice: „Norii L-au luat pe El de la ochii lor” (*Fapte* 1:9) – tot la fel se vor înălța și Creștinii ce au viețuit după Hristos, cu același car, adică cu aceiași nori, cu care S-a înălțat și Hristos. Dar poate s-ar nedumeri cineva și ar zice: Dacă Hristos are să Se pogoare, de ce-i mai răpește sus pe Creștinii cei dreپți? La aceasta răspundem că îi înălță pentru cinste și pentru slavă. Căci – așa cum un împărat, cînd urmează să intre în vreo cetate, este întâmpinat de cei cinstiți și slăviți, iar cei osîndiți nu ies afară, ci-l așteaptă pe împărat înăuntru, ca să fie judecați – așa va fi și atunci, și dreپții se vor răpi în nori și vor merge cu îndrăzneală spre întâmpinarea Domnului. Iar după Judecată au să rămînă uniți pururea cu Împăratul Hristos (uni-re care este capul tuturor bunătăților), împreună împărățind și împreună

¹ Iar Teodorit zice că Apostolul îi numește aici „morți întru Hristos” nu numai pe cei ce au crezut în evanghelie [„buna vestire” a lui Hristos, *n. m.*], ci și pe cei ce au crezut în *Legea Veche* și pe dreپții ce au strălucit înainte de *Lege* și s-au săvîrșit întru credința lui Hristos care era să vină. Despre aceștia zicea și în cea către Evrei: „Și toți aceștia, mărturisii fiind prin credință, n-au primit făgăduința, pentru că Dumnezeu rînduise pentru noi ceva mai bun, ca ei să nu ia fără noi desăvîrșirea” (*Evrei* 11:39, 40). Iar în cea către Corinteni scria așa: „Hristos ca începătură, apoi cei ai lui Hristos (adică cei de dinainte de *Lege*, cei din *Lege* și de după *Lege* care s-au îndreptat în credința lui Hristos), apoi sfîrșitul” (*1 Corinteni* 15:23). (*n. aut.*)

² Despre aceasta, înțeleptul Ghenadie a zis așa: „Pavel se numără pe sine împreună cu «cei vii», adică cu cei pururea vii, zicînd cuvîntul acesta pentru vremea sfîrșitului a toate și vorbindu-le tuturor ca și cum ar fi de față” (la fel). (*n. aut.*)

slăvindu-se cu El în veci.¹ Iar păcătoșii, chiar Creștini de vor fi, rămîn jos, ticăloșii, rușinați și fără îndrăzneală, și, după ce se vor judeca, au să se ducă în munca cea veșnică.²

¹ Despre aceasta, Dionisie Areopagitul, ucenicul dumnezeiescului Pavel, tîlcuind zicerea aceasta a dascălului său: „pururea împreună cu Domnul vom fi”, zice așa: „Și atunci cînd ne vom face nestrîcați și nemuritori și vom ajunge la starea cea după chipul lui Hristos și la fericire, vom fi «pururea împreună cu Domnul», după cuvîntul acesta. Și ne vom umple de dumnezeiasca arătare a Lui cea văzută întru prea-curatele teorii [„vederi duhovnicești”, *n. m.*], care ne va cuprinde cu strălucirea prea-luminoasă ca pe ucenici la prea-dumnezeiasca schimbare la față [a Domnului]. Și ne vom împărtăși de lumina Sa gînditoare întru nepătimire și cu minte nematerialnică și de unirea cea mai presus de moarte, întru necunoscutele și fericitele vederi ale razelor celor mai presus de lumină, întru dumnezeiasca urmare a minților celor cerești” (*Despre numele dumnezeiesci*, capitolul 1). (*n. aut.*)

² Iar dumnezeiescul Hrisostom aduce la aceasta și altă asemănare, zicînd: „Așa cum copiii cei vrednici ies cu trăsura ca să-l întîmpine și să-l sărute pe părintele lor iubitor de fii cînd vine acasă, iar casnicii care au greșit rămîn în lăuntru, tot astfel va fi și atunci. Oare ce tremurare va fi, ce frică, celor ce vor rămîne pe pămînt?! Căci zice: „Una (adică o femeie) se va răpi, iar alta se va lăsa; și unul se va lua, iar altul se va lăsa” (*Matei 24*, stih 40). Cum va fi sufletul acelor cînd fi vor vedea răpiți pe cei aleși, iar pe sine-și lăsați? Oare nu-i va cutremura aceasta în chip mai înfricoșat decît toată gheena? Și să socotim că aceasta este de față acum doar cu cuvîntul, căci, dacă moartea năpraznică pricinuită de cutremurul cetății îngrozește sufletele noastre într-alt, cînd vedem pămîntul crăpînd, oare ce va fi cu sufletul atunci? Să ne înfricoșăm – rogu-vă! – și să ne temem ca și cum acestea se petrec acum” (*Cuvîntul al 8-lea la aceasta către Tesaloniceni*). Și iarăși zice: „Văzut-ați cîndva pe cei duși la moarte? Ce socotiți a fi cu sufletul lor atunci? Eu am auzit pe mulți zicînd că cei chemați înapoi de la locul cel de moarte pentru iubirea de oameni a împăratului nici nu-i vedeau pe oameni, sufletul lor fiind cu totul înspăimîntat, și îngrozit și ieșit din minte. Deci, dacă moartea trupească ne înfricoșează așa, oare ce vom pătimi cînd se va înfățișa cea veșnică?” (la fel). Iar Teodorit zice: „Și Domnul ne-a învățat, zicînd întru *Sfințitele Evanghelii* că «doi se vor afla în pat: unul se va lua, și altul se va lăsa. Două vor fi la moară: una se va lua, și una se va lăsa. Doi vor fi în țarină: unul se va lua, și altul se va lăsa» (*Luca 18:34*). Cu «patul», Domnul i-a arătat pe cei bogați și iubitori de desfătare; cu «moara», i-a arătat pe cei săraci, pe robi sau slugi; iar cu «țarina» a arătat viața cea plugărească și lucrătoare de pămînt. Și, prin acestea, ne-a arătat că fiecare viețuire și stare a vieții are și pe cei ce se mîntuiesc, și pe cei ce se osîndesc la munci. Căci, din fiecare fel de viață a oamenilor, cei buni și care păzesc poruncile lui Hristos au să se răpească de nori și vor merge spre întîmpinarea Domnului, adică se vor mîntui; iar cei răi și călcători ai poruncilor au să rămînă jos, adică au să se muncească.”

Și însemnează că slava aceea și darul Duhului pe care le iau încă de aici sufletele sfinților are să acopere trupurile lor după înviere și să le răpească la cer, pentru ca și trupurile să se odihnească și să se bucure veșnic împreună cu sufletele întru împărăția lui Dumnezeu, precum zice marele Macarie: „Slava cu care se îmbogățesc sufletele sfinților încă de aici va acoperi și va îmbrăca trupurile lor cele goale întru înviere și le va răpi la cer. Și atunci ei se vor odihni și cu sufletul, și cu trupul, întru împărăția lui Dumnezeu pentru vecie. Căci, zidindu-l pe Adam, Dumnezeu nu i-a pus lui aripi trupești ca păsărilor, fiindcă urma să-i dea după înviere aripile Duhului, ca prin acelea să se ușureze și să se răpească

18. Drept aceea, mîngîiați-vă unul cu altul întru cuvintele acestea.

Zice: Frații mei Creștini, mîngîiați-vă cu aceste cuvinte și nu plîngeți pentru rudele voastre cele adormite întru Hristos mai mult decît se cuvine, adică așa cum fac necredincioșii și cei care nu nădăjduiesc învierea, nestricăciunea și slava veșnică.¹

unde va voi cu adevărat Duhul. Iar aceste aripi gînditoare s-au dat sufletelor sfinților încă de acum, ca să le înalte pe ele către cugetarea cea cerească” (*Despre înălțarea minții*, capitolul 2). Drept aceea, dacă nu va lua aripile acestea, nimeni nu se va răpi la ceruri. Pentru aceasta, dumnezeiescul Simion Metafrastul, tălmăcind cuvintele cele duhovnicești ale marelui Macarie, zice că „ceea ce a învistierit cineva în lăuntru acum, aceea va înfățișa afară atunci. Căci, așa cum rodul pomilor este în lăuntrul lor iarna, iar în vreme de vară iese afară, tot așa și chipul și închipuirea Sfîntului Duh cea dumnezeiască dintru sfinți, care s-a închipuit în inima lor încă din viața aceasta, va face atunci și trupul lor după dumnezeiască închipuire, luminat și ceresc. Iar acoperămîntul cel întunecat al duhului lumesc, care a acoperit de acum sufletul păcătoșilor și al celor necurați și a făcut mintea lor întunecată și urfă cu grozăvia patimilor și a păcatului, acest întunecat acoperămînt – zic – va arăta atunci și trupul păcătoșilor – vai! – întunecat și plin de toată rușinea” (capitolul 140 din *Filocalie*). (n. aut.)

¹Însemnăm aici nedumerirea aceasta: Pentru ce Pavel, vorbind despre învierea dreptilor ce se vor scula spre viața veșnică, nu a grăit și despre învierea păcătoșilor, a celor ce se vor duce în munca veșnică? Spre dezlegarea nedumeririi acesteia răspunde înțeleptul Fotie și zice că nu a făcut aceasta din trei pricini: „1) Fiindcă scopul Apostolului a fost să-i mîngie pe întristații Tesaloniceni pentru născătorii și rudele lor cele adormite, și de aceea nu se cuvenea ca, împreună cu cele veselitoare, să le amestece și pe cele întristătoare. Căci, dacă ar fi vorbit despre învierea păcătoșilor și despre veșnica lor muncă și osîndă, i-ar fi întristat mai mult pe aceia. 2) Pentru că vorbea unor Creștini credincioși, iar Creștinii credincioși, cînd viețuiesc după poruncile stăpînești, nu primesc nici o cercare de muncă, ci se duc întru bucuria și veselia pururea vecuitoare. Prin urmare, nu se cuvenea a vorbi celor credincioși despre munca păcătoșilor și a necredincioșilor și a amesteca aducerea aminte a relelor străine cu slava și cu desfătarea gătită credincioșilor. 3) Iar a treia și cea mai de pe urmă pricină e că Dumnezeu a făcut învierea după întîiul scop chiar pentru mîntuirea tuturor oamenilor, pentru nestricăciunea lor, pentru negrăita lor slavă și bucurie și pentru dobîndirea tuturor veșnicelor bunătăți. Căci munca iadului a gătit-o pentru diavolul și pentru îngerii aceluia, precum zice Domnul în *Evangelii*, iar nu pentru oameni. Iar dacă unii, cu răutățile lor, aleg iadul cel gătit pentru diavolul în locul bunătăților celor veșnice, aceasta vine din alegerea lor cea rea. Pentru aceasta și Pavel, tălmăcind firea aceasta a învierii și scopul pentru care o va face Dumnezeu (fiindcă învierea nu se face cu dinadinsul pentru muncire și schingiuire, ci pentru răsplătire și dăruiri), pentru aceasta nici nu pomenește aici despre munca păcătoșilor celor ce au să învieze”. (n. aut.)

CAPITOLUL V

1. Iar despre ani și despre vremi, fraților, nu aveți trebuință a vă scrie,

Zice: O, fraților! – este de prisos și nu folosește a ști anii și vremile într-una care se va face sfârșitul lumii, fiindcă Domnul nu a arătat aceasta nici Apostolilor Săi, atunci când, apropiindu-se, ei L-au întrebat, zicând: „Doamne, au într-una acest an vrei să așezi împărăția lui Israil?” Căci a zis către dînșii: „Nu este al vostru lucru a ști anii sau vremile, pe care Părintele le-a pus într-una a Sa stăpînire” (*Fapte 1:6*).¹ Însă poate că Apostolul Pavel aflase a ști și vremea sfârșitului lumii, din graiurile cele negrăite pe care le-a auzit în rai.

2. Căci voi știți bine că ziua Domnului va veni așa, ca un fur noaptea.

O, cititorule! – vei înțelege că „ziua Domnului” însemnează atît obștescul sfârșit a toată lumea, cît și sfârșitul cel osebit al fiecăruia, care este moartea, fiindcă amîndouă aceste zile sînt neștiute cînd vin. Și necunoașterea zilei morții ne e de folos în multe chipuri, precum zice Hrisostom. Mai întîi, pentru că, dacă omul și-ar cunoaște ziua cea mai de pe urmă, s-ar sili a face tot păcatul în celelalte zile ale vieții sale, ca apoi să se pocăiască la sfârșit. Al doilea, fiindcă mulți, chiar de ar ști că au să moară mîine – să zicem –, tot le-ar face mulțime de răutăți vrăjmașilor lor, și mai că s-ar desfăta în sîngele lor, fiind deznădăjduiți că nu vor mai fi vii. Al treilea, că, de ar ști cînd au să moară, oamenii care se iubesc s-ar strica mîhnindu-se și întristîndu-se. Al patrulea, că, de ar fi cunoscut sfârșitul omului, dreptii nu ar avea atîta plată pentru primejdiile și ispitele pe care le suferă. Căci, știind că nu au să moară acum, ci în urmă, adică după atîția ani, nu s-ar teme pentru viața și pentru trupul lor; iar acum, fiindcă sfârșitul este neștiut, dacă vor birui fără întristare primejdiile la care se dau, prin aceasta se face arătarea faptei lor cea după Dumnezeu. De pildă, și acei trei tineri sînt mai lăudați și mai vrednici de mirare căci, deși nu știau dacă vor birui, dacă vor stinge para focului din cuptor și dacă vor mai fi vii după aceea, totuși nu s-au închinat chipului ridicat de Navuhodonosor și, arătînd aceasta, îi ziceau

¹ Domnul a zis încă: „Iar despre ziua și ceasul acela, nimeni nu știe, nici Îngerii din cer, nici Fiul, decît numai Părintele” (*Marcu 13:32*). Însă unii dascăli mai noi zic că Domnul, spunînd că nimeni nu știe anii, vremile, ziua și ceasul sfârșitului lumii, a arătat un timp mai mult cuprinzător decît ceasurile, zilele, vremile și anii, și trag încheierea că sfârșitul a toată lumea se va face în veacul acesta al optulea, într-una care ne aflăm acum. Însă și aceasta este neștiută. (*n. aut.*)

împăratului: „Dumnezeul nostru din ceruri, Căruia noi Îi slujim, ne poate scoate din cuptorul focului ce arde și a ne izbăvi din mîinile tale, împărate. Și, dacă nu (dacă nu va voi să ne izbăvească din cuptor), să-ți fie cunoscut ție, împărate, că dumnezeilor tăi tot nu vom sluji și nu ne vom închina chipului pe care l-ai ridicat” (*Daniil 3:17*).

Deci zice: Așadar pentru aceste pricini vine moartea asupra fiecărui om în chip neștiut și fără veste, asemenea furului noaptea, cum și știți – o, Tesalonicenilor! – din cuvintele pe care le-a zis Domnul în *Evangelhie*: „De ar ști stăpînul casei în ce ceas vine furul, ar priveghea și nu ar lăsa să-i fie spartă casa. Deci și voi fiți gata, că nu știm în ce ceas va veni Fiul omului” (*Luca 12:39*).

3. Iar cînd zic: „pace și liniște”, atunci năpraznic vine asupra lor pierzătorul, precum chinuirea nașterii la aceea ce are în pîntece, și nu vor scăpa.

De vreme ce aceia care-i necăjeau și le pricinuiau ispite Creștinilor Tesaloniceni se aflau în bună norocire și stare, Pavel îi mîngîie cu cuvintele acestea pe cei supărați, zicînd: Frații mei, să nu socotiți că necredincioșii aceia care vă necăjesc vor scăpa de dumnezeiasca urgie și de pieire! Nu! – fiindcă asupra lor va veni pieirea în chip neștiut, aducînd împreună cu sine multe amărăciuni și necazuri¹, asemeni durerilor de naștere, care aduc multă amărăciune femeii celei îngreunate. Despre aceasta zice, pe de o parte, Isaia: „Vor veni asupra lor chinuri ca asupra femeii ce naște” (*Isaia 13:8*), iar pe de altă parte, Ieremia: „Ne-au cuprins necazuri și chinuri ca pe aceea ce naște” (*Ieremia 6:24*).² Însă poate că s-ar nedumeri cineva, întrebînd: De vreme ce Ilie³ și Arhistrategul Mihail vin fără de veste asupra

¹ Unora ca aceștia li se potrivește ceea ce zice Ieremia: „Pace, pace! – și unde este pacea?” (*Ieremia 2:14*) și ceea ce zice Iezechil: „Pentru că au amăgit norodul Meu, zicînd: Pace, pace! – și nu este pace” (*Iezechil 13:10*). Și iarăși: „Nu sînt cei ce proorocesc asupra Ierusalimului și cei ce văd pace lui. Și nu este pace – zice Domnul” (*la fel, 10*). (*n. aut.*)

² Iar Teodorit zice că, „pentru nevestire și neștiință, Pavel a adus pilda celei îngreunate în chip foarte potrivit. Căci – precum aceea știe că este îngreunată, dar nu știe vremea chinurilor – tot așa și noi știm că Domnul a toate Se va arăta, dar nu am învățat nicicum care este vremea aceea și deci trebuie să o așteptăm pururea.” Ci și Teofilact zice aceasta mai înainte. (*n. aut.*)

³ Însemnăm aici că – auzindu-L pe Domnul zicînd că Ilie a venit (*Marcu 9:13*) și că „acesta este Ilie, cel ce are să vină” (*Matei 11:14*), care au fost zise despre Ioan Botezătorul – unii au socotit că Ilie nu va veni. De aceea, noi arătăm aici în scurt cele despre aceasta. 1) Mai întîi, că *Dumnezeiasca Scriptură* mărturisește arătat și curat că Proorocul Ilie are să vină, cum zice Proorocul Maleahi, ca din partea lui Dumnezeu: „Iată, Eu vi-l

voi trimite pe Ilie Tesviteanul mai înainte de a veni ziua Domnului cea mare și arătată, care va așeza inima tatălui către fii și inima omului către aproapele său, ca să nu vin Eu și să bat pământul năpraznic" (*Maleahi* 4). 2) Dumnezeuieștii Părinți mărturisesc aceasta într-un glas. Căci dumnezeiescul Hrisostom, în *Cuvîntul al 57-lea la Matei*, zice anume: „*Sfintele Scripturi* arată două venituri ale lui Hristos: pe aceasta care s-a făcut și pe ceea ce se va face. Și spun că înainte-mergător al celei de-a doua va fi Ilie, precum al celei dintîi a fost Ioan, pe care Hristos l-a numit și «Ilie», nu pentru că ar fi fost într-adevăr Ilie, ci pentru că plinea slujba aceluia. Ci, tulburîndu-se de aceasta, cărturarii ziceau: Dacă Acesta ar fi Hristos, ar fi trebuit să apuce mai înainte Ilie – precum spun ucenicii către Domnul. Deci care este dezlegarea pe care a adăugat-o Hristos? Anume că Ilie va veni mai înainte de a doua Lui venire, și că acum a venit «Ilie», adică Ioan. Pentru aceasta și zicea: «Ilie (Tesviteanul) va veni și le va face pe toate.» Care «toate»? Cele pe care le spune Proorocul *Maleahi*.” Și, povestind zicerea din *Maleahi* de mai sus, Hrisostom adaugă așa: „A zis aceasta arătînd așadar că Ilie Tesviteanul va veni mai înainte de a doua venire a Domnului, cînd va fi și Judecata, și arată încă și pricina venirii sale. Și care e pricina? Ca, venind, să-i facă pe Evrei să creadă întru Hristos și să nu piară toți năpraznic cînd va veni El.” Acestea le zice Hrisostom. Iar Kiril al Alexandriei, tîlcuind zicerea de mai sus a lui *Maleahi*, zicea așa: „Dovadă a blîndeței și a răbdării de către Dumnezeu a răului este și că îl va trimite mai înainte pe Ilie Tesviteanul să ne strălucească după vremi, vestind tuturor celor ce sînt în lume că, iată, sosește Domnul. Și dumnezeiescul Prooroc vine mai înainte după trebuință, fiindcă sîntem întru multe păcate. Și-i aduce întru o însuflețire pe toți cei de pe pămînt, pentru ca, aducîndu-ne împreună pe toți întru unirea credinței și smulgîndu-ne din sîrguințele spre mîrșăvire, să alegem a împlini bunătatea, și astfel să ne mîntuim la venirea Domnului.” Tîlcuind această zicere a lui *Maleahi*, înțeleptul Teodorit al Chirului zice așa: „Zicînd: «Eu vi-l voi trimite pe Ilie Tesviteanul», a adăugat, însemnînd vremea: «mai înainte de a veni ziua Domnului cea mare și arătată», adică ziua celei de-a doua venituri. Și învață cele ce va face marele Ilie venind, anume că «va întocmi inima tatălui către fii și inima omului către aproapele». Și, arătînd scopul pentru care Ilie vine mai înainte, a adăugat: «ca nu, venind Eu, să bat pământul năpraznic», adică: Ilie va veni mai înainte, pentru ca nu, aflîndu-vă Eu pe voi toți (adică pe Evrei) întru necredință, să vă trimit întru nesfîrșita muncă. Căci Ilie – zice – vă va spune și vă va încredința – o, Evreilor! – de venirea Mea, ca să vă uniți fără de îndoială și stînjnire cu cei ce au crezut în Mine din «neamuri», făcînd astfel Biserica Mea cea una. Căci «părinți» îi numește pe Evrei, ca pe cei mai înainte chemați; iar «fii» numește «neamurile», ca pe cei mîntuiți în urma acestora.” Și Sfințitul Teofilact al Bulgariei, afară de cele tîlcuite la zicerea aceasta apostolească, zice și la tîlcuirea *Evangheliei* lui Matei, capitolul 17, că: „Zicînd că va veni Ilie, Domnul arată că acela nu a venit încă, dar va veni ca înainte-mergător al venirii a doua și-i va așeza către credința lui Hristos pe toți Evreii care se vor afla ascultători, așezîndu-i ca pe niște căzuți în părinteasca soartă.” Și întru tîlcuirea *Evangheliei* lui Marcu, capitolul 9, zice la aceeași pricină: „«Venind mai înainte, Ilie le va așeza pe toate» este în acest fel: Cînd va veni, Ilie Tesviteanul va face pace nesupușilor Evrei și va căuta să-i aducă la credință.” Și, după puține, zice iarăși: „Căci Ilie le va întocmi pe toate, și atunci toți Evreii care vor asculta de el nu vor mai fi nesupuși, ci vor crede întru propovăduire.” Și împreună mărturisesc pentru aceasta și Sfinții Efrem, și Ipolit, și alți Părinți. Iar a treia pricină și cea mai de pe urmă este că toată Biserica lui Hristos slăvește de obște că Proorocul Ilie va veni înaintea celei de a doua venituri a lui Hristos, zicînd aceasta în multe părți ale troparelor pomenirii lui din fiecare an. Iar că nu s-a făcut încă așezarea tuturor, cum au zis unii cu greșeală, ci are să se facă întru sfîrșitul a toată lu-

Iudeilor (căci mai ales aceștia îi necăjeau și-i supărau pe Tesaloniceni, cum a zis mai sus Pavel, în capitolul 2, stih 14), cum zice aici Apostolul că vor veni și asupra „neamurilor” celor necredincioase? Răspundem la aceasta că Antihrist și Ilie vor fi semn al sfârșitului a toată lumea, dar nu și al venirii lui Hristos, pentru că aceasta va fi fără de veste și neștiută. Căci și femeia îngreunată știe cu adevărat că are să nască, dar nu știe când și în ce zi îi vor veni durerile nașterii, și de aceea multe femei nasc fiind în șapte și în opt luni, iar altele umblînd pe cale, fără a ști mai înainte ceva. Deci, așa cum pe femeile îngreunate le apucă năpraznic [„fără veste”, „deodată”, *n. m.*] nesuferitele dureri ale nașterii și se smulg de durerile pîntecelui în vreme ce joacă sau rîd, într-acest chip și sufletele oamenilor acelora care se des-fătează sau benchetuiesc se vor rupe de dureri și de frică când va veni acea zi înfricoșată a Judecării, și nu vor scăpa.¹

4. Iar voi, fraților, nu sînteți întru întuneric, ca ziua să vă apuce ca un fur.

Zice: O, frații mei Creștini! – voi nu aveți viață întunecată și fapte necurate, ca să vă temeți că ziua aceea are să vă afle ca un fur. Dar ce? Au moartea nu va veni fără știre și asupra acelora, chiar dacă nu sînt întunecați și necurați? Așa, moartea va veni fără știre, năpraznic, și asupra acestora, dar nu le va pricinui vreo întristare. Căci, pe cei ce sînt deștepți și se află întru lumină, furii nu pot să-i vatăme, deși intră în casa lor. Iar pe aceia care dorm, când intră în casa lor, cu lesnire îi dezbracă tîlharul și se duce.

mea, a adevărit-o și Domnul, zicînd cele de mai sus, că „Ilie va veni și le va așeza pe toate”. Aceasta e adevărată însă și de căpetenia Petru, care zice despre Mîntuitorul Hristos: „(...) pe Care trebuie a-L primi cerul pînă la vremile așezării tuturor, precum a grăit Dumnezeu din veac, prin gura Sfinților Săi Prooroci” (*Fapte* 3:21). Ci și Teologul Grigorie zice (în cuvîntul al doilea teologic) că Dumnezeu va fi „toate întru toți” în vremea așezării. Și purtătorul de Dumnezeu Maxim și Sfîntul Grigorie al Nissei zic că așezarea se va face la sfîrșitul lumii, ca și Sfîntul Teofilact, mai sus. (*n. aut.*)

¹ Și pildele pe care le-a adus Domnul arată neștiința zilei aceleia, precum zice Teodorit: „Și, precum a fost în zilele lui Noe, așa va fi venirea Fiului Omului. Căci, precum în zilele acelea dinainte de potop, oamenii mînceau și beau, se însurau și se măritau, pînă în ziua cînd a intrat Noe în corabie, și n-au știut pînă ce a venit potopul și i-a luat pe toți, la fel va fi și venirea Fiului Omului” (*Matei* 24:37-39); și iarăși: „Luați aminte de sine-vă, nu cumva să se îngreuieze inimile voastre cu benchetuiri, cu beții și cu griji lumești, și fără de veste să vie asupra-vă ziua aceea. Căci ca o cursă va veni peste toți cei ce șed pe fața a tot pămîntul” (*Luca* 22:34). Și, fiindcă „ziua Domnului” se numește și moartea fiecăruia – cum a tîlcuit mai sus Sfîntul Teofilact – pildele acestea – atît cea a Apostolului despre femeia îngreunată, cît și cea a Domnului – se potrivesc și la neștiința și năprasna morții. (*n. aut.*)

5. *Căci voi toți sînteți fii ai luminii și fii ai zilei;*

Precum se numesc „fii ai gheenei” cei ce fac fapte vrednice de gheena, cum a zis Domnul către farisei: „Vai vouă, cărturarilor și fariseilor fățarnici, care înconju-rați marea și uscatul ca să faceți un prozelit și apoi îl faceți pe el fiu al gheenei mai îndoit decît voi” (Matei 23:15); la fel, precum se numesc „fii ai nesupunerii” cei nesupuși și neascultători: „(...) pentru care vine urgia lui Dumnezeu peste fiii nesupunerii” (Efeseni 5:6; Coloseni 3:6), tot așa se numesc „fii ai luminii și ai zilei” cei ce fac „faptele luminii și ale zilei”, adică faptele cele bune.¹

nu sîntem ai nopții, nici ai întunericului.

Adică: Noi, Creștinii, fiind fii ai luminii și ai zilei, adică ai cunoștinței de Dumnezeu și ai faptei bune, nu sîntem fii ai nopții și ai întunericului, adică ai rătăcirii și ai păcatului. Căci lumina și întunericul, ziua și noaptea, sînt potrivnice cu desăvîrșire între dîsele, și nu se pot uni niciodată.

6. *Deci să nu dormim ca și ceilalți, ci să priveghem și să fim deștepți.*

Zice: Noi, Creștinii, să nu ne lenevim despre faptele bune, ci să priveghem și să fim treji, adică să luăm aminte bine de noi înșine. Căci întinde-re și creștere a privegherii este deșteptarea și luarea-aminte. Fiindcă este cu puțință a priveghea cineva, însă a nu fi deștept și a nu lua aminte, ci a-și lăsa mintea să alerge încoace și încolo spre cele zadarnice. Și e ca și cum Pavel ar zice: Frații mei Creștini, să facem faptele cele bune cu trezvie și cu luare-aminte!

7. *Căci cei ce dorm, dorm noaptea; și cei ce se îmbată, noaptea se îmbată. Iar noi, fiind ai zilei, să fim treji,*

Aici, Pavel îi numește dormind pe cei ce se află întru păcate, fiindcă aceștia sînt nemișcați și nelucrători întru fapta bună și fac totul de parcă s-ar năluci și ar visa. Căci astfel sînt toate lucrările vieții acestora, adică nălucite și neipostatice, neosebindu-se de visuri în nici un chip. Și Apostolul o numește aici „beție” nu numai pe ceea ce se face de vinul mult, ci și beția care se pricinuieste din toate patimile și păcatele. Căci aceasta în-

¹ Iar Teodorit zice: „De vreme ce a zis mai sus că nu știm vremea venirii lui Hristos, dar știm că negreșit are să fie, Pavel numește aici neștiința venirii «întuneric», iar «zi» cunoștința acesteia. (n. aut.)

tunecă mintea cea stăpînitoare și deslușirea și-l face pe om să iasă afară din cuvîntul cel drept după fire. Despre beția aceasta a zis Isaia: „Vai celor ce se îmbată fără de vin!” (*Isaia 28:1*).¹ Deci voi, Creștinii, nu se cuvine – zice – a fi astfel, dormind de lenevire și îmbătîndu-vă de patimi, fiindcă voi nu sînteți ai întunericii și ai nopții, ci ai luminii și ai zilei, prin a doua naștere cea de ziua a Sfîntului Botez² și prin luminata lucrare a poruncilor lui Dumnezeu.

8. îmbrăcîndu-ne cu zaua credinței și a dragostei

Nu e destul – zice – numai a priveghea și a lua aminte Creștinul, ci se cuvine a fi și într-armat. Căci, de va fi Creștinul deștept și luător aminte, dar nu va avea arme, degrabă îl vor omorî tîlharii demoni și patimile. Și, zicînd: „zaua (cămășa de fier) a credinței și a dragostei”, Pavel însemnează cu aceasta dogmele credinței și viața cea îmbunătățită, și aceasta este a fi deștept Creștinul și a lua aminte după adevăr. Însă nu se cuvine a avea Creștinul credința și dragostea aceasta oricum, ci a le avea precum poartă ostașul zaua pe pieptul său; căci pe aceasta nu o poate pătrunde sabia sau altă armă, ci ea se află asupra pieptului ca un zid de cetate și oprește loviturile din afară ale vrăjmașilor, nelăsînd a intra în trupul și în inima Creștinului nici una din săgețile cele înfocate ale diavolului și ale patimilor.

și coif, nădejdea mîntuirii.

Precum coiful (adică învelitorul de fier al capului) păzește cu de-adin-sul partea cea mai însemnată a omului, acoperind capul și nelăsînd să-l lovească vreo armă a vrăjmașilor, tot așa păzește mintea Creștinilor și nădejdea, care este puterea sufletului cea mai de căpetenie și i se face mîn-

¹ Vezi și la subînsemnarea zicerii „să nu vă îmbătați de vin” (*Efeseni 5:18*) de cîte feluri este îmbătarea. (*n. aut.*)

² De aceea, și Teologul Grigorie numește Sfîntul Botez „plăsmuire de zi”, potrivit celei de noapte, zicînd: „Și trei nașteri ne zice nouă cuvîntul: pe cea trupească, pe cea din botez și pe cea din înviere. Dintre acestea, una este de noapte, și roabă și pătimasă, iar alta de zi, și slobodă și dezlegătoare de patimi” (*Cuvînt la botez*). Tîlcuind [acest cuvînt], înțeleptul Nichita zice așa: „Nașterea trupească este «de noapte», căci noaptea este chiar vremea împreunării nunții. Și e «roabă» fiindcă o stăpînește patima, căci nunta este din iubire de îndulcire. Iar nașterea din botez este «de zi», căci zice David: «Ziua se vor plăsmui», fie pentru că de cele mai multe ori botezul se săvîrșește ziua, fie pentru curăția și strălucirea lui. Și această naștere nu este numai slobodă de patimi, ci și pierzătoare a patimilor”. (*n. aut.*)

tuitoare acestuia, nelăsînd a intra într-însul vreun cuget rău de îndoială. Și vezi – o, cititorule! – că și aici Apostolul Pavel le poruncește Creștinilor să dobîndească acestea trei: credința, nădejdea și dragostea, la fel cum le scria și Corintenilor, zicînd: „Iar acum rămîn credința, nădejdea și dragostea, acestea trei” (1 Corinteni 13:13).

9. Căci Dumnezeu nu ne-a pus spre urgie, ci spre ocrotire de mîngîiere, prin Domnul nostru Iisus Hristos

10. ce a murit pentru noi, ca – ori de priveghem, ori de dormim – împreună cu El să viețuim.

Zice: Pentru aceasta se cuvine ca noi, Creștinii, să fim înarmați cu credința, cu nădejdea și cu dragostea, căci Dumnezeu nu ne-a pus, adică nu ne-a rînduit, să cîștigăm urgia și osîndirea Lui, ci pentru a ne ocroti, a ne strînge lîngă Sine-Și și a ne mîntui, dîndu-L pe Fiul Său spre moarte pentru mîntuirea noastră. Prin urmare, și noi sîntem datori ca, în primejdiile pe care le cercăm, să nădăjduim că vom lua pentru dîsele mari bunătăți de la Dumnezeu. Căci, dacă am crezut că Dumnezeu nu L-a cruțat pe unul născut Fiul Său pentru dragostea noastră, urmează a nădăjdui cu mult mai mult că Dumnezeu ne va slobozi și de primejdiile și de necazurile pe care le pătimim. Pe lîngă acestea, e de urmare să privim la pilda Fiului lui Dumnezeu și să-L iubim pe El și pe frații noștri. Căci pentru aceasta – zice – a murit Hristos, ca noi – Creștinii, ucenicii Lui – să viețuim împreună cu Hristos, ori deștepți de vom fi, adică vii atunci cînd va veni, ori dormind, adică morți mai înainte de venirea Domnului – după Teodorit –, cum scria Pavel și în altă parte: „Deci, ori de sîntem vii, ori de vom muri, ai Domnului sîntem” (Romani 14:8). Căci, mai sus, Apostolul a înțeles prin „somm” lenevirea, iar prin „priveghere” luarea-aminte; iar aici, „somm” numește moartea, iar „priveghere” viața. Deci înțelegere este astfel: Nu vă temeți, fraților, de primejdiile și de morțile trupești! Căci, chiar de vom muri pentru Hristos, avem să viețuim împreună cu El, fiindcă și Hristos, Care ne-a iubit atît de mult încît a și murit pentru dragostea noastră, viază și are să ne învie și pe noi.

11. De aceea, mîngîiați-vă unii pe alții și zidiți-vă unul pe altul, precum și faceți.

Vezi, iubitele, ce scrie aici marele Apostol? Deci pentru ce tu, fratele meu Creștin, ori de ce rînduială și treaptă ești, pentru ce pui pricină și

zici: Eu nu sînt dascăl, și pentru aceasta nu sînt dator a-l zidi și a-l sfătui pe fratele meu cele spre mîntuirea sa? Auzi ce zice dumnezeiescul Pavel? Zidiți-vă și îndreptați-vă unul pe altul! Fiindcă învățătorii nu sînt de ajuns, căci sînt prea puțini, spre a-i sfătui și a-i îndrepta pe toți Creștinii, ci trebuie ca fiecare Creștin să-l sfătuiască și să-l îndemne pe fratele său cu smernie și cu dragoste la cele folositoare și mîntuitoare.¹

12. Și vă rugăm pe voi, fraților, să-i cunoașteți pe cei ce ostenesc întru voi

Fiindcă a zis mai sus: Zidiți-vă unul pe altul! – pentru a nu socoti Tesalonicenii că i-a suit la vrednicia de învățători, și din aceasta să se mîndrească asupra învățătorilor, dumnezeiescul Apostol zice acum așa: Frații mei, deși v-am îndemnat să vă zidiți și să vă sfătuiți cele folositoare unul pe altul, eu vă rog totodată să-i cinstiți pe învățătorii voștri. Fiindcă învățătorii și propovăduitorii cuvîntului lui Dumnezeu suferă multe osteneli pentru învățătura Creștinilor, osteneli pe care le va ușura puțin cinstea și ocrotirea pe care le-o veți aduce voi.²

și pe mai-marii voștri întru Domnul care vă sfătuiesc.

Căci – dacă voi, Creștinii, îi cinstiți și îi ocrotiți pe mai-marii voștri cei din afară [din afara Bisericii, *n. m.*], care vă apără și vă ajută întru lucrurile omenești și lumești – cu mult mai vîrtos sînteți datori a-i cinsti și a mărturisi har (adică a mulțumi) mai-marilor din lăuntru [din Biserică, *n. m.*], care vă apără și vă ajută la lucrurile dumnezeiești și duhovnicești, cum sînt arhieriei, preoții, duhovnicii și sfinții învățători. Căci zicerea „întru Domnul” aceasta însemnează, în loc de: Acești apărători din lăuntru ai voștri (adică cei bisericești, precum s-a zis mai sus), nu vă sprijină și nu vă ajută la lucruri lumești, ci la cele ale Domnului, pentru că se roagă pentru voi și

¹ Iar că fiecare Creștin este dator a-l sfătui pe fratele său cele spre mîntuire, vezi în cartea *Hristoitia*. (*n. aut.*)

² Același Apostol a zis despre aceasta: „Preoții care povăluiesc bine să se învrednicească de îndoită cinste, mai ales cei ce se ostenesc în cuvînt și întru învățatură” (1 Timotei 5:15). Și toți Apostolii zic, în *Așezămintele* lor: „Pe cel ce-ți grăiește cuvîntul lui Dumnezeu îl vei slăvi, și îți vei aduce aminte de el ziua și noaptea și îl vei cinsti nu ca pe pricinuitorul nașterii tale, ci ca pe unul ce s-a făcut pricinuitor de a-ți fi bine ție. Căci unde este învățătura după Dumnezeu, acolo Dumnezeu este de față. Vei căuta în toate zilele fața sfinților, ca să te odihnești întru cuvintele lor” (cartea a 7-a, capitolul 10). Iar Pavel poruncește și în epistola către Evrei ca Creștinii să-și aducă aminte de povăduitorii lor, adică să-i pomenească, ajutîndu-i la trebuințele lor trupesti și urmînd faptele lor (Evrei 13:7). (*n. m.*)

pentru că v-au născut a doua oară prin Sfîntul Botez. Apoi, vă cercetează, vă învață, vă sfătuiesc, sînt doctori ai sufletelor voastre și, în miezul nopții de-i veți chema să vină la voi acasă pentru vreo trebuință duhovnicească, vin fără lenevire. Frații mei Creștini, vedeți ce apărare primiți de la arhieriei, de la preoți și de la părinții și învățătorii voștri duhovnicești? Deci, pentru apărarea aceasta, cinstiți-i și ocrotiți-i și voi pe ei.

13. Și să-i socotiți cu prisosință întru dragoste, pentru lucrul lor.

Zice: Frații mei Creștini, să nu-i iubiți oricum pe mai-marii voștri bisericești și pe părinții voștri duhovnicești, ci să-i iubiți cu prisosință, adică cu multă căldură, cum îi iubesc și fiii pe născătorii lor trupești. Fiindcă cel ce-L iubește pe Hristos, acela îl va iubi și pe sluga și liturghisitorul lui Hristos, oricum ar fi – fie bun, fie rău –, de vreme ce printr-însul se împărtășește cu Preacuratele Taine. Și – dacă tu, Creștine, cînd iei vreo femeie bogată și de neam bun, îl iubești și îl cinstești pe acela ce ți-o pricinuieste – cu cît mai virtuos îl vei iubi și îl vei cinsti pe arhierul și pe preotul care ți-au pricinuit împărăția cerului? Pentru aceasta, luați aminte bine, fraților, și nu-i defăimați pe duhovniceștii și sfinții voștri părinți! Căci, iată, auziți ce zice Pavel: Să-i cinstiți pentru lucrul și vrednicia pe care o au și pentru apărarea ce v-o fac.

Să aveți pace întru sine-vă!

Întru alte izvoade, se află așa: „Să aveți pace cu dînșii!”, adică: Să aveți pace cu învățătorii voștri duhovnicești! Iar întru altele se află: „întru sine-vă”. Însă noima¹ se îndreptează după amîndouă acestea. Căci – de vreme ce știa că învățătorii sînt urîți de mulți oameni și mai ales de păcătoșii ce nu se îndreptează, fiindcă aceia îi muștră și îi opresc de la cele rele – Apostolul poruncește aici să nu se poarte Creștinii cu dușmănie către învățătorii lor, ci să fie în pace și să aibă dragoste și supunere către dînșii nu numai pe dinafară, ci și între sine-și, adică cu așezarea cea din lăuntru a inimii lor.

14. Și vă rugăm pe voi, fraților, înțelepțiți-i pe cei fără de rînduială!

Aici, Pavel vorbește către învățători, care au vrednicia de a propovădui cuvîntul lui Dumnezeu. Și zice: Voi, învățătorii, să nu certați cu stăpînire și cu obrăznicie norodul lui Hristos cel fără rînduială, ci să-l înțelepțiți cu blîndețe. Fiindcă omul fără de minte și sumeț, cînd e certat, se face mai

¹ Așa a tîlcuit zicerea aceasta și Teodorit, scriind: „cu dînșii”. (n. aut.)

obraznic și nu dobîndește nici un folos din certarea cea iute. Iar „fără rînduială” sînt toți cei ce nu fac legea rînduită de Dumnezeu: cel ce este bețiv, sau ocăritor, sau lacom de averi, și de obște oricine păcătuiește, pentru că iese afară din legea rînduită de Dumnezeu.¹

Mîngîiați-i pe cei împruținați cu sufletul!

Împruținat cu sufletul este Creștinul acela care nu suferă ispita, ci îndată obosește și se deznădăjduiește, care se aseamănă cu sămînța ce a căzut pe piatră, despre care a zis Domnul: „Iar cei ce s-au semănat pe piatră, cînd aud, primesc cuvîntul cu bucurie. Dar, neavînd rădăcină, pentru o vreme cred, iar în vreme de ispită se leapădă” (*Luca 8:15*). Deci Apostolul le poruncește învățătorilor să-i mîngîie pe cei mici de suflet și puțin credincioși și să întărească împruținarea lor de suflet cu dumnezeiescul cuvînt.²

Sprîjiți-i pe cei neputincioși!

¹ Același Teodorit zice: „I-a numit așa pe acei ce viețuiesc cu nelucrare, ca pe unii ce nu păzesc rînduiala. Și a poruncit a nu-i urî, ci a-i sfătui pe aceștia. Și în altă parte Apostolul îi numește «fără rînduială» pe cei nelucrători.” (*n. aut.*)

² Pentru aceasta scrie și dumnezeiescul Isidor Pelusiotul către Episcopul Teodosie, zicînd: „O, prea înțeleptule! – ispitește-te să îmbîlînești primejdiiile celor ce cad în ispite cu îndurare și cu blîndețe și, silindu-i cu cuvînt blînd spre a se veseli, dezvelește rădăcinile întristării. [...]” (epistola 330). De aceea îi și mustră Teologul Grigorie pe prietenii lui Iov, cu dreptate, pentru că s-ar fi convenit ca ei să-l mîngîie pe acesta întru înfrîngerea lui cele mari, iar ei, în loc de aceasta, îl ocărau și îl mîhneau că pătimește pentru păcatele sale. Căci, chiar dacă ar fi pățimit pentru păcatele sale, se cuvenea a-i mîngîia întristarea cu cuvinte mîngîietoare, iar nu a i se face mîngîietori răi. Cu aceste cuvinte zice Sfîntul Teolog: „Iar (Iov) «avea pe cei mai adevărați dintre prieteni, mîngîietori de rele» (*Iov 15:1*), nu vindecători, precum zice el însuși. Căci aceștia vedeau patima, dar, neștiind taina pătimirii, bănuiau că rana e pedeapsă a răutății, nu cercare a faptei bune. Și nu socoteau și nu se rușinau ocărînd patima cea rea, deși, chiar dacă [Iov] ar fi suferit pentru răutate, ei trebuiau a-i înțelepți mîhnirea cu grai de mîngîiere” (*Cuvînt la marele Atanasie*). Pentru aceasta se jeluiește și Proorocul David că nu a văzut pe nimeni a se mîhni împreună cu el și a-l mîngîia întru necazul său, zicînd: „Și am așteptat pe cel ce s-ar mîhni împreună cu mine, și nu a fost; și pe cel ce m-ar mîngîia, și nu l-am aflat” (*Psalom 68:25*). Și iarăși zice: „și au adăugat asupra durerii rănilor mele” (*la fel, 31*). Pentru aceasta și Dumnezeu poruncește preoților *Legii Vechi* să mîngîie norodul, zicînd așa: „Mîngîiați, mîngîiați norodul Meu – zice Dumnezeu. Preoți, grăiți inimii lui Israil, mîngîiați-o, căci s-a sfîrșit smerenia sa” (*Isaia 40:1, 2*). Ce zic? Însuși Dumnezeu, milostivindu-Se către cei mici de suflet și întristați, îi mîngîie pe ei ca o maică iubitoare de fii, precum zice singur: „Precum ar mîngîia o maică, așa și Eu vă voi mîngîia pe voi” (*Isaia 66:13*). De aceea Se și numește de Sfîntul Apostol „Părinte al îndurărilor și Dumnezeu a toată mîngîierea” (*2 Corinteni 1:3*). (*n. aut.*)

Adică: Să-i sprijiniți pe cei neputincioși în credință! – precum Apostolul scrie și în altă parte: „iar pe cel slab în credință primiți-l” (*Romani 14:1*).

Răbdați îndelung către toți!

Aici, Apostolul îi unește pe toți cei de mai sus și zice: O, fraților, răbdați-i îndelung și suferiți-i pe cei fără de rînduială, și pe cei puțini de sufl și pe cei neputincioși, fiindcă aceasta, adică îndelunga răbdare, vă este făgăduința cea prea-potrivită, care poate să-i rușineze și să-i smerească pe toți, chiar pe oamenii cei mai sălbatici și mai neîmblînziți, spre a asculta cu osîrdie învățătura voastră.¹

15. Vedeți să nu răsplătească cineva vreunuia rău pentru rău,

Dacă se cuvine a nu răsplăti Creștinii cu rău răul făcut lor de alții, cu cît mai vîrtos se cuvine a nu răsplăti cu rău binele făcut de aceia? Și cu mult mai vîrtos se cuvine a nu începe ei să facă rău acelora care nu le-au făcut rău și nu i-au păgubit nicicum! Căci acestea sînt departe de viețuirea Creștinilor. Pentru aceasta Pavel scria și în altă parte, zicînd: „nimănui răsplătind rău pentru rău” (*Romani 7:17*), și iarăși: „Nu te birui de rău, ci biruie răul cu bunătate” (la fel, 21), ale căror tîlcuiri vezi-le.

ci totdeauna să urmați cele bune unul față de altul și față de toți.

Nu este destul – zice – doar a nu răsplăti Creștinii rău pentru rău, ci, pe lîngă aceasta, se cuvine a le face și bine acelora ce le-au făcut rău și a-i binecuvînta pe cei ce i-au nedreptățit. Căci aceasta însemnează Apostolul cu ceea ce a zis: Urmați binele cu dinadinsul și sîrguiți-vă a face bine cu covîrșire unul altuia, adică Creștinilor de o credință cu voi, și tuturor, adică necredincioșilor și păgînilor.²

16. Totdeauna bucurați-vă!

Adică: Bucurați-vă, chiar dacă vă aflați întru ispite și în necazuri! Vezi însă, iubitele, că, după ce le-a zis mai sus Creștinilor că nu trebuie să răs-

¹ Iar Sfîntul Marcu zice că, „atunci cînd răutatea unuia îi vatămă pe mulți, nu se cuvine a mai răbda îndelung, ci a înfrunta răutatea unuia pentru folosul celor mulți. Căci nu trebuie a căuta folosul său cineva, ci pe al celor mulți, ca să se mîntuiască, fiindcă fapta bună împărțită în multe părți este mai folositoare decît aceea despre o singură parte” (*Despre cei ce socotesc că se mîntuiesc din fapte*, capitolul 314). (n. aut.)

² Pentru aceasta poruncește și Domnul, zicînd: „Iubiți-i pe vrăjmașii voștri! Faceți bine acelora care vă urăsc!” (*Matei 5:44*). (n. aut.)

plătească rău pentru rău, Apostolul le zice acum să se și bucure. Căci Creștinul care va învăța să nu răsplătească cuiva cu rău, ci mai ales să facă bine aceluia care l-au scîrbit și i-au făcut rău, Creștinul acesta de unde și de la cine are să se scîrbească? Negreșit, el nu se mîhneste din nici o parte, ci se bucură totdeauna.¹

17. Rugați-vă neîncetat! Mulțumiți întru toate! –

Aici, Pavel le arată Creștinilor calea și meșteșugul prin care se pot bucura totdeauna, și acestea sînt: rugăciunea și mulțumirea către Dumnezeu în toată vremea. Căci cel ce se va obișnui să vorbească împreună cu Dumnezeu prin rugăciune și să-I mulțumească Lui totdeauna, este arătat că totdeauna va avea în inima sa bucurie necurmată.²

¹ Zice și Hrisostom: „Nu vedeți că, lovind cu boldul, albina moare? Prin acea mică insectă, Dumnezeu ne învață a nu-l scîrbi pe aproapele, fiindcă noi vom primi moartea mai întîi. Căci, lovindu-i pe aceia, poate că-i vom scîrbi o vreme, dar noi nu vom mai fi vii, precum nici vietea aceea” (*Cuvîntul al 10-lea la această epistolă*). Vezi și tîlcuirea și subînsemnarea stihului 4 de la capitolul 4 al aceleia către Filipeni. Iar că este cu puțință a se bucura cineva totdeauna întru Domnul, vezi tot la subînsemnarea zicerii „Bucurați-vă totdeauna întru Domnul!” (*Filipeni 4:4*).

² Pentru aceasta, toți Creștinii – mici și mari, bărbați și femei, mai ales partea călugărească – se cuvine a se ruga totdeauna: și cînd își lucrează rocodeia, și cînd mîncă, și cînd umblă, și cînd fac vreo treabă, uneori zicînd cu gura, iar alteori cu mintea și cu inima, această scurtă rugăciune: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă!” Și cu această rugăciune să-și dreagă toate meșteșugurile lor ca și cu sare, precum poruncește marele Vasilie, zicînd: „Drege toate lucrurile ca și cu sare!” (*epistola întîi*). Căci astfel se blagoslovesc toate pricinile lor și se sfințesc gurile și inimile lor prin sfîntul nume al Domnului nostru Iisus Hristos. Pentru aceasta poruncește și dumnezeiescul Hrisostom tuturor meșterilor, zicînd: „Meșter cu mîinile ești? Șezînd, cîntă, căci mare împreună-vorbitor este psalmul!” Zice și marele Macarie: „Creștinul este dator a avea pomenirea lui Dumnezeu totdeauna, căci scris este: «Să-L iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta!» (*Deuteronomul 6:5*) Să nu-L iubească pe Domnul numai cînd intră în casa de rugăciune (adică în biserică), ci să aibă pomenirea și dragostea pentru Dumnezeu și cînd umblă, și cînd vorbește, și cînd mîncă. Căci de orice lucru s-a legat inima cuiva și către care îl trage pe el pofta, acel lucru este Dumnezeu al lui, iar dacă inimă îl dorește pe Dumnezeu totdeauna, Acela este Domnul inimii lui” (*Cuvîntul al 48-lea, capitolul 3*). Zice și Proorocul David: „Bine-voi-cuvînta pe Domnul în toată vremea. Pururea lauda Lui în gura mea!” (*Psalm 33, stih 1*), pe care marele Vasilie o tîlcuiește așa: „În toată vremea», adică nu numai întru bunele norociri ale vieții, ci și în vremile cele supărătoare. Învățîndu-se de aici, Apostolul zice: «Bucurați-vă și rugați-vă neîncetat, întru toate mulțumiți!» Se pare că Proorocul poruncește ceva cu neputință, căci cum poate fi laudat Dumnezeu totdeauna de gura omului? La aceasta răspundem că este și gură gînditoare în lăuntrul omului, ce se hrănește împărtășindu-se de cuvîntul vieții, care este «Pîinea ce S-a pogorît din cer». Deci este cu puțință a Se numi Dumnezeu pururea, odată ce lauda s-a întipărit în partea cea stăpînitore

18. căci aceasta este voia lui Dumnezeu, în Iisus Hristos, pentru voi.

Creștine, cum îți vei mulțumi lui Dumnezeu totdeauna? Dacă vei cunoaște – zice – că aceasta voiește Dumnezeu, adică a fi totdeauna și întru tot lucrul mulțumitor către Dînsul, fiindcă totdeauna ți se face bine de către El întru Iisus Hristos, adică prin facerea de bine a Domnului Iisus. Căci Însuși Iisus Hristos Se face împreună-lucrător cu noi chiar pentru a-I mulțumi totdeauna lui Dumnezeu, fiindcă noi nu putem face aceasta de sine. [Așadar] Însuși Iisus Hristos ne-a învățat și a mulțumi, în *Sfînta Evanghelie*.¹

19. Duhul să nu-L stingeți!

20. Proorociile să nu le defăimați!

De vreme ce viața aceasta este noapte și întuneric, Dumnezeu ne-a dat ca făclie să ne luminăm și să putem umbla pe Duhul cel Sfînt, adică darul

a sufletului și oarecum a pecetluit înțelegerea despre Dumnezeu. După apostoleasca sfătuire, cel osîrdnic le poate face pe toate spre slava lui Dumnezeu, ca toată fapta, și tot graiul, și toată lucrarea să aibă putere de laudă gînditoare. Căci – ori de mîncîncă, ori de bea, ori de face ceva – cel drept le face pe toate spre slava lui Dumnezeu. Dormind el, inima lui priveghează, după cel ce a zis în *Cîntarea Cîntărilor*: «Eu dorm, dar inima mea priveghează», căci de multe ori nălucirile din vis sînt isprăvi ale înțelegerii din vremea zilei.” Încă și Sfîntul Diadoh zice: „Cînd îngrădăm toate ieșirile minții noastre cu pomenirea lui Dumnezeu, [aceasta ajunge a fi] luarea-aminte a ei. Deci trebuie a-i da ei ca întreagă lucrare numai aceasta: «Doamne, Iisuse Hristoase...»” (capitolul 59). Iar dumnezeiescul Hrisostom zice: „Nu trebuie a găsi pricină, zicînd că nu e cu puțință a crește cineva (întru fapta bună) de vreme ce se îndeletnicește cu lucruri lumești și nu se află aproape de casele de rugăciune. Căci poți ridica jertfelnicul oriunde te-ai afla. Nu te împiedică locul, nici nu te oprește vremea. Chiar dacă nu pleci genunchii, chiar dacă nu-ți bați pieptul și nu-ți ridici mîinile către cer, arată gîndul fierbinte, și ai isprăvit întreaga rugăciune. Chiar șezînd în dugheană și cosînd piei, cînd nu poți intra în biserică, îți este cu puțință a-ți întinde sufletul către Stăpînul și a face rugăciune întinsă. Și înfricoșat este cuvîntul pe care l-a zis un bătrîn: «Dacă monahul se roagă numai atunci cînd stă întru rugăciune, el nu se roagă nicicum.»” (la *Everghetinos*). Iar că se cuvine a și mulțumi întru tot lucrul, vezi tîlcuirea zicerii „faceți-vă bine-mulțumitori” (*Coloseni* 3:15). Iar marele Vasile scrie un întreg cuvînt despre mulțumire, dovedind că nu este cu neputință a mulțumi totdeauna și pentru fiecare lucru. (*n. aut.*)

¹ Unde ne-a învățat pe noi aceasta Domnul? Mai întîi, cu lucrul și cu pilda, cînd, mulțumind, a blagoslovit cele cinci pîini și a împărțit tainele, și după ce a cinat seara, în Joia cea Mare, căci zice: „Lăudînd (adică mulțumind), a ieșit în Muntele Măslinilor” (*Matei* 26:30). Și, al doilea, cu cuvîntul pe care l-a zis cînd Samarineanul acela vindecînd de lepră s-a întors mulțumind, zicînd: „Au nu zece s-au curățit? Iar cei nouă unde sînt? Nu s-a aflat întorcîndu-se să dea slavă lui Dumnezeu decît numai acesta de alt neam?” (*Luca* 17:17). Căci, cu cuvîntul acesta, îi mustră pe cei nouă leproși care se curățiseră ca pe niște nemulțumitori și îl laudă pe Samarineanul cel mulțumitor, învățîndu-i pe toți să mulțumească lui Dumnezeu pentru bunătățile și facerile de bine pe care le dobîndesc neîncetat de la El. (*n. aut.*)

Sfîntului Duh. Prin faptele lor cele bune, unii au făcut făclia aceasta, darul Sfîntului Duh, mai luminătoare, cum au fost toți sfinții; iar alții au stins-o prin nelucrarea faptelor bune și mai ales prin lipsirea milosteniei. Așa au fost cele cinci fecioare nebune care și-au lăsat candelile fără unt-de-lemn, sau acela care a curvit în Corint cu mama sa vitregă, care a turnat în candela sa noroiul păcatului. Pentru aceasta zice aici Pavel: Să nu stingeți Duhul – adică darul Sfîntului Duh pe care l-ați luat prin Sfîntul Botez! O, Creștinilor! – zice – închideți ușile casei voastre, adică simțurile trupului vostru, ca să nu intre printr-însele duhul păcatului și să stingă candela și darul Duhului! Nu puneți asupra darului acesta al Duhului țărîna și cenușă, adică griji pămîntești, lumești, ca să nu se stingă¹, ci mai ales adăugați în candelile voastre „unt-de-lemn”, adică fapte bune, și mai cu osebire milostenia, ca să păziți Darul totdeauna nestins. Să nu ascundeți și să îngropați scînteia dumnezeiescului dar în țărîna și cenușa patimilor și a grijilor pămîntești, ci mai ales adăugați aștăre și lemne și, suflînd cu osîrdie și cu dragoste, aprindeți-o în văpaie mare!

Aceasta se mai tâlcuiește și altfel. Între Tesaloniceni se aflau și Prooroci adevărați ai lui Dumnezeu, dar și unii mincinoși și, pentru că nu puteau să-i osebească, Tesalonicenii își întorceau fețele de către toți. De aceea, Pavel le zice: Cu această întoarcere a voastră, să nu stingeți Duhul, adică darul Duhului dintru Proorocii adevărați, nici să defăimați proorociile care se fac de la Duhul Sfînt.

21. Toate ispitiți-le; țineți ce e bun,

Poate că Tesalonicenii ar fi zis: Dar ce – o, fericite Pavele? Avem să-i primim ca adevărați și pe proorocii mincinoși? De aceea, Pavel le răspunde: Nu, să nu-i primiți! – ci să le ispitiți și să le judecați cu cercare amănunțită pe toate, și să țineți, adică să cinstiți și să îmbrățișați ceea ce vi se arată bun, anume proorociile cele adevărate.

22. de tot răul să vă feriți.

¹ Zice și dumnezeiescul Hrisostom: „Iar pe aceasta o stinge viața cea necurată. Căci, dacă cineva ar turna în candela luminii apă sau țărîna, ori dacă nu ar turna nimic din acestea, dar ar lipsi untul-de-lemn, ea s-ar stinge, și tot așa se întîmplă și cu darul Duhului” (*Cuvîntul al 11-lea* la aceasta). Și iarăși zice, în altă parte: „Căci, așa cum lumina candelii se ține cu untul-de-lemn și se stinge dacă acesta se cheltuiește, tot astfel și darul Duhului rămîne ca și cum s-ar revărsa în unt-de-lemn flacăra lui dacă asupra sufletului nostru se toarnă fapte bune și multă milostenie; iar dacă acestea nu sînt, darul se duce și se stinge” (tomul 9, *Cuvîntul al 55-lea*). (n. aut.)

Zice: O, Creștinilor! – depărtați-vă nu numai de unul sau altul dintre rele, ci de obște de tot răul, adică și de proorocul mincinos, și de tot păcatul, mic sau mare, vrednic de iertat sau de moarte.¹

23. *Însuși Dumnezeuul păcii să vă sfințească pe voi desăvârșiți,*

După sfătuire și învățătură, fericitul Pavel obișnuiește a pune rugăciune, precum face și aici, rugându-se pentru Tesaloniceni să aibă pace din amîndouă părțile, și din sfătuirea sa, și din ruga sa către Dumnezeu. Ce va să zică însă „desăvârșiți”? Adică întregi și după trup, și după suflet, precum zice și mai jos.

și duhul vostru, și sufletul și trupul întreg să se păzească neprihănit întru venirea Domnului nostru Iisus Hristos.

Zice: Frații mei, bine-voiască Dumnezeu a se păzi duhul, adică darul Duhului pe care l-ați luat prin Sfîntul Botez. Căci, dacă vom păzi făclia acestui dar strălucită și nestinsă, prin faptele cele bune, noi, Creștinii, vom păzi sufletul și trupul nostru neprihănite și curate și astfel vom intra în camera cerească a Mirelui asemeni celor cinci fecioare înțelepte. Iar Sfîntul Grigorie al Nisei, tîlcuind zicerea aceasta, zice așa: „De vreme ce omul este alcătuit din fiecare fel de suflet – adică și din cel firesc, și din cel simțitor (care sînt în om numai ca niște puteri, iar nu ca ființă), și din cel gînditor (ce are ființă ipostatică [«personală», *n. m.*] și nemuritoare) – înseamnă că Apostolul a numit «duh» sufletul cel gînditor și rațional, iar prin «suflet» a arătat puterea cea simțitoare, iar prin «trup» a arătat puterea omului cea firească și viața.” Deci Pavel roagă să se păzească Tesalonicenii Creștini curați după toate puterile sufletului și să fie bine-plăcuți lui Dumnezeu întru toate.²

24. *Credincios este Cel ce v-a chemat pe voi, Care va și îndeplini.*

Vezi, iubitele, smerita cugetare a marelui Pavel? Fiindcă mai sus s-a rugat pentru Tesaloniceni, acum zice: Fraților, să nu socotiți că prin rugăciunile mele aveți să vă mîntuiți! Nu! – ci prin bunătatea și mila lui Dumnezeu, Cel ce v-a chemat. Căci, de vreme ce v-a chemat spre mîntuire, El

¹ Iar Teodorit tîlcuiește aceasta așa: „Le-a cuprins împreună totodată și pe cele dogmatice, și pe cele morale.” (*n. aut.*)

² Vezi și subînsemnarea zicerii „străbătînd pînă la despărțirea sufletului și a duhului” (*Evrei 4:12*). (*n. aut.*)

este credincios, adică adevărat, și va face după voia și după chemarea Sa și vă va mîntui cu adevărat.

25. Fraților, rugați-vă pentru noi!

La fel, vezi și aici, iubitule, smerita cugetare a prea-fericitului Pavel, căci Apostolul cel atît de mare și de minunat cerea spre ajutorul său rugăciunea Tesalonicenilor!¹

26. Îmbrățișați-i pe toți frații cu sărutare sfîntă!

De vreme ce se afla departe și nu putea să-i îmbrățișeze el însuși pe Creștini și să-i sărute cu gura sa, Pavel le poruncește celorlalți să împlinească această lipsă și să-i sărute pe frați în locul lui, ca și cum le-ar zice: O, Tesalonicenilor! – sărutați-i pe toți Creștinii în locul meu! – cum obișnuim a zice și noi: Frate, sărută-l pe cutare prieten din partea mea! Însă – fiindcă este și sărutare vicleană (cum a fost aceea a lui Iuda), și sărutare rea (ca aceea a curvelor și a curvarilor) – Apostolul a poruncit să îi sărute cu sărutare sfîntă și curată de tot vicleșugul și de toată trupeasca iubire.²

27. Vă jur pe voi cu Domnul să se citească epistola către toți sfinții.

Aici, Apostolul le poruncește Tesalonicenilor să citească scrisoarea aceasta tuturor Creștinilor din Tesalonic, zicînd: Vă jur să citiți scrisoarea mea tuturor, ca să vă învăț și să vorbesc cu voi prin aceasta – ceea ce era semnul unui dar fierbinte și al unei mari dragoste a lui Pavel. Și îi jură pe Tesaloniceni să o citească tuturor ca, și de ar defăima ei porunca lui, să o păzească totuși de frica jurămîntului. Căci jurămintele le erau foarte groaznice și înfricoșate Creștinilor cei buni, iar nouă, Creștinilor de acum, jurămintele nu ne pricinuesc nici o frică, și de aceea vai nouă!³ Vezi însemna-

¹ Iar Teodorit tîlcuiește aceasta așa: „Și a zis aceasta nu numai pentru ca să primească ajutorul rugăciunii, ci și ca să-i învețe a fi smeriți.” (n. aut.)

² Vezi frumoasa tîlcuire a sărutării la capitolul 13 al celei de-a doua către Corinteni, stih 12. (n. aut.)

³ Vrednică de însemnat este povestirea pomenită la tîlcuirea zicerii acesteia de către dumnezeiescul Hrisostom, zicînd că oarecare față vrednică de crezare i-a povestit despre o doamnă care avea un rob pîngărit și rău, avînd muiere. Și fiindcă era văduvă și nu-l putea pedepsi pe robul cel rău, care îi pricinuia multe pagube în casă, doamna aceea a hotărît să-l vîndă unui alt domn. Dar, socotind că este lucru necuviincios a o despărți pe femeie de robul acela care-i era bărbat, a socotit să-i vîndă împreună pe amîndoi. Văzîndu-se însă întru nenorocire, roaba a mers și a rugat-o pe o altă doamnă (care a și povestit prici-

rea la zicerea „mă jur pe lauda voastră” (1 Corinteni 15:31), unde se vede că Pavel face jurăminte.

28. *Darul Domnului nostru Iisus Hristos cu voi! Amin!*¹

Zice: Toate bunătățile vi le-a dăruit darul Domnului Iisus. De aceea, sîr-guiți-vă, fraților, pentru a trage de la Iisus încă mai îmbelșugat dar dumnezeiesc. Cum și cu ce chip? Unul blînd, adică viețuind după vrednicia bunătăților Lui celor viitoare. Și – o! – de ne-am învrednici și noi, fraților, a fi păziți de darul acesta de toată calea și împiedicarea păcatului, ca să viețuim spre slava Părintelui, și a Fiului și a Sfîntului Duh, Căruia se cuvine toată slava în veacurile veacurilor! Amin!

Această înții epistolă către Tesaloniceni s-a scris din Atena.

na aceasta Sfîntului Hrisostom), punînd-o mijlocitoare către doamna sa ca să nu o vîndă. Și, fiindcă a cheltuit multe cuvinte rugînd-o pe doamna aceea, dar nu a isprăvit nimic, la urma urmei i-a zis și aceasta: „Așa îl vei vedea pe Hristos în ziua Judecării, să nu treci cu vederea rugămîntea mea!” Și, zicînd acestea, roaba s-a dus. Iar doamna aceea s-a înduplecat cu adevărat să mijlocească pentru ea către stăpînă, însă, din pricina grijilor casei, a uitat. Seara și-a adus însă aminte de jurămîntul roabei, și s-a umilit foarte și, sculîndu-se, a mers la doamna aceea și a rugat-o, și într-un sfîrșit a înduplecat-o să n-o vîndă pe roabă. Și întru acea noapte doamna aceea a văzut cum se deschid cerurile de năprasnă și pe Hristos, afit cît îi era cu putință a-L vedea o femeie. Și s-a învrednicit de aceasta pentru că a păzit jurămîntul săracei roabe. Apoi, dumnezeiescul Hrisostom urmează și zice că a spus această povestire ca să-i înduplece pe Creștini să nu defaime jurămintele cu care îi jură cineva, și mai ales săracii cerșetori. Și să-i miluiască atunci cînd îi roagă și îi jură, zicîndu-le: „Miluiește-mă, frate, ca să te mîntuiești! Fă-mi darul acesta, ca să fii iertat!” sau: „O, doamnă! – ajută-mi, ca să-L vezi pe Hristos.” Și dumnezeiescul Părinte le muștră pe femeile și pe bărbații care nu se înduplecă spre aceste jurăminte, și nu-i miluiesc, și nu-i ajută pe săraci și pe cei ce au trebuință și nu se milostivesc către ei cînd aceia le aduc aminte de numele lui Hristos. Iar dacă le zic: „Să vă trăiască născătorii și ochii voștri, miluiește-mă!”, sau: „Să trăiești, doamna mea, ajută-mi mie!”, sau: „Să-ți trăiască copiii, sau boierul tău!”, sau, dacă le jură pe frumusețea lor, îndată le sare inima, și se îndură și miluiesc! Iar dacă săracul le jură cu Domnul, îl trec cu vederea neajutat. Însemnăm aici și aceasta, că nu se cuvine a jura pe cineva Creștinii nici cu numele lui Dumnezeu, nici pe viața aceluia, nici întru altceva, fiindcă – după Teologul Grigorie – „prea-rău lucru este a da și a lua jurămînt. Și – precum nu se cuvine a face jurămînt cineva nici pe cer, nici pe pămînt, nici pe capul său, cum a zis Domnul – tot astfel nu se cuvine a-i jura nici pe alții cu acestea. Dar, dacă îi jură alții pe dînșii, trebuie a păzi jurămîntul.” (n. aut.)

¹Însemnează că zicerea aceasta: „Darul Domnului nostru Iisus Hristos cu voi! Amin!”, este orația pe care fericitul Pavel obișnuia să o scrie cu mîna sa în fiecare epistolă – precum zice Teodorit la sfîrșitul tîlcuirii celei de-a doua epistole către Tesaloniceni – și este în locul zicerii „Fiți sănătoși!” pe care obișnuim a o scrie noi acum la sfîrșitul scrisorilor noastre. (n. aut.)

TÎLCUIREA CELEI DE A DOUA EPISTOLE CĂTRE TESALONICENI¹

A SLĂVITULUI ȘI PREA-LĂUDATULUI APOSTOL PAVEL

de

Sfântul Teofilact, Arhiepiscopul Bulgariei

tălmăcită din elina veche în cea nouă și
împodobită cu felurite însemnări de către

Nicodim Aghioritul

¹Însemnează că trimiterea aceasta este a doua dintre toate trimiterile scrise de Pavel, adică după cea dintâi către Tesaloniceni, precum zice Teodorit în precuvîntarea epistolelor lui Pavel. Și, după Meletie, aceasta s-a scris puțin în urma celei dintâi, adică în anul 20 (în *Istoria bisericească*). (n. aut.)

Pricina celei de a doua epistole către Tesaloniceni, după Hrisostom, Teodorit, Teofilact și Icumenie

Pricina pentru care fericitul Pavel trimite această a doua scrisoare către Tesaloniceni este aceasta:

Întru cea dintâi epistolă către ei, dumnezeiescul Apostol le-a scris că se sîrguia și dorea să-i vadă, zicînd: „Am dorit să venim la voi (adică eu, Pavel) o dată și de două ori, dar ne-a împiedicat Satana” (*1 Tesaloniceni* 2:18). Deci, fiindcă nu a ajuns să meargă la Tesaloniceni ca să îplinească lipsurile credinței lor și dorul ce avea, Apostolul scrie către dînșii această a doua scrisoare, plinind lipsa venirii sale. Iar că nu a mers la Tesalonic după ce a scris întîia scrisoare este arătat din faptul că întru aceea nu le-a scris cînd se va face venirea Domnului, fiindcă nă le era de nevoie, iar acum le scrie despre aceasta. Deci este arătat că nu a mers la Tesalonic, căci, de ar fi mers, le-ar fi arătat prin viu glas, și nu ar fi trebuit să le mai scrie aici. Și le scrie aici despre întrebarea aceasta fiindcă acum era nevoie, de vreme ce oarecari amăgitori și înșelători ziceau că fusese a doua venire a lui Hristos. Și – ce e mai rău – oamenii aceia stricători spuneau în chip mincinos că Pavel ar fi zis unele cuvinte despre aceasta și plăsmuiau oarecari epistole ca scrise și trimise de el. Și, pe lîngă acestea, bîrfeau că prin descoperire de la Sfîntul Duh au învățat ceea ce spun. Iar acestea le făcea și le meșteșugea diavolul, ca să slăbească credința Creștinilor. O dată, pentru că din cuvintele aceloră Se arăta mincinos Hristos, căci El a dat în *Evanghelie* semnele celei de-a doua veniri a Sa, care încă nu s-a făcut. Și, alta încă, pentru că cei care îi credeau se mîngîiau mult întru necazurile lor cu nădejdea învierii, nădăjduind că vor lua plățile cele vrednice de faptele lor bune și de credința lor și că îi vor vedea pe necredincioșii ce îi necăjeau că-și iau dreapta și cuvenita osîndă. De aceea, diavolul i-a pus pe slujitorii lui să învețe că judecata și venirea lui Hristos era de față, ca, prin această învățătură mincinoasă, să arate că nu va mai fi nici o altă răsplătire credincioșilor celor buni, nici judecată și osîndă de muncă celor necredincioși și răi, și astfel să stingă nădejdlile credincioșilor Creștini, ale sfinților, și să-i facă pe cei necredincioși și vrăjmași ai propovăduirii încă mai aspri asupra credinței Creștinilor.

Deci pentru toate acestea s-a îndemnat fericitul Pavel a scrie epistola aceasta. Și, mai întâi, primește și laudă credința, și creșterea lor [întru faptele bune] și răbdarea necazurilor pentru Hristos și-i mîngîie zicînd că se va face izbîndire [„răzbunare”, *n. m.*] de la Dumnezeu împotriva acelor ce îi nedreptățesc. Iar a doua, îi învață să nu se tulbure despre venirea Domnului și să nu se înduplece a crede pe nimeni, chiar dacă acela ar zice că grăiește prin Duhul Sfînt sau prin scrisorile lui [ale lui Pavel, *n. m.*], și să nu socotească nicidecum că Acesta [Hristos] este de față. Căci – zice – venirea Domnului nu se va face pînă nu va veni mai întâi apostasia (adică răzvrătirea, nesupunerea [împotriva Domnului Hristos, *n. m.*]), după care va urma venirea lui Antihrist, fiul pierzării, cu semne și minuni mincinoase și amăgitoare, după lucrarea lui Satana. Apostolul îi sfătuiește apoi să stea întăriți în credință și să țină predaniile învățate de la el și le poruncește a nu se împărtăși și a nu petrece împreună cu cei fără de rînduială și nelucrători, ci să-i lepede pe unii ca aceia, fiindcă sînt iscoditori și amăgitori. Și, poruncindu-le să-i lepede din adunarea lor pe aceia ce nu ascultă cuvintele lui și rugîndu-le lor pacea, sfîrșește epistola scriind dedesubt cu însăși mîna sa că aceasta e semn al adevăratelor sale scrisori.

CAPITOLUL I

1. Pavel, Siluan¹ și Timotei, bisericii Tesalonicenilor, întru Dumnezeu-Părintele nostru și întru Domnul nostru Iisus Hristos:

Dumnezeiescul Apostol a început la fel și cea dintîi epistolă către Tesaloniceni. De aceea, vezi acolo tîlcuirea făcută la aceste cuvinte, ca să nu zicem și aici aceleași lucruri.

2. Har vouă și pace de la Dumnezeu-Părintele și de la Domnul Iisus Hristos!

Cînd Dumnezeu îi dă darul Său vreunui om, aceluia nu-i urmează nici un lucru întristător, ci toate cele potrivnice care ar urma asupra lui se tolesc și el rămîne mai presus de toate. Pentru aceasta, cunoscînd cît de mare este darul lui Dumnezeu și ce isprăvi minunate săvîrșește în sufletele celor împărtașiți de el, fericitul Pavel roagă Tesalonicenilor pentru acest dar. Căci, dacă darul s-ar fi aflat la dînșii, nu aveau să mai simtă nici o ispită; iar cînd ar fi avut și pacea lui Dumnezeu în sufletul lor împreună cu dumnezeiescul dar, negreșit aveau să rămînă pașnici și neclintiți întru ispitele ce li s-ar fi întîmplat. Pe lîngă aceasta, Apostolul le aduce aminte Tesalonicenilor de dumnezeiescul dar ca și ei – aducîndu-și aminte de acela, de către care s-au mîntuit – să se mîngîie cînd le vor veni necazuri și, încredințați fiind din relele mai mari pătimate în trecut, să nu se deznădăjduiască în cele mai mici ce aveau să le urmeze.²

3. Datori sîntem a-I mulțumi lui Dumnezeu totdeauna pentru voi, fraților, precum se cuvine,

Aici, dumnezeiescul Apostol îi învață pe Tesaloniceni trei lucruri: întîi, că nu se cuvine a ne cunoaște har nouă înșine pentru bunătățile pe care le vom isprăvi, ci lui Dumnezeu, și să nu ne mîndrim, socotind de la Domnul

¹ Că acest Siluan este cel numit în *Fapte* „Sila”, după scurtarea numelui, vezi la cea dintîi către Tesaloniceni, capitolul 1, stih 1.

Însemnează că – după Teodorit – zicerea „întru Dumnezeu-Părintele nostru” se potrivește cu ceea ce scriem noi în epistolele noastre, de pildă: „Gheorghé, lui Constantin, să se bucure întru Domnul!” Iar Pavel învață și aici puterea cea de o potrivă a Fiului cu Tatăl. Căci, zicînd: „întru Dumnezeu-Părintele”, urmează a zice: „și întru Domnul Iisus Hristos”. Și iarăși, zicînd: „de la Dumnezeu-Părintele nostru”, a adăugat: „și de la Domnul Iisus Hristos”, arătînd că aceleași bunătăți ni se dau și de la Părintele, și de la Fiul. (n. aut.)

² Despre zicerea „har vouă”, vezi la cea dintîi către Corinteni, capitolul 1, stih 3. (n. aut.)

toate cele ale faptei bune; al doilea, că cele pătimate de Tesaloniceni nu erau vrednice de plîns și de lacrimi, ci mai ales de mulțumire către Dumnezeu, încît se cuvenea ca ei să se bucure de aceasta și să-I mulțumească lui Dumnezeu, nu să se întristeze; și, al treilea, îi învață că nu se cuvine ca vreun Creștin să-i zavistuiască¹ pe cei ce sporesc întru fapta bună, ci să se bucure și să-I mulțumească lui Dumnezeu pentru sporirea lor. Drept aceea, cei ce se mîhnesc și, din zavistie, îi grăiesc de rău pe frații lor pentru că sporesc, aceștia îl hulesc pe Însuși Dumnezeu, Care dăruiește fraților sporire.²

Iar zicerea „precum se cuvine” a zis-o ca să ne învețe să nu ne mîndrim cînd mulțumim lui Dumnezeu pentru sporirea celorlalți, ca și cum am fi făcut vreun lucru mare. Căci, mulțumind lui Dumnezeu pentru fapta bună a celorlalți, facem ceea ce se cuvine și ceea ce e drept și datorie a noastră; și de aceea a și numit „datorie” mulțumirea aceasta. Și, cu zicerea „precum se cuvine”, ne învață să-I mulțumim lui Dumnezeu nu numai prin cuvinte, ci și prin fapte, căci aceasta este mulțumirea cuvenită lui Dumnezeu.³

căci credința voastră crește foarte

Cînd potopul ispitelor pentru credință vine peste noi, dar nu ne afundă, atunci este semn adevărat că credința noastră a crescut și s-a făcut mai înaltă și mai presus de ispite, și de aceea nu se afundă de dîsele. Tot așa, și cînd s-a făcut potopul acela vechi peste toată lumea, munții și dealurile înalte s-au acoperit de apă, dar nu cu atîta lesnire și puhoi ca șesurile și dealurile mai joase. De aceea a zis și Pavel: „credința voastră crește foarte”, adică nu doar: „crește”, ca să arate covîrșirea înălțimii credinței Tesalonicenilor.

și se înmulțește dragostea fiecăruia dintre voi față de toți ceilalți,

Vezi, frate, cît de fierbinte dragoste trebuie să aibă Creștinii?! Căci ei nu se cuvine a-l iubi pe un frate, iar pe altul nu, ci trebuie a avea aceeași dragoste către toți frații lor. Căci, cînd Creștinii îi iubesc numai pe unii frați ai lor, nu pe toți, aceasta nu este dragoste adevărată și după Dumnezeu, ci mai ales este dezbinare și despărțire. Căci – dacă tu, Creștine, îi iubești pentru Dumnezeu pe frații tăi – iubește-i pe toți, nu doar pe unii, căci și Dumnezeu, pentru Care

¹ Zavistia este invidia amestecată cu ură pentru cel invidiat. (n. m.)

² Pentru aceasta a zis înțeleptul Fotie: „Dacă trebuie a mulțumi pentru isprăvile făcute de alții, ce vor pătimi accia care-i zavistuiesc pe cei ce le ispitesc?” (n. aut.)

³ Iarăși Fotie zice că aici se cuvine a înțelege așa: Sîntem datori a-I mulțumi mult lui Dumnezeu totdeauna, precum se cuvine Celui ce dă mari daruri. (n. aut.)

îi iubești, nu este Dumnezeu numai al unora, ci este al tuturor oamenilor. Iar dacă tu îi iubești numai pe unii, iar pe alții nu, să știi că această dragoste a ta este prietescug omenesc, iar nu iubire dumnezeiască. Și vezi – o, cititorule! – că unirea Creștinilor prin dragoste folosește foarte mult întru a suferi necazurile, căci îi face a se mîngîia unii pe alții și a le socoti mai mici.

3. Încît noi înșine ne lăudăm întru voi în bisericile lui Dumnezeu

În cea dintîi epistolă către ei, Apostolul le zicea Tesalonicenilor acestea: Atîta știu toți faptele cele bune și isprăvile voastre, încît nu mai e nevoie a le spune noi către dînșii. Atunci, cum zice aici că se laudă pentru ei în toate bisericile Creștinilor? Dezlegarea nedumeririi acesteia este arătată din însăși zicerea Apostolului, căci nu a zis: „îi învățăm pe ceilalți pentru voi”, ci: „ne lăudăm”. Deci – zice – dacă noi mulțumim lui Dumnezeu și ne lăudăm către oameni pentru voi, cu cît mai mult se cuvine a face aceasta voi înșivă? Adică: Frații mei, cu cît mai mult se cuvine ca să-I mulțumiți voi lui Dumnezeu, și să vă lăudați întru necazurile pe care le pătimiți, și să nu vă întristați pentru dînsele și să nu cîrțiți?

pentru răbdarea voastră, și pentru credința și necazurile pe care le suferiți

Cu aceste cuvinte, Pavel arată că Tesalonicenii se ispiteau și se necăjeau de mulți ani, fiindcă răbdarea nu se cearcă [„probează”, *n. m.*] dacă e încredințată și adevărată în două-trei zile, ci în vreme îndelungată. Și răbdare este a suferi cineva cu mulțumire înainte de a dobîndi făgăduințele de la Dumnezeu.¹ Iar aici, Pavel arată marea răbdare a Tesalonicenilor care suferiseră goane și necazuri. Căci ei, viețuind împreună cu vrăjmașii cei neîmpăcați ai credinței, care erau chiar Evreii cei de o seminție cu dînșii, tre-

¹ Pentru aceasta mărturisesc și dumnezeieștii Prooroci că dumnezeieștile daruri și cereștile bunătăți se dau oarecum ca o plată a răbdării celor ce rabdă. Căci Isaia zice: „Iar cei ce rabdă pentru Dumnezeu vor primi tărie, și se vor într-aripe ca niște vulturi; vor alerga, și nu vor osteni; vor umbla, și nu vor flămînzii” (capitolul 40:31). Și David zice: „Iar cei ce-L așteaptă pe Domnul, accia vor moșteni pămîntul” (*Psalms* 39:9). Și Sirah zice către Dumnezeu pentru aceasta: „Dă plată celor ce Te așteaptă pe Tine!” (capitolul 37:16). Drept aceea, frații mei Creștini, deși Domnul nu ne dă ceea ce-I cerem și nu ne slobozește din ispite îndată, trebuie să-L așteptăm, și El va veni spre ajutorul nostru mai curînd. Așa ne adeverează Solomon, zicînd: „Așteaptă-L pe Domnul ca să-ți ajute ție” (*Pilde* 8:12). Și Avacum zice: „De va lipsi (Domnul adică), așteaptă-L pe El, căci va veni și nu va zăbovi” (capitolul 2:3). (*n. aut.*)

buiău să aibă credință statornică, mai ales că pătimeau acestea la începutul propovăduirii și în vremea cînd erau săraci și scăpătați. De aceea, trebuie a se rușina de acești Tesaloniceni unii Creștini săraci ai vremii acesteia care, pentru puțin ajutor și apărare de la necredincioși și eretici, își schimbă, ticăloșii, credința și dreapta lor slăvire, și se fac – vai! – necredincioși și eretici și, pentru o îndulcire vremelnică, primesc, ticăloșii, o osîndire veșnică.

5. spre dovada dreptei judecăți a lui Dumnezeu, pentru a vă învrednici voi împărăției Sale,

Cu cele zise mai sus, dumnezeiescul Pavel i-a mîngîiat pe întristații Tesaloniceni, mai ales zicînd: Mulțumim lui Dumnezeu și ne lăudăm pentru voi. Iar acum îi mîngîie chiar mai cu osebite, căci le zice că au să se sloboadă de cele necăjitoare, iar cei ce îi necăjesc au să fie pedepsiți de Dumnezeu, acestea fiind cele ce tot omul necăjit dorește să audă. Iar înțelegerea cuvîntului este astfel: Voi, fraților, suferiți necazurile ca să se arate dreapta judecată a lui Dumnezeu, așadar ca să vă învredniciți împărăției cerurilor. Căci, cînd vă va încununa Dumnezeu pe voi, cei necăjiți, și îi va pedepsi pe cei ce vă necăjesc, atunci se va vedea dreapta Lui judecată. Și aceasta este încă o mare mîngîiere, a le spune Pavel că nu se vor încununa de Dumnezeu numai în dar, ci și cu dreptate, avînd împărăția Lui oarecum ca o răsplătire a osteneților și a sudorilor lor.¹

pentru care pătimiți.

Zice: Frații mei, voi pătimiți nu pentru că cei ce vă necăjesc sînt mai puternici decît voi, ci fiindcă voi, din necazurile și ispitele acestea, cîștițați împărăția cerurilor. De aceea, este nevoie a face negustoria aceasta cu osteneți și cu necazuri, iar nu cu odihnă și fără osteneală, fiindcă prin multe necazuri trebuie să intrați noi întru împărăția cerurilor (*Fapte 14:22*) – precum a zis același Apostol în altă parte.

6. De vreme ce drept este la Dumnezeu a răsplăti necaz celor ce vă necăjesc,

7. iar vouă, celor necăjiți, odihnă,

Aici, acest „de vreme” nu este stînjenitor, adică nu însemnează stînjenire și îndoială, ci este mai mult adevăritor, adică însemnează adevăritor.

¹ Despre aceasta, vezi la subînsemnarea zicerii „decî mi se păstrează cununa dreptății” (2 Timotei 4:8), unde vorbim mai pe larg. (n. aut.)

re, în loc de: „fiindcă drept este la Dumnezeu”. Căci, dacă la oameni este drept a-i pedepsi pe cei răi și a-i încununa pe cei buni, cu mult mai vîrtos este drept a face aceasta prea-dreptul Dumnezeu. Vorbind unii cu alții, și noi obișnuim a zice că, dacă Dumnezeu îi urăște pe cei răi și ocîrmuiește lucrurile cu purtarea Sa de grijă, negreșit va izbîndi asupra lor. Așa zice și Pavel aici, după acest obicei obștesc: Este drept a răsplăti necaz celor ce necăjesc, și odihnă celor necăjiți – urmînd apoi a zice cineva: De vreme ce aceasta este cu dreptate, atunci Dumnezeu va da necaz celor răi și odihnă celor îmbunătățiți.¹ Însă necazurile pe care le pătinesc Creștinii de la cei necredincioși sînt vremelnice, dar necazurile și pedepsele pe care au să le ia necredincioșii de la Dumnezeu nu sînt așa, nu! – ci acelea vor fi veșnice și nesfîrșite. Tot la fel, odihnele pe care au să le dobîndească de la Dumnezeu Creștinii nu sînt vremelnice, precum sînt necazurile pe care le pătinesc acum, ci acelea vor fi veșnice și nesfîrșite.

împreună cu noi, întru arătarea Domnului Iisus din cer, împreună cu Îngerii puterii Sale,

Iată, aici, Apostolul aduce și altă mîngîiere Tesalonicenilor, anume că vor fi părtași ai cununilor împreună cu însuși Pavel, cel ce a isprăvit atît de multe lucruri minunate. Iar „arătare” a Domnului numește a doua venire a Lui, mîngîindu-i și prin aceasta pe Tesaloniceni, căci zice: Acum, Hristos este ascuns, însă nu vă întristați de aceasta, căci negreșit Se va arăta cu stăpînire, ca Dumnezeu și Stăpîn. Căci va veni din cer, care este apropiat al lui Dumnezeu, după Isaia, ce zice: „Cerul Îmi este scaun, și pămîntul așternut picioarelor Mele” (capitolul 66:1). Și va veni întovărașit de Îngeri înfricoșați, fiindcă aceștia sînt „Îngerii puterii”, adică puternici. Drept aceea – zice – pentru ce voi, Creștinii, să obosiți de întristare, de vreme ce avem un astfel de Stăpîn mare și înfricoșat, ai Cărui slujitori sînt Îngerii puterii? Deci mîngîiați-vă, frații mei, căci cei ce vă necăjesc și vă fac rău acum vor primi negreșit izbîndire și pedeapsă de la Dumnezeu, și nu vor scăpa de aceasta.

8. în văpaia focului izbîndind celor ce nu-L cunosc pe Dumnezeu și nu ascultă evanghelia² Domnului Iisus.

¹ Și Teodorit zice într-o unire că acest „de vreme ce” este adevăritor, iar nu de stînje-nire și de îndoială. „Căci și noi – zice – obișnuim a spune, întărindu-ne: «de este aceea adevărată, precum și este».” (n. aut.)

² Unde e scris cu literă mică, nu e vorba de vreo carte a *Evangheliei*, ci de buna-vestire a mîntuirii oamenilor prin Iisus Hristos. (n. m.)

Mai sus, Apostolul le-a zis Tesalonicenilor că Dumnezeu va izbîndi celor care îi necăjeau și le făceau rău, iar acum zice cuprinzător că El va izbîndi tuturor acelor care nu-L cunosc și nu cred în adevăratul Dumnezeu. Și prea-înțelepțește pune o pricină, zicînd că izbînda lui Dumnezeu se va face asupra tuturor necredincioșilor și necinstitorilor de Dumnezeu cu adevărat, zicînd: Căci – chiar dacă Dumnezeu nu ar izbîndi necredincioșilor Săi vrăjmași pentru noi, fiindcă ne necăjesc și ne fac rău – le va izbîndi însă pentru Sine-Și negreșit, fiindcă nu ascultă propovăduirea evangheliei Lui. Cu acest cuvînt, Apostolul îi încredințează pe Tesaloniceni că negrăit se vor osîndi de către Domnul necinstitorii Lui. Iar cu cuvîntul zis mai sus, anume că, pentru dragostea, cîntea și slava Tesalonicenilor, Dumnezeu va da necaz și munci necredincioșilor ce-i necăjesc, îi mîngîie iarăși pe aceștia. Și vezi, iubitule, că, dacă Dumnezeu îi osîndește pe aceia care doar nu ascultă evanghelia Lui, cu mult mai vîrtos îi va osîndi pe aceia care nu numai că nu ascultă evanghelia, dar îi opresc și pe alții să o asculte, cum erau cei care-i necăjeau pe Tesaloniceni. Iar zicerea „în focul văpăii” se unește fie cu cea următoare, la genitiv-dativ¹, așa: „în văpaia focului dînd izbîndire celor necredincioși și nesupuși”; fie se unește cu cea zisă mai înainte, adică: „întru arătarea Domnului Iisus, care se va face în focul văpăii”², precum mărturisește și David, zicînd: „Foc înaintea Lui va merge și va arde împrejur pe vrăjmașii Lui” (*Psalm 96:3*). Și Daniil zice: „Rîu de foc trecea înaintea Lui” (capitolul 7:10). Și vezi – o, cititorule! – cum a zis Pavel: „în foc”, nu luminînd, ci arzînd numai. Fiindcă focul doar are să-i ardă pe cei păcătoși, fără să-i lumineze însă; iar pe cei drepți, cu totul dimpotrivă, adică doar îi va lumina, dar nu îi va arde.³

9. Ei vor lua ca osîndă pieirea veșnică

¹ Caz gramatical al substantivului. (n. m.)

² Dar alcătuirea și înțelegerea pricinii se îndreptează și așa cum se află. Căci zicerea „în focul văpăii” se unește cu zicerea „Domnul Iisus dînd izbîndă”, fiindcă în foc de văpaie va da Domnul izbîndă celor ce nu-L cunosc pe Dumnezeu. (n. aut.)

³ Tîlcuind acea zicere psalmică: „Glasul Domnului, cel ce taie para focului” (*Psalm 40:28*), așa zice și marele Vasilie: „Socotesc că prin glasul Domnului se taie focul cel gătit spre munca diavolului și a îngerilor lui. Și, de vreme ce în foc sînt două puteri, una arzătoare și una luminătoare, lucrarea cea iute și arzătoare a focului le rămîne celor vrednici de ardere, iar cea luminătoare și strălucitoare se va sorti strălucirii celor ce se veselesc. Deci glasul Domnului taie și împarte para focului, care, ca neluminătoare, este focul muncii, iar ca nearzătoare e lumina odihnei.” Însemnează însă că cei fericiți vor dobîndi nu numai lumina aceasta zidită – de care zice aici marele Vasilie –, ci și lumina cea nezidită a Dumnezeirii, aceea ce îi va face fericiți. (n. aut.)

Unde este acum ereticul Orighen și următorii lui, care băsmesc că munca [iadului] are sfârșit? Să-l audă acum pe Pavel cum spune aici că munca e „veșnică”, adică nesfârșită, urmînd cuvîntului Domnului, Care zice către cei păcătoși: „Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic!” (Matei 25:4). Atunci cum socotiți voi, origheniștii, că munca cea veșnică e vremelnică?

de la fața Domnului și de la slava tăriei Lui,

Cu aceste cuvinte, Apostolul arată lesnirea cu care-i va osîndi Domnul pe necinstitorii de Dumnezeu, adică pe păgîni, zicînd: E destul numai a Se arăta Domnul, și îndată toți necredincioșii se vor osîndi în muncă. Și – zice – doar fața Domnului și arătarea Lui le va fi lumină și fericire celor bine-cinstitori de Dumnezeu și dreptilor, iar păgînilor și păcătoșilor le va fi întuneric și muncă. Fiindcă Domnul nu va mai veni ca un om simplu, ci cu slavă mare și cu putere, ca Dumnezeu; și nici slava Lui nu va fi fără putere, nici puterea Lui fără de slavă. Cum am zice, Hristos va veni ca un împărat puternic și Dumnezeu slăvit, precum El Însuși a zis mai înainte: „Atunci Îl vor vedea pe Fiul omului venind pe norii cerului cu putere și cu slavă multă” (Matei 24:30).

10. cînd va veni să Se slăvească întru sfinții Săi

Domnul – zice – va veni să Se slăvească întru sfinții Săi, dreptii Creștini. Fiindcă slavă a lui Hristos va fi a vedea necredincioșii și nesupușii de acum că acei Creștini pe care acum îi bat și îi necinstesc sînt slăviți în ziua Judecării, de vreme ce slava pe care o va da atunci Hristos Creștinilor va fi și slavă a Sa. Căci – așa cum Creștinii sînt bogăție și avuție a lui Hristos, pentru care se și numesc „norod ales” al Său, cum zice Pavel: „Care S-a dat pe Sine pentru noi, ca să ne aleagă norod ales al Lui” (Tit 2:14) – tot astfel va fi slavă a lui Hristos Însuși a dobîndi Creștinii bunătățile Lui cele viitoare.¹

și a Se minuna întru toți cei ce au crezut

Domnul va veni ca să Se „minuneze întru toți cei ce au crezut”, adică prin toți Creștinii care au crezut într-Însul, fiindcă prepoziția „întru” se în-

¹ Sau – după Icumenie – Domnul Se va slăvi atunci întru sfinți fiindcă aceștia Îl vor slăvi văzîndu-L șezînd întru pămîntescă slavă ca Dumnezeu și Judecător al tuturor. Sau, Domnul Se va slăvi întru sfinții Săi pentru că sfinții Îi vor face pe Îngeri să-L slăvească pe Dumnezeu, văzînd aceștia de cîte daruri și de cîtă slavă i-a învrednicit El pe oamenii cei pămîntești, de lut. (n. aut.)

telege aici în loc de „prin”. Căci, cînd Hristos îi va învrednici pe Creștinii cei jalnici în viața aceasta și goniți de către toate neamurile necredincioase, cînd îi va învrednici – zic – de atîta strălucire și slavă a Sa, atunci Se va arăta slăvit și se va cunoaște că mare este puterea Lui. Aceasta se înțelege încă și altfel: Cînd Creștinii se vor înfățișa cu slavă în ziua Judecării – aceia care au pățimit atîtea rele ca să se lepede de credința lor, și nu s-au lepădat – atunci Se va arăta Domnul minunat și slăvit întru dînșii, precum este scris: „Minunat este Dumnezeu întru sfinții Săi” (*Psalm 67:38*); și iarăși: „Minunate a făcut Domnul sfinților celor din pămîntul Lui” (*Psalm 15:2*).

(că s-a crezut mărturia noastră pentru voi) în ziua aceea.

Zice: Dumnezeu va fi minunat în ziua Judecării, pentru că propovăduirea noastră, a Apostolilor (căci pe aceasta o numește mărturie), s-a crezut de către voi, și astfel v-ați făcut vrednici de a moșteni bunătățile ce se vor da atunci Creștinilor credincioși și drepti. Și bine a zis: „în ziua aceea”¹, de vreme ce atunci se va vedea cu adevărat care sînt adevărații Creștini; fiindcă acum mulți se fățarnicesc a fi credincioși și zic că sînt Creștini, dar atunci se vor arăta cîți au fost Creștini și cu fapta, păzind adică nu numai credința, ci și poruncile Domnului. Pentru aceasta zice și înțeleptul Sirah: „Mai înainte de sfîrșit, să nu fericiți pe nimeni!” (*Sirah 11:28*).

II. Pentru aceasta ne și rugăm totdeauna pentru voi, să vă învrednicească Dumnezeuul nostru de chemarea Sa

Cum? Nu erau chemați Tesalonicenii de Dumnezeu? Pentru ce zice Pavel aici să-i învrednicească de chemarea Sa? Cu adevărat, erau chemați! Dar Apostolul nu vorbește aici despre chemarea dinții, aceea a dumnezeiescului dar, căci mulți sînt chemați după aceea, precum a zis Domnul: „Mulți sînt chemați, dar puțini aleși” (*Matei 20:16*). Fiindcă și cel ce purta haine întinate s-a chemat la nuntă, dar a fost trimis în întunericul cel mai din afară (*Matei 22:11*). La fel, și cele cinci fecioare nebune s-au chemat de Dumnezeu, dar nu au intrat în cămara de nuntă (*Matei 25:12*). Deci Pavel numește aici „chemare” pe aceea adevărată prin faptele bune², precum și adevărata

¹ Întru un glas cu sfințitul Teofilact, și fericitul Teodorit unește zicerea „în ziua aceea” cu zicerea de mai sus, adică: „a Se slăvi întru toți cei ce au crezut”, iar nu cu zicerea „că s-a adevărit mărturia noastră pentru voi”. (n. aut.)

² În altă parte, Pavel a numit „chemarea” aceasta „chemare sfîntă”, zicînd: „Aceluia ce ne-a mîntuit și ne-a chemat cu chemare sfîntă” (*2 Timotei 1:9*). Iar care este chemarea

credință este aceea adevărată prin faptele bune, fiindcă – după Iacov „fratele Domnului” – „fără fapte, credința este moartă” (Iacov 2:20).

și să plinească toată bunăvoința bunătății

Zice: Aceasta numesc eu „chemare a lui Dumnezeu”, a se împlini la voi, Creștinii, toată bună-voința lui Dumnezeu, adică toată plăcerea și voia Lui cea dinții și cu de-adinsul¹, ca să faceți tot binele și să fiți desăvârșiți precum vă voiește El, fără a lipsi de la voi vreo faptă bună. Cu aceste cuvinte, Apostolul smerește cugetarea Tesalonicenilor, ca ei să nu se mîndrească întru multele laude pe care le-au primit, căci Pavel arată aici că nu erau încă desăvârșiți.

și lucrul credinței întru putere,

Zice: Fraților, Dumnezeu vă va da deplina răbdare a goanelor. Cum și în ce chip? Întru putere, adică împuternicindu-vă și întărindu-vă în credință. Fiindcă răbdarea este lucru și ispravă a credinței, încît cel ce nu are răbdare arată că nu are nici lucrul și isprava credinței.

12. ca să se slăvească numele Domnului nostru Iisus Hristos întru voi, și voi întru dînsul,

Zice: Fraților, dacă se vor face întru voi cele zise mai sus, întru voi se va slăvi numele Domnului în viața aceasta. Căci, cînd vor vedea oamenii că suferiți toate ispitele și necazurile pentru dragostea Stăpînului Hristos, negreșit această răbdare a voastră va fi slavă a numelui lui Hristos. Căci oamenii se vor îndemna a zice că Hristos este atît de bun, încît Creștinii, robii Lui, pătinesc și mor pentru numele Lui; și atît de puternic, încît, pe Creștinii ce cred într-Însul, îi împuternicește spre a suferi atîtea necazuri cu bucurie și cu mărime de suflet. Și zice: Ci și voi, Creștinilor, vă veți slăvi întru numele lui Hristos, fiindcă v-ați aflat atît de credincioși, încît a suferi toate relele pentru numele Stăpînului nostru Hristos; căci slava robului

cea sfîntă vezi la subînsemnarea zicerii acesteia: „ca să nu primiți darul lui Dumnezeu în deșert” (2 Corinteni 6:1). Astfel încît, din aceste cuvinte, se trage încheierea că două sînt chemările, cea dinții și cea adevărată prin fapte: cea dinții este toată a dumnezeiescului dar, iar cealaltă este și a alegerii și a faptei noastre bune. (n. aut.)

¹ Că voia lui Dumnezeu cea întîi povățuitoare (adică a se mîntui tot omul) se zice „bună-voință”, vezi la subînsemnarea zicerii: „spre a cerca voi care este voia cea bună, bine plănuită și desăvârșită a lui Dumnezeu” (Romani 12:2). (n. aut.)

este a fi credincios stăpînului său. Aceasta se înțelege și altfel, adică: ne-
cazul cel mare pentru Hristos este slavă pentru că îi face mai străluciți pe
Creștinii care se necăjesc pentru Dînsul; și, cu cît se dau mai mult ispitelor
și morții, pe atît ei se arată a fi mai presus de ispite și de moarte.

după darul Dumnezeuului nostru și al Domnului Iisus Hristos.

Zice: Și aceasta este ispravă și dar al lui Dumnezeu – anume a Se slăvi
El întru noi, și noi întru El – iar nu ispravă și faptă bună a noastră. Fiindcă
Dumnezeu Se slăvește întru noi pentru că noi Îl cinstim pe El mai întîi de
toate, ca pe cel mai dulce și mai presus de toate; iar noi, la rîndul nostru,
ne slăvim întru Dumnezeu, căci luăm de la Dînsul putere să răbdăm toate
ispitele cu mulțumire.

CAPITOLUL II

1. Și vă rugăm pe voi, fraților, să nu vă clătinați degrabă din minte pentru venirea Domnului nostru Iisus Hristos și pentru adunarea noastră la Dînsul,

Pavel nu arată cînd se va face venirea Domnului și totodată învierea din morți, dar învață aici că venirea lui Hristos și învierea nu era atunci. Căci, precum am zis la pricina epistolei acesteia, erau oarecari amăgitori și înșelători în Tesalonic care ziceau că atunci era vremea sfîrșitului a toată lumea și a venirii Domnului. Și nu este puțină mîngîiere a spune Pavel aici că toți dreptii Creștini se vor aduna cu Hristos și că vor fi totdeauna împreună cu El, precum a zis în înția epistolă către Tesaloniceni (capitolul 4:17). Căci și Domnul a zis: „Unde va fi stîrvul, acolo se vor aduna și vulturii” (Matei 24:28); și iarăși: „Și-i va trimite pe Îngerii Săi, și-i vor aduna pe cei aleși ai Săi dintru cele patru vînturi, de la o margine a cerurilor pînă la alta” (Matei 24:31). Căci, în dată ce se vor scula dreptii Creștini, vor fi răpiți de nori și se vor aduna lîngă Hristos și vor rămîne totdeauna împreună cu El, fiindcă aceasta însemnează zicerea „și adunarea noastră cu Dînsul”. Deci zice: O, fraților Tesaloniceni! – ce vă rugăm? Să nu vă clătinați și să nu vă abateți nicidecum din minte, adică din dreapta-cugetare și din socoteala pe care o aveți pînă acum.

2. și să nu vă tulburați – nici prin Duhul,

Adică: Fraților, vă rugăm să nu vă tulburați prin vreo proorocie. Căci amăgitorii aceia, fățarnicindu-se că sînt prooroci, îi amăgeau pe Creștini, zicînd că atunci era vremea venirii lui Hristos.

nici prin cuvînt,

Adică: Fraților, să nu vă tulburați prin vreo învățătură ce se face prin viu grai!

nici prin scrisoare pornită ca de la noi,

Zice: Să nu vă tulburați nici dacă vor plăsmui scrisori, zicînd că ar fi trimise de către mine, Pavel. Căci aceia sînt amăgitori și mincinoși și vor să-și întărească cuvintele cu minciuna.

zicînd că ziua Domnului a și sosit.

Zice: Fraților, nu vă tulburați că ar fi sosit ziua Domnului, adică venirea lui Hristos.

3. Să nu vă amăgească cineva în nici un chip!

Nimeni – zice – să nu vă amăgească pe voi că acum ar fi vremea venirii lui Hristos, măcar și prooroc sau învățător de s-ar socoti acela, măcar și de ar zice: Eu am scris aceasta!

Căci, de nu va veni mai întâi apostasia și de nu se va descoperi mai întâi omul păcatului, fiul pierzării,

Zice: Venirea Domnului nu se va face dacă nu va veni mai întâi apostasia, adică Antihrist. Și l-a numit pe acesta „apostasie” fiindcă el este însăși lepădarea, căci are să apostazieze, adică are să depărteze de la Hristos pe atât de mulți, încât, de ar fi cu puțință, să-i depărteze și pe cei aleși. La fel, l-a numit pe Antihrist încă și „om al păcatului”, pentru că el nu numai că are să facă tot păcatul, ci și pe ceilalți are să-i arunce în păcat. Tot astfel, îl numește pe Antihrist încă și „fiu al pierzării”, pentru că și el însuși are să piară, dar și pe mulți îi va pierde. Dar cine este acesta? Oare Satana? Ba! – ci este un om¹ care va fi îmbrăcat cu toată lucrarea Satanei.

4. potrivnicul, care se va înălța mai presus de tot ce Se zice sau Se cinstește ca Dumnezeu,

Zice: Antihrist îi va aduce pe oameni la politeism² și la slujirea la idoli – ce-i va pierde pe toți zeii și cinstirile lor, adică pe idoli – și numai pe sine-și are să se propovăduiască drept „Dumnezeu”.³

Încât să șadă el în Biserica lui Dumnezeu ca Dumnezeu,

¹ Și Severian zice încă despre Antihrist: „Satana vine într-un om în întregime după urmairea Mîntuitorului.” Iar Teodorit zice așa: „L-a numit «omul păcatului» fiindcă va fi om cu firea, primind însă într-un sine toată lucrarea diavolului.” Și, mai jos, zice: „Căci vrăjmașul diavol va urmări firea oamenilor, adică înomenirea Mîntuitorului nostru Dumnezeu. Și, precum Mîntuitorul a lucrat mîntuirea noastră luînd firea omenească, tot așa acela, alegînd un om puternic a primi toată lucrarea lui, prin acela se va ispiti să-i amăgească pe toți oamenii, numindu-se pe sine «Hristos» și «Dumnezeu» și vădînd minciuna celor ce se numesc «dumnezei», minciună pe care el o întărea în vremile trecute.” (n. aut.)

² Slujirea multor zei, păgînism. (n. aut.)

³ Chiar așa a zis și Teodorit tîlcuind zicerea aceasta. (n. aut.)

Zice: Antihrist are să şadă nu numai în biserica lui Dumnezeu ce este în Ierusalim, ci şi în fiecare biserică şi locaş al lui Dumnezeu.¹

arătîndu-se pe sine-şi că este Dumnezeu.

Nu a zis că Antihrist doar are să spună că este Dumnezeu, ci va arăta lucruri şi semne mari, silindu-se să le dovedească tuturor, în chip amăgitor, că este chiar Dumnezeu.

5. Nu vă aduceţi aminte că vă spuneam acestea chiar pe cînd mă aflam la voi?

Din aceste cuvinte, se arată că fericitul Pavel a predat prin viu glas, nescrise, multe şi mari lucruri ucenicilor săi Creştini. De asemenea, aici se face arătat că era nevoie a le zice adesea Creştinilor acele cuvinte pe care le mai spusese şi înainte, adăpîndu-i iarăşi cu aceleaşi învăţături. Căci Tesalonicenii, care auziseră cuvintele acestea de la Apostolul Pavel cînd el

¹ Iar Teodoric zice: „Locaş al lui Dumnezeu» a numit toate bisericile, întru care [Antihristul] va răpi şederea înainte [«arhieria» (cine aude, acela să priceapă!), *n. m.*], ispitindu-se a se arăta pe sine-şi Dumnezeu.” Şi dumnezeiescul Daniil a spus dinainte acestea: „Şi nu va lua aminte la dumnezeii părinţilor lui (...) şi nu va băga în seamă nici un alt dumnezeu, căci el se va ridica deasupra tuturor” (*Daniil 11:37*), în loc de: „se va numi pe sine «dumnezeu tare»”. O, cititorule! – însemnează la cuvintele acestea ale Apostolului două lucruri: 1) Dumnezeiescul Apostol, zicînd aici mai cu deosebire despre cel ce se numeşte „Antihrist” că „se va descoperi omul păcatului, fiul pierzării”, arată că Antihrist este un om anume, precum zic şi tîlcuitorii lui Pavel, iar nu un neam întreg de oameni, o împărăţie. Aşadar, în zadar şi în deşert zic unii că Antihrist cel mult-vestit este cutare neam şi împărăţie, adică mulţi oameni. Cum pot fi doi înşi acel singur şi unul Antihrist propovăduit aici de marele Pavel? Cum poate fi unul mai mulţi şi chiar foarte mulţi? Aceasta este o zicere prea-arătat împotrivică întru sine, şi neîntărită şi răsturnată de sine însăşi, cu neputinţă a se învoi şi a se adevăra, nu numai despre toate fapţurile ce se află pretutindeni, ci şi despre oameni şi despre însuşi Ziditorul tuturor, a Cărui putere se propovăduieşte nemărginită, precum toţi metafizicii [„filosofii”, *n. m.*] şi toţi teologii mărturisesc cu o singură gură. Căci nici chiar Dumnezeu nu poate face din una două sau mai multe. 2) Aici, dumnezeiescul Apostol zice că Antihrist are să se arate ca Dumnezeu, iar sfinţii tîlcuitori zic că are să se numească pe sine „Dumnezeu”. Iar cei de mai sus, zicînd că mult-vestitul Antihrist este un neam şi o împărăţie, vorbesc învederat în deşert şi mint, căci nu se zice că el s-ar numi „dumnezei”, mai multe neamuri. Şi – precum se vede – aceia s-au răpit [bag seamă] mai sus de trei ceruri, şi au văzut, şi au auzit şi li s-au descoperit priviri şi auzuri mai tainice şi mai înalte decît Apostolului Pavel! De aceea [pasămite] nu vor să vadă şi să audă aceste cuvinte ale lui, prin care arată cine va fi acela care se va numi „Antihrist” îndeosebi. Şi am zis aşa fiindcă, îndeobşte, toţi cei ce se pun împotriva evangheliei lui Hristos se numesc „antihrişti” – căci zice: „Şi acum mulţi antihrişti s-au făcut” (*1 Ioan 2:18*) – adică înaintemergători sau închipuitori ai lui Antihrist, însă nu chiar însuşi acel Antihrist. (*n. aut.*)

se afla în Tesalonic, aveau nevoie a le auzi iarăși prin scrisoarea aceasta, ca să se întărească în inima lor. Căci zice: Fraților, nu vă spun vreun lucru nou și de mirare, nu! – ci tot ceea ce vă ziceam și altă dată. Și Apostolul face cuvîntul rușinător, întrebînd: Nu vă aduceți aminte cum vă spuneam acestea? Le-ați uitat degrabă?

6. Și acum știți ce-l oprește să se descopere la vremea sa.

Ce oprește, ce ține și împiedică venirea lui Antihrist? Unii (dintre care Severian) zic că este darul Sfîntului Duh care-l ține și-l oprește pe Antihrist ca să nu vină încă, iar cînd acest dar se va împrăști mult și se va ridica din mijloc, atunci va veni și Antihrist. Iar alții (cu care împreună-glăsuiește și marele Ioan Hrisostom) zic că [piedica] este împărăția Romanilor. Căci, dacă nu se va strica împărăția Romanilor, Antihrist nu află vreme și slobozenie să facă ceea ce voiește. De aceea, Pavel grăiește umbrit și nu zice arătat că Antihrist are să vină după împărăția Romanilor, căci nu voia a lua asupra sa vrăjmășii zadarnice și primejdii nefolositoare. Căci, dacă ar fi zis arătat că împărăția Romanilor se va doborî puțin mai în urmă, împăratul Romei l-ar fi pierdut îndată, ca pe un om pricinuit de stricăciune. Și, împreună cu dînsul, i-ar fi pierdut și pe Creștinii ce erau în Roma, zicînd că aceia se bucură pentru stricarea și pierderea împărăției Romanilor și pentru că ar fi spus despre dînsa aceste rele propovăduiri.

Și este arătat că Pavel nu numește „oprire” darul Sfîntului Duh. Mai întîi pentru că, de ar fi fost chiar așa, nu se cuvenea ca Apostolul să spună aceasta nedescoperit și întunecat, ci luminat și arătat. Iar al doilea că, de vreme ce Antihrist s-ar arăta cînd ar lipsi darurile Sfîntului Duh, atunci el ar fi trebuit să se arate deja, căci darurile Sfîntului Duh au lipsit din vechime. Și vezi – o, cititorule! – că Pavel nu a zis că Antihrist se va arăta „cîrînd”, ci: „la vremea sa”, prin acest cuvînt lăsînd nearătată vremea întru care va veni acela.¹

¹ Despre aceasta a zis și Fotie: „Întru vremea sa», adică va veni atunci cînd i se va îngădui lui vremea cea hotărîtă de Dumnezeu. Căci, de nu ar fi ținut [de Dumnezeu], [Antihristul] ar veni chiar acum, fiindcă vicleanul [diavol] răcnește asupra credincioșilor și dorește răul lor, dar e ținut și oprit.”

Iar Teodorit tălcuiește zicerea aceasta așa: „Unii au înțeles că [pe Antihrist] îl oprește împărăția romană, iar alții că darul Sfîntului Duh. Dar nu e cu puțință ca darul Sfîntului Duh să lipsească desăvîrșit! Căci, dacă am fi lipsiți de ajutorul duhovnicesc al Duhului, cum am mai putea birui meșteșugurile aceluia [ale Antihristului]? [Cît despre] împărăția romană, pe aceasta nu o va moșteni vreo altă împărăție. Căci, prin a patra «fiară», dumnezeiescul Daniil a însemnat împărăția romană, și întru aceasta a răsărit «cornul cel mic», care închipuie răz-

Pentru că taina fărădelegii se și lucrează,

Apostolul îl numește „taină a fărădelegii” pe Nero, fiindcă acesta era chip al lui Antihrist, fiind necurat și spurcat și căuta să se spună despre el că e Dumnezeu.¹ Și Pavel îl numește „taină” fiindcă Nero se împotriva tuturor zeilor, dar nu în chip arătat și cu obrăznicie, așa cum se va împotrivi Antihrist. Iar înțelegerea cuvîntului întreg al Apostolului este astfel: mai înainte de a veni vremea lui Antihrist, s-a arătat altul, care nu e mult mai prejos întru răutate decît Antihrist însuși. Așadar ce e de mirare că Antihrist se află de față și acum, însă umbrit și nedescoperit? Iar Pavel a vorbit despre Nero fără a-i arăta numele nu pentru că îi era teamă, ci ca să ne arate să nu luăm asupra-ne vrăjmășii și primejdii fără folos cînd nu e vreo nevoie.²

boiul împotriva sfinților, despre care dumnezeiescul Apostol a zis cele de mai înainte. Mi se pare că dumnezeiescul Apostol nu a zis nimic altceva decît aceea zisă și de alții, pe care o socotesc a fi adevărată, anume că Dumnezeu a toate a îngăduit să-l lase pe Antihrist în vremea sfîrșitului a toată lumea. Deci hotărîrea lui Dumnezeu îl ține [pe Antihrist] a nu se arăta acum. Și socotesc – zice Teodorit – că zicerea aceasta are și altă înțelegere. Căci – de vreme ce Apostolul știa acel cuvînt al Domnului, anume că sfîrșitul va fi după ce evanghelia se va propovădui la toate neamurile – văzînd el [Pavel] că încă stăpînea credința în idoli, a zis că mai întîi se va pierde puterea slujirii la idoli, și pretutîndeni va străluci mîntuitoarea propovăduire și atunci va veni Antihrist, potrivnicul adevărului.” (n. aut.)

¹ Primul Roman care s-a numit pe sine-și „zeu” a fost sodomitul Julius Caesar cel pleșuv („bărbatul tuturor femeilor și femeia tuturor bărbaților din Roma”, cum a zis nu știu ce prieten de-al lui). Caesar acesta (primul împărat Roman, de la care avem chiar numele de „Chesar”, iar Slavii pe acela de „Țar”, dar și „cezariana”, operația prin care pruncul Julius a venit pe lume), acest Caesar – zic – și-a făcut, primul în Roma, chip cioplit din marmură și templu al lui însuși. Iar ca Mare Preot al Romei ce era, se închina de ziua lui și propriei statui. Se mai înțelege ceva din viața de zi cu zi a străbunilor noștri Latini? Nimic, cu desăvîrșire! De pildă, care erau legăturile de rudenie dintre Nero, cel pomenit mai sus, și mama sa de sînge, care îi era totodată nevastă? Sau dintre Gaius („cel vesel”), zis „Caligula” („Săndăluță”, dacă mi-aduc aminte bine) și sora lui de sînge, care de asemenea îi era țitoare. (Ca să nu mai pomenim de calul tînărului împărat, patrupele ce era: coleg de Senat cu patricienii vechilor familii romane.)

Romanii au mai dat „istoriei” și încă alți oameni-zei. De pildă, Augustus („Slăvitul”, de unde avem luna cu același nume, zisă și „Gustar”). A mai fost o fiară cu chip omenesc – dar nu Roman, ci Machidonean elenizat –, Antioh Epifanie, general moștenitor al lui Alexandru zis „cel Mare”. Acest Antioh (despre care vezi în cărțile Macaveilor) a pîngărit Biserica lui Dumnezeu din Ierusalim, silindu-i pe arhieriei *Legii* să se închine idolilor „Zeus”, „Venera” și – ultimul pe listă, cu voia dumneavoastră – „Antioh Epifanie”. (n. m.)

² Tîlcuind aceasta, Teodorit zice așa: „Unii au zis că «taină a nelegiurii» a fost numit Nero, căci s-a făcut lucrător al păgînatății. Însă eu socotesc că Apostolul a numit așa eresurile ce s-au ivit, căci, prin acelea, diavolul i-a făcut apostatați (adică i-a depărtat de la adevăr) pe mulți, [și Pavel arată astfel] pieirea amăgirii. Și i-a numit pe aceștia «taină a nelegiurii» ca pe unii ce aveau cursa nelegiurii ascunsă, în vreme ce Antihristul îi va depărta pe oameni de la Dumnezeu în chip învederat. De aceea a și numit Apostolul venirea

pînă cînd ceea ce o oprește acum va lipsi din mijloc. Și atunci se va descoperi cel fără de lege,

Adică: Antihrist va veni atunci cînd se va ridica din mijloc împărăția Romanilor. Căci, atîta vreme cît ține frica de împărăția aceasta, nimeni nu se va supune lesne lui Antihrist, iar cînd împărăția aceasta se va strica, Antihrist va năvăli asupra nestăpînirii (anarhiei) și se va sili să răpească stăpînirea oamenilor și stăpînirea lui Dumnezeu. Căci, precum s-au stricat împărățiile ce au fost mai înainte de aceea romană – împărăția Mezilor s-a stricat de cea a Perșilor, cea a Perșilor de a Elinilor și Machidonenilor, iar cea a Elinilor de a Romanilor – tot așa, împărăția Romanilor se va strica de Antihrist; și toate acestea sînt povestite cu multă luminare de Daniil (Daniil 6).

Unii însă (printre care și Teodorit, cum am zis în subînsemnare) înțeleg că „ceea ce-l oprește” este slujirea la idoli. Căci – zic ei – Antihrist va veni atunci cînd va înceta amăgirea ce stăpînește lumea și slujirea de idoli se va stinge, cum a zis și Domnul: „Și se va propovădui evanghelia aceasta a împărăției întru toată lumea, spre mărturie tuturor neamurilor, și atunci va veni sfîrșitul” (Matei 24:14). Iar alții (precum Sfîntul Ghenadie al Constantinopolei și Teodorit) au înțeles că „ceea ce-l oprește” e hotărîrea lui Dumnezeu. Pentru că – zic ei – cînd se va plini hotărîrea lui Dumnezeu care ține și oprește venirea lui Antihrist și cînd va veni vremea cea rînduită de Dumnezeu, atunci se va arăta acela.

Și am zis mai sus că alții (precum e Severian) au înțeles că opritorul e Sfîntul Duh. Căci, cînd Sfîntul Duh Se va ridica din mijloc și va lipsi, pentru multa răutate a oamenilor, atunci va găsi loc să se arate Antihrist. Și aceștia zic că „taina fărădelegii”, adică taina lui Antihrist, a început încă din vremea lui Pavel, fiindcă marele vrăjitor Simon și Nicolae, începătorii eresurilor, lucrau faptele lui Antihrist. Căci și Evanghelistul Ioan a zis: „Ați auzit că Antihrist vine, iar acum mulți antihriști s-au făcut” (1 Ioan 2:18); și iarăși: „Acesta este Antihrist, care se leapădă de Tatăl și de Fiul” (la fel, 22); și iar: „Mulți amăgitori au intrat în lume. Cel care nu mărturisește că Iisus Hristos a venit în trup e amăgitor și Antihrist” (2 Ioan 7). La fel, toți urmașii lui Simon și Nicolae – precum au fost Marchion și Montanos, care se numeau pe sine-și „mîngîietori”, și toți ceilalți eretici (rău-slujitori) – urmau faptele lui Antihrist. Însă tu – o, cititorule! – primește ca mai adevărată tălmăcirea Sfîntului Hrisostom.

lui «descoperire», căci ceea ce făcea în trecut pe ascuns, pe aceea o va propovădui atunci în chip învederat și arătat.” (n. aut.)

8. pe care Domnul Iisus îl va topi cu Duhul gurii Sale și îl va pierde cu arătarea venirii Sale.

Pavel aduce degrabă mîngîierea, zicînd că Domnul îl va pierde pe Antihrist. Căci – așa cum focul arde vietățile cele mici chiar înainte de a veni, încă departe fiind – tot astfel și Stăpînul Hristos, doar cu porunca Sa, adică cu suflarea cea plină de Sfîntul Duh, îl va pierde pe Antihrist și doar cu arătarea Sa îl va face nelucrător și cu totul nemișcat; fiindcă, îndată ce Se va arăta, va opri amăgirea și rătăcirea aceluia.¹

9. Iar venirea aceluia este după lucrarea lui Satana,

Cu aceste cuvinte¹ Apostolul ne învață cine va fi Antihristul, anume că va fi un om care îl va avea pe Satana lucrînd într-însul și printr-însul.

tot felul de puteri, făcînd semne, și grozăvii mincinoase,

Adică Antihristul va arăta tot felul de puteri, dar nu adevărate, ci toate faptele lui vor fi spre amăgirea și înșelăciunea oamenilor care le vor vedea. Căci va face semne și grozăvii mincinoase, care îi vor aduce în minciună și în rătăcire pe cei ce vor lua aminte la ele. Și Pavel spune acestea dinainte, ca să nu se amăgească oamenii ce se vor afla în vremea lui Antihrist.

10. întru toată amăgirea nedreptății întru cei pieritori,

Zice: Antihrist se va arăta înfricoșat în toate privințele și prin stăpînire, și prin sălbăticia și neomenia de fiară, și toate lucrările lui le va face ca să-i amăgească și să-i nedreptățească pe oameni, oprindu-i și păgubindu-i de mîntuirea lor. Și – ca să nu se nedumerească cineva, zicînd: Și pentru ce să îngăduie Dumnezeu a veni amăgitorul acela, dacă aștia oameni au să se păgubească și să se vatăme de dînsul? – Pavel răspunde la această nedumerire, zicînd: să nu te temi de aceasta – o, Creștine! – căci Antihristul are tărie și putere, dar nu asupra credincioșilor, a celor aleși, ci asupra celor necredincioși și pieritori, care ar rămîne nesupuși credinței și evangheliei lui Hristos chiar dacă nu ar veni Antihrist.

pentru că nu au primit dragostea adevărului, ca să se mîntuiască.

¹ Iar că Domnul îl va pierde pe Antihrist doar cu cuvîntul Său dinainte vestește și Proorocul Isaia, zicînd: „Ieși-va toiaș din rădăcina lui Iesei și din rădăcină va odrăsli floare. Și Se va odihni peste El Duhul lui Dumnezeu.” Iar mai jos zice: „Și, cu Duhul prin buzele Sale, îl va pierde pe cel necinstitor” (Isaia 11:1). (n. aut.)

Aici, Apostolul Îl numește „dragoste a adevărului” pe Hristos. Căci Hristos este amîndouă acestea – și dragoste, și adevăr – și a venit în lume pentru că-i iubește pe oameni și ca să le arate lor adevărul. Iar cu aceste cuvinte Pavel arată în chip ghicitoresc că Antihrist va avea mai multă tărie întru Evrei, fiindcă Evreii nu L-au primit pe Hristos și nu au crezut într-Însul. De aceea le și zicea lor Hristos: „Eu am venit întru numele Părintelui Meu, și nu Mă primiți. Dar, de va veni altul întru numele său, pe acela îl veți primi” (Ioan 5:43).

11. Și pentru aceasta le va trimite Dumnezeu lucrare de amăgire spre a crede minciuna,

Aici, zicerea „Dumnezeu va trimite” se înțelege în loc de: „Dumnezeu Se va depărta”, ca să vină lucrare de amăgire la cei ce nu au crezut.¹ Vezi însă – o, cititorule! – că necredincioșii s-au întors mai întîi de către adevăr, și atunci Dumnezeu i-a părăsit, și pe ei i-a stăpînit minciuna. Iar „lucrare de amăgire” numește faptele pe care le va face Antihrist ca să-i amăgească pe oameni; sau și pe Antihrist l-a numit „lucrare a amăgirii”, căci el însuși va fi lucrare a Satanei pentru a-i amăgi pe mulți.

12. ca să fie osîndiți toți cei care nu au crezut adevărul, ci au bine-voit întru nedreptate.

De vreme ce necredincioșii ar fi tot nesupuși chiar dacă nu ar veni Antihrist, Pavel a zis: „să fie osîndiți” fără răspundere [„apărare” se zice acum, *n. m.*]. Fiindcă ce răspuns ar mai avea de dat necredincioșii, și mai ales Evreii? Negreșit nici unul! Căci – de vor zice: Nu am crezut în Hristos pentru că ucenicii Lui Îl propovăduiau ca Dumnezeu, iar noi am auzit că unul este Dumnezeu, de Care s-au făcut toate fapăturile – de vor zice așa, noi le vom răspunde: Atunci cum ați crezut în Antihrist, care se făcea pe sine-și Dumnezeu? Căci Hristos înălța la Tatăl toate lucrările Sale, zicînd: „Eu am venit întru numele Tatălui Meu, și nu Mă primiți” (Ioan 5:43); iar Antihrist va spune că toate sînt lucrări ale sale, căci zice Domnul: „De va veni cineva întru numele său, pe acela îl veți primi” (la fel). Iar dacă necredincioșii vor pune ca pricină că au văzut semne și minuni, și de aceea au crezut întru Antihrist, noi le vom răspunde: Și Hristos a făcut multe și mari minuni! Și

¹ Și Teodorit îl cuiește așa: „Dumnezeu le va trimite lucrare de amăgire» e în loc de: «va îngădui amăgirea», ca să se arate că sînt iubitori ai răutății. Căci nu Dumnezeu va trimite aceasta, ci El o va topi cu cuvîntul gurii Sale.” (*n. aut.*)

atunci, de ce nu ați crezut într-Însul? – mai ales că Hristos Se propovăduise de către Prooroci ca mîntuitor al lumii, iar Antihrist se vestise că este fiu al nelegiurii și al pieirii. Așadar, pentru toate acestea, necredincioșii au să se judece, rămînînd fără răspuns. Căci, lăsînd adevărul, „au bine-voit”, adică le-a plăcut și cu bucurie s-au adăugat „întru nedreptate”, adică făcătorului de stricăciune Antihrist, care a adunat la sine toată nedreptatea sufletelor omenești, fiind însăși nedreptatea.

13. Iar noi sîntem datori a mulțumi totdeauna lui Dumnezeu pentru voi, frații mei cei iubiți de Domnul,

Fiindcă mai sus a spus lucruri înfricoșate, care puteau să cutremure mintea și inima, Pavel îndulcește acum și mîngîie inimile Creștinilor, zicîndu-le: Cele spuse să fie înfricoșate și îngrozitoare celorlalți, adică necredincioșilor celor pieritori, asupra cărora au putere, adică asupra cărora au să se lucreze acestea. Și noi, Apostolii, sîntem datori a-I mulțumi totdeauna lui Dumnezeu pentru voi, frații mei Creștini. Și, dacă noi mulțumim pentru voi, cu mult mai vîrtos sînteți datori a-I mulțumi lui Dumnezeu voi înșivă pentru sine-vă!

căci Dumnezeu v-a ales din început spre mîntuire, întru sfințenia Duhului și în credința adevărului,

Zice: Pentru aceasta mulțumim, că Dumnezeu v-a ales și v-a hotărît spre a vă mîntui, cunoscîndu-vă dinainte că sînteți vrednici de mîntuire. Cum și în ce chip? Cu sfințenia Sfîntului Duh, adică: Dumnezeu – zice – v-a mîntuit fiindcă v-a sfințit prin Duhul Său.

Apoi – pentru a nu întreba cineva: Dar ce, oare nu am avut și noi vreo lucrare spre a ne mîntui? – Pavel zice mai departe: „și întru credința adevărului”, adică: Noi am primit în inima noastră credința lucrurilor adevărate, căci nu am crezut în oarecari minciuni, ci întru adevăr. Încă și într-alt chip a zis aceasta Apostolul, anume pentru că noi, Creștinii, după sfințenia Duhului pe care am luat-o prin botez, avem trebuință de multă și mare credință, ca să nu ne clătinăm din dogmele și cuvintele creștinismului.

14. la care v-a chemat prin buna-vestire a noastră, spre cîștigarea slavei Domnului nostru Iisus Hristos.

Ca să nu se mîndrească Tesalonicenii auzind de credință și socotind că au primit credința în Hristos pentru că ar fi adus și ei ceva spre mîntuirea

lor, Pavel zice aici așa: Frații mei, chiar aceasta, a primi voi credința, este dar și faptă a lui Dumnezeu, fiindcă Dumnezeu v-a chemat la aceasta. La care aceasta? Adică spre a vă mîntui prin sfințenia Duhului și a credinței. Astfel, deși ați crezut, totuși credința voastră este dar al lui Dumnezeu, Care v-a chemat spre a crede. Căci, dacă nu ați fi fost chemați de Dumnezeu prin cuvîntul evangheliei și al propovăduirii noastre apostolești, cum v-ați fi mîntuit? Și, neauzind, cum ați fi crezut? – căci zice: „Cum vor crede ceea ce nu au auzit?” (*Romani* 10:14). Vezi însă – o, cititorule! – că Hristos nu socotește a fi puțină slavă a Sa mîntuirea noastră, căci slavă a bunului Dumnezeu este a fi mulți Creștini care se mîntuiesc. Deci cine nu va iubi un Dumnezeu și stăpîn ca acesta? Sau cine nu va iubi slava unui atît de bun stăpîn, slavă care este mîntuirea noastră?

15. Deci, fraților, stați și țineți predaniile pe care le-ați învățat prin cuvînt și prin epistola noastră.

Din cuvintele acestea ale lui Pavel, se face arătat că Apostolii predau ucenicilor lor Creștini multe lucruri și pricini nu numai prin scrisori, ci și nescris, prin cuvînt, adică prin viul glas, și că toate – adică și cele scrise, și cele predate de ei prin cuvînt – sînt la fel de vrednice de crezare și de adevărate. Pentru aceasta socotim și credem vrednice de crezare și adevărate și predaniile Bisericii, cum zice, împreună cu dumnezeiescul Teofilact, și Hrisostom: „Drept aceea, și predania Bisericii o socotim vrednică de crezare. Și, dacă este predanie, mai mult nu căuta!”¹ Iar prin acest „stați” zis

¹ Pentru aceasta, marele Dionisie Areopagitul numește „ființă a ierarhiei bisericești” nu numai *Dumnezeieștile Scripturi*, ci și predaniile apostolești și ierarhicești ale Bisericii, zicînd așa în *Despre ierarhia bisericească*, capitolul 1: „Căci cuvintele predate de Dumnezeu sînt ființă a ierarhiei noastre bisericești. Și numim cuvinte prea-cinstite toate dumnezeieștile noastre sfințite slujbe care s-au dat în cărțile cele sfințit scrise și teologice noi. La fel, și pe toate cele învățate de sfinții bărbați cu o învățătură mai nematerialnică și oarecum apropiată de cereasca ierarhie, [predat] din minte în minte, prin cuvînt nescris de către povătuitorii noștri.” Zice și marele Vasilie: „Din învățăturile și propovăduirile ce se păzesc în Biserică, pe unele le avem din învățătură scrisă, iar pe altele predate de către Apostoli în taină [«nescris», *n. m.*], și unele, și altele avînd aceeași tărie către buna-cinstire de Dumnezeu. Căci, de ne-am ispiti să ne lepădăm de cele nescrise, zicînd că nu ar avea mare putere, am greși, păgubind evanghelia întru cele mai de căpetenie [ale sale]” (*Despre Sfîntul Duh*, capitolul 27). Și iarăși zice: „Zicere apostolească socotesc a fi și rămînerea întru predaniile cele nescrise, căci zice: «Vă laud pentru că totdeauna vă aduceți aminte de mine și țineți predaniile precum vi le-am dat» (*1 Corinteni* 11:2). Și aceasta: «Țineți predaniile pe care le-ați luat, ori prin cuvînt, ori prin scrisoarea noastră!» (*2 Tesaloniceni* 2:15).” Pentru aceasta, al 7-lea Sfînt Sinod a toată lumea îi anatematizează pe

aici, Pavel arată că erau mulți în Tesalonic care se clătinau întru cele ale credinței și în predaniile Apostolului și aveau trebuință de întărire.

16. Însuși Domnul nostru Iisus Hristos și Dumnezeu-Părintele nostru, Cel ce ne-a iubit și ne-a dăruit mîngîiere veșnică și nădejde adevărată,

17. să mîngîie inimile voastre și să vă întărească întru tot lucrul și cuvîntul bun.

După învățătură, fericitul Pavel obișnuiește a se ruga lui Dumnezeu, fiindcă rugăciunea este adevăratul ajutor pe care-l poate da învățătorul ucenicilor săi. Așa face Apostolul și aici, ca și cum le-ar zice Tesalonicenilor așa: „Cu adevărat, eu v-am vorbit și v-am învățat, dar toată învățătura este lucru al lui Dumnezeu.” Și unde sînt acum arienii, care zic că Fiul e mai prejos decît Tatăl fiindcă, la Taina Botezului, Fiul Se numește după Tatăl? Să-l asculte pe Pavel zicînd dimpotrivă, căci aici L-a numit mai înfii pe Fiul și abia apoi pe Tatăl.¹ Dar ce mîngîiere zice că e veșnică? Nădejdea bunătăților celor viitoare, căci aceasta ține și mîngîie inimile Creștinilor care se mîhnesc pentru ispite. Iar Dumnezeu a dat Creștinilor această nădejde ca har (dăruire), fără a se osteni ei cu nimic. Și Pavel a zis aceasta ca să smerească cugetarea Tesalonicenilor. Vezi însă, iubitele, că Apostolul deșteaptă mintea Creștinilor prin rugăciune și pune semnele și zăloagele purtării de grijă a lui Dumnezeu către om, zicînd așa: Dacă Dumnezeu a dat mîngîiere veșnică acelor care nu s-au ostenit cu nimic, cu cît mai vîrtos va da mîngîierea aceasta celor care ostenesc și suferă ispite pentru

cei ce calcă predaniile Bisericii, zicînd: „Dacă cineva leapădă vreo predanie bisericească, scrisă sau nescrisă, să fie anatema!” (*Practici*, 8). Același sinod scrie și în epistola către Alexandrini: „Toate cele afară de predania bisericească și de însemnarea sfinților și pururea pomeniților Părinți, izvodite și făcute din nou, sau cele ce se vor face după aceea, să fie anatema!” Aceasta se află tipărită și în *Triod*, la *Duminica Dreptei-slăviri*. Predaniile Bisericii se întăresc și din ceea ce scrie Pavel către Timotei: „Și cele ce ai auzit de la mine, cu mulți martori de față, acestea le încredințează la oameni credincioși, care vor fi destoinici să învețe și pe alții” (2 *Timotei* 2:2). La fel, și din ceea ce a zis mai înainte: „Nu vă aduceți aminte că, încă fiind la voi, vă spuneam acestea?” (2 *Tesaloniceni* 2:5). Iar de cîte feluri este predania, vezi la subînsemnarea Canonului al 26-lea al marelui Vasile, în *Canonicul [Pidalionul, n. m.] nostru*. (n. aut.)

¹ Zice și Teodorit: „Iar prin aceasta, înfruntă hula lui Arie și a lui Evșevie și învață arătat că rînduiala numelor nu arată nici o osebite a vredniciei. Căci aici L-a rînduit pe Fiul mai înainte decît pe Părintele, neînvațînd că Fiul e mai mare decît Tatăl, ci, prin schimbarea rînduiei, arătînd cîntea cea de o potrivă.” Iar că rînduiala numirilor începătoare de viață și Prea-Sfintei Treimi se cuvine a se păzi și a nu se schimba, vezi la subînsemnarea zicerii „și același Dumnezeu este Cel ce lucrează toate întru toți” (1 *Corinteni* 12:6). (n. aut.)

credință? Deci să aveți bune nădejdi, Creștinilor! Și zice: Bine-voiască Iisus Hristos și Dumnezeu-Părintele a mîngîia inimile voastre și a vă întări întru tot lucrul și cuvîntul bun! – căci aceasta este mîngîierea Creștinilor, a face vreun lucru bun, și a grăi vreun cuvînt bun și a face tot ce este bine-plăcut lui Dumnezeu. Sau, zice și aceasta: Mîngîierea veșnică este a vă întări pe voi Dumnezeu atît în dogmele cele drepte ale credinței, cît și în lucrurile cele bune, încît a nu fi purtați încoace și încolo și doborîți de ispite. Căci cel ce este întărit, acela suferă vitejește orice ar pătimi și nu se clatină nicicum. Căci, păzind dreptele dogme, el este încredințat că are să moștenească bunătățile viitoare; iar avînd viață bună și pătimind nu ca un făcător de rele, ci ca un rob al lui Dumnezeu, se bucură și se veselește pentru aceasta.

CAPITOLUL III

1. De aceea fraților, rugați-vă pentru noi, ca să curgă și să se slăvească cuvântul Domnului ca și la voi

Mai sus, Pavel L-a rugat pe Dumnezeu a se întări Tesalonicenii, iar acum îi roagă pe Tesaloniceni să se roage pentru dînsul nu pentru a nu pătimi și a nu se primejdi (căci spre aceasta era rînduit, spre a pătimi), ci pentru ca propovăduirea să curgă înainte și să se slăvească. Și, împreună cu rugăciunea pe care o cere de la Tesaloniceni, Pavel le adaugă și laudă, zicînd: „precum curge și se slăvește propovăduirea și cuvîntul lui Dumnezeu întru voi”, adică: Fraților, rugați-vă ca toți necredincioșii să se supună a asculta propovăduirea evangheliei cum ați ascultat-o voi. Așadar, Pavel nu se roagă pentru nici un lucru al său, ci numai pentru cele ale lui Dumnezeu.

2. ca să ne izbăvim de oamenii cei necuviincioși și răi. Căci credința nu este a tuturor,

Aici, Pavel vorbește despre cei ce grăiau împotriva propovăduirii și a dogmelor evangheliei – cum erau faurul Alexandru, argintarul Dimitrie și toți ceilalți ca ei –, căci pe aceștia îi arată Pavel umbrît cînd zice „că nu este a tuturor credința”. Adică: Nu toți cred în evanghelie, ci numai cei vrednici – cum ar zice cineva, de pildă, că nu este al tuturor oamenilor a se face ostași împărătești, ci doar al acelor a se sînt iscușiți spre aceasta.¹ Cu aceste cuvinte, Pavel îi deșteaptă și-i mîngîie pe Tesaloniceni, arătîndu-le că au

¹ Iar Coresi spune că zicerea „credința nu este a tuturor” arată că ea nu este a celor trupești sau sufletești, ci a sfinților, care sînt mai presus de cei trupești și sufletești, fiindcă sfîntul este departe de pămînt și de lucrurile pămîntești. Căci credința nu este un dar al lui Dumnezeu precum proorocia, sau darul limbilor și al facerilor de minuni, ci precum o faptă bună. Ea este dar începător al lui Dumnezeu, dar care-i cheamă pe toți spre a crede. Și este dar povățuitor și ajutător, și nu după învoire, fiindcă nu Dumnezeu, ci omul crede. Așadar, credința este un lucru amestecat din [ceva] mai presus de fire împreună cu ceva firesc, adică din darul lui Dumnezeu și din fireasca voie a omului, căci mai întîi Dumnezeu luminează și cheamă, iar apoi așteaptă împreună-invoire a alegerii noastre. Ci și adevărarea în credință este de la Dumnezeu. De aceea, Teodorit filcuiește zicerea Apostolului așa: „Aceasta s-a zis și în altă parte: «Înduplecarea nu e a Celui ce cheamă» (Galateni 8), căci însușirea lui Dumnezeu este a chema, iar a noastră a ne îndupleca. Așa zice și Domnul în sfințitele *Evanghelii*: «De însetează cineva, să vină la Mine și să bea» (Ioan 7:37) și: «De voiește cineva a veni în urma Mea, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie!» (Luca 9:23). Căci [Dumnezeu] nu silește [la credință], ci socotința [omului] o cere [pe aceasta].” (n. aut.)

atîta îndrăzneală către Dumnezeu, încît pot înlesni învățătorului lor propovăduirea evangheliei. Și, totodată, Apostolul le mai arată în ascuns și multe primejdii pricinuite lui de cei ce se împotriveau propovăduirii, ceea ce era destul a-i mîngîia pe ucenicii lui, căci ei se încredințau că și Pavel, învățătorul lor cel atît de mare, pătîmește și se luptă cu primejdii și cu ispite.

3. dar credincios este Domnul, Care vă va întări și vă va păzi de cel viclean.

Fiindcă, mai sus, a zis: „Dumnezeu v-a ales spre mîntuire”, Apostolul zice aici așa: Dumnezeu, Cel ce v-a ales, este credincios și adevărat și negreșit va săvîrși ceea ce a început întru voi. Și El vă va întări, precum L-am rugat mai sus, pentru a nu vă clătina; și vă va păzi, ca să nu ia putere asupra voastră Satana (căci acesta este „vicleanul”) și să vă biruiască.

4. Sîntem încredințați întru Domnul pentru voi că faceți și veți face cele poruncite vouă.

De vreme ce le-a zis mai sus Tesalonicenilor că Dumnezeu este credincios și că va săvîrși ceea ce a început întru ei, pentru a nu socoti ei că mîntuirea este cu totul un lucru al lui Dumnezeu, lenevind-se din pricina aceasta, Pavel cere și acum ca datorie a Creștinilor să lucreze și ei spre mîntuirea lor, ca și cum le-ar zice: Într-adevăr, Dumnezeu este credincios și adevărat, și negreșit va face lucrul Său, dar numai dacă vă veți face și voi lucrul vostru și veți păzi poruncile pe care vi le-am dat. Vezi însă – o, cititorule! – înțelepciunea lui Pavel. Căci nu a zis doar: „sîntem încredințați întru voi”, ci a adăugat: „întru Domnul”, adică: Sîntem desăvîrșit încredințați întru iubirea de oameni și puterea Domnului că Acesta vă va împuternici! – ca astfel să arate că se cuvine a atîrna de Dumnezeu totul cu desăvîrșire. Și nu a zis: „desăvîrșit ne încredințăm întru Domnul”, ci: „Ne încredințăm întru voi că faceți și veți face cele poruncite vouă”, ca nu cumva Creștinii, afirmînd totul de Dumnezeu, să se lenevească și să rămînă nelucrători. Căci, cu adevărat, se cuvine să le așteptăm pe toate de la Dumnezeu, dar să lucrăm și să ne nevoim și noi. Și Pavel nu s-a mulțumit să zică numai: „faceți cele poruncite de mine”, ci a adăugat: „și în viitor”, ca să arate astfel că fapta bună și paza poruncilor stăpînești și apostolești se cuvine a se afla totdeauna la Creștini, pînă la răsufierea lor cea mai de pe urmă.

5. Iar Domnul să îndrepteze inimile voastre spre dragostea lui Dumnezeu și întru răbdarea lui Hristos!

Aici, Apostolul se roagă iarăși pentru Tesaloniceni, ca să arate astfel câtă purtare de grijă are pentru dînșii. Căci, avînd a-i mustra și a-i certa pe unii dintr-înșii, mai întîi le moaie inimile cu rugăciuni, arătîndu-le că îi ceartă din multa iubire pentru ei. Deci zice: Bine-voiască Domnul a îndrepta inimile voastre, adică a le face cuvioase, încît a nu se abate din dreptate. Căci sînt multe lucruri care-i abat și-i scot pe Creștini din calea cea dreaptă a lui Dumnezeu, cum ar fi banii, slava, îndulcirile, necazurile și ispitele. Acestea și încă multe altele sînt cele care nu ne lasă pe noi, Creștinii, să umblăm drept întru „dragostea lui Dumnezeu”, adică să-L iubim pe Dumnezeu precum se cuvine. Iar zicerea „întru răbdarea lui Hristos” se înțelege astfel: „ca și noi să răbdăm patimile precum le-a răbdat Hristos”; sau așa: „să-L așteptăm pe Hristos cu răbdare și cu nădejde și să nu ne deznădăjduim, ci să credem cu adevărit că El are să împlinească negreșit ceea ce ne-a făgăduit”. Și, zicînd să avem răbdare, Pavel înțelege că noi, Creștinii, se cuvine să răbdăm cu mulțumire și cu mărime de suflet necazurile, primejdiile și ispitele. Și a unit răbdarea împreună cu dragostea fiindcă aceasta înseamnă a-L iubi cineva pe Dumnezeu, a răbda pentru El necazurile ce i se întîmplă și a nu se tulbura. Și ia aminte că marele Vasilie a înțeles că „Domnul” este aici Duhul cel Sfînt.¹

6. Și vă poruncim vouă, fraților, întru numele Domnului nostru Iisus Hristos,

De multe ori am spus că Pavel numește „poruncă” învățătura cea aspră.² De aceea, și aici numește „poruncă” aspra învățătură ce avea a o face, zi-

¹ Cuvintele marelui Vasilie sînt acestea: „Deci am aflat la Apostol, întru cea de a doua către Tesaloniceni, zicîndu-se: «Domnul să îndrepteze inimile voastre spre dragostea de Dumnezeu și întru răbdarea lui Hristos.» Cine este «Domnul» ce îndreptează spre dragostea lui Dumnezeu și întru răbdarea necazurilor? Să ne răspundă cei ce îl fac pe Sfîntul Duh rob! Căci, dacă ar fi vorbit despre Tatăl, Pavel trebuia să zică: «Domnul să vă îndrepteze întru dragostea Sa»; iar dacă ar fi vorbit despre Fiul, trebuia a zice: «întru a Sa răbdare». Deci să caute care altă Față [«Persoană», n. m.] este vrednică a Se cinsti cu numirea «Domnului!»” (*Despre Sfîntul Duh*, capitolul 21).

Zice și Teodorit: „Avem nevoie de amîndouă: și de așezare bună, și de ajutorul de sus. Și Proorocul s-a rugat pentru a dobîndi acestea: «Îndreptează pașii mei în cărările Tale!»” (*Psalom 16:5*). Iar dumnezeiescul Apostol ne-a arătat Prea-Sfînta Treime, căci a vorbit de «Domn», de «Dumnezeu» și de «Hristos». Și este arătat că «Domn» l-a numit pe Prea-Sfîntul Duh; așa le-a scris și Corintenilor: «iar Domnul este Duhul» (*2 Corinteni 3:17*).” (n. aut.)

² Vezi despre aceasta stihul 2, capitolul 4, al celei dintîi către Timotei și stihul 2, capitolul 4, al celei dintîi către Tesaloniceni. (n. aut.)

cîndu-le Creștinilor să nu șadă fără lucru. Și, pentru a face porunca mai înfricoșată și mai aspră, zice: Nu eu vă poruncesc să nu ședeți fără lucru, ci Hristos! – căci Domnul nu a zis nicăieri a petrece întru nelucrare Creștinii, ucenicii Săi.¹

să vă feriți de orice frate care umblă fără rînduială

Zice: O, Creștinilor, vă poruncesc să vă osebiți de orice Creștin – de ar fi el bogat, sau sărac, sau chiar sfinț – care umblă fără rînduială, adică își petrece viața fără lucrare de mîină. Și să nu petreceți împreună cu acesta, fiindcă cei ce petrec nefăcînd lucru de mîină trebuincios pentru viața omească de cele mai multe ori cad în glume, în rîșuri și în nebăgare de seamă de viață. Despre aceasta a zis și Sirah: „Multă răutate (adică «toată răutatea», precum îl cuiesc cei mai mulți dascăli) a învățat nelucrarea” (Sirah 33:32). Iar răutățile acestea sînt nerînduială, care nu se potrivește vieții Creștinilor.² Dar pentru ce sînt nerînduială? Pentru că nelucrarea însăși este cea dintîi nerînduială, cei nelucrători ieșind din rînduiala pusă lor de Pavel, dascălul neamurilor și Apostolul Domnului, care zice mai departe:

și nu umblă după predania luată de la noi.

Ce va să zică cu acest „și nu umblă după predania pe care a luat-o de la noi”? Adică: Dacă nu lucrează meșteșug și lucru de mîină, aceasta este afară din predania pe care eu, Apostolul Domnului, am predat-o nu prin cuvinte

¹ Ci mai ales cu pilda Sa i-a învățat pe Creștini să nu stea nelucrători, ci să lucreze lucru de mîină. Căci Însuși Domnul era teslar, cum zice Evanghelistul Marcu: „Au nu este acesta teslarul, fiul Mariei?” (Marcu 6:3). Și vezi îl cuirea stihului 9, capitolul 2, al celei dintîi către Tesaloniceni și subînsemnarea de acolo, fiind pe larg. Vezi și subînsemnarea zicerii „pentru noi a sărăcit, bogat fiind” (2 Corinteni 8:9). Vezi încă și silogismul al doilea al cugetării 23 din *Nevointele* duhovnicești și cuvîntul 8 al *Hristoitiei* Creștinilor.

Și vezi că porunca dată de Pavel aici, a face Creștinii lucru de mîină, o dă Hristos Însuși, precum îl cuiesc și dumnezeiescul Hrisostom, și Sfințitul Teofilact, și cum zice chiar Pavel mai înainte, la stihul 12. Atît este de mare bunătatea de a lucra Creștinii și atît de mare răutate e a nu lucra. (n. aut.)

² De aceea, toți Apostolii dau această poruncă Creștinului care nu șade să lucreze meșteșug, ci umblă fără rînduială încoace și încolo și iscodește pe unul și pe altul, zicînd ei așa: „Să nu fii ca un zburător și ca unul dintre cei ce aleargă fără cuvînt [aici, «scop», n. m.] în căi, numiți «tocători de vreme» de către cei ce greu viază. Ci, luînd aminte de meșteșugul și de lucrul tău, caută cele iubite lui Dumnezeu și, aducîndu-ți aminte de cuvintele lui Hristos, cugetă-le neîncetat. Căci zice *Scriptura*: «În Legea Lui să cugeți ziua și noaptea!», adică umblînd în țarină sau șezînd în casă, culcîndu-te și sculîndu-te, ca întru toate să pricepi” (Cartea întâi, capitolul 4 din *Așezămintele Sfinților Apostoli*). (n. aut.)

goale, ci prin fapte. Fiindcă eu m-am făcut pildă și închipuire pentru a lucra voi, Creștinii toți, lucrînd cu mîinile mele meșteșugul corturilor.¹

7. Căci voi înșivă știți cum se cuvine a ne urma, fiindcă nu am făcut nerînduială între voi, nici pîine nu am mîncat în dar de la cineva,

Zice: Creștinilor, voi înșivă știți că nu am umblat fără rînduială între voi, adică nu am petrecut fără lucrare de mîină. Căci Pavel numește „nerînduială” nelucrarea, cum a făcut și mai sus. Și așa este cu adevărat, căci Dumnezeu l-a rînduit pe om de la început așa, cînd l-a așezat în rai ca să-l lucreze și să-l păzească: „Și l-a luat – zice – Domnul Dumnezeu pe omul zidit de El și l-a pus în raiul desfătării, ca să-l lucreze și să-l păzească” (*Facere* 2:15).² Și Dumnezeu i-a făcut omului mîinile, picioarele și celelalte mădulare nu ca să le aibă nelucrătoare, ci să lucreze cu ele. Drept aceea, cel ce nu lucrează este călcător al rînduiei acesteia a lui Dumnezeu. Vezi însă – o, cititorule! – cum Apostolul a numit „dar” mîncarea ce i se da ca hrană de către Tesaloniceni, cu toate că aceasta nu era dar. Căci el le propovăduia evanghelia lui Hristos, iar cel ce propovăduiește evanghelia lucrează, și lucrătorul „este vrednic de hrana sa”, precum a zis Domnul (la *Matei* 10:10). (Citește și tîlcuirea capitolului 9 al celei dintîi epistole către Corinteni.)

8. ci lucrînd noaptea și ziua întru osteneală și trudă,

Vezi – o, cititorule! – cîte porunci și covîrșiri pune Pavel aici: fiindcă nu zice că a lucrat numai cu osteneală, ci și cu trudă, care este mai grea decît osteneala; și că a lucrat nu numai ziua, ci încă și noaptea.³

¹ Și Teodorit zice: „Nu o numește «predanie» pe aceea prin cuvinte, ci pe aceea prin fapte.” (*n. aut.*)

² Tîlcuind aceasta, marele Vasilie zice: „Cu adevărat, făcîndu-l pe om, Dumnezeu nu a voit ca acesta să fie nelucrător și nemișcat, ci lucrător întru cele ce se cuvin, poruncindu-i lui Adam să lucreze și să păzească raiul. Și, după căderea din rai, i-a hotărît să-și mînințe pîinea întru sudoarea feței sale. Și de aici este arătat că cele zise către Adam s-au zis și către toți cei ce se vor naște dintr-însul” (așezămîntul al 4-lea din cele postnicești). Iar dumnezeiescul Hrisostom zice așa: „Pentru ce nu lucrezi? Dumnezeu ți-a dat mîini nu ca să iei de la alții, ci ca să dai altora” (*Cuvîntul al 5-a la această epistolă*). (*n. aut.*)

³ Iar Coresi zice că Apostolul Pavel lucra meșteșug ca să arate Creștinilor cum să scape de păcat. Pentru aceasta și Climent (în cartea întîi a *Așezărilor*), și Evsevîe (cartea a 5-a a *Istoriei*, capitolul 15), și Ighisip (capitolul 14) și Epifanie (la eresul al 80-lea) zic întru o unire că lucrarea mîinilor și osteneala picioarelor îl oprește pe om de la păcate. Pentru aceasta și Solomon, lăudînd-o pe femeia cea bărbată și lucrătoare, zice așa: „A gustat ea

spre a nu îngreua pe careva dintre voi.

„Greutate” este a lua de la oamenii care nu dau de voie și din inimă, ci de silă și fără inimă. Dar Apostolul vorbește aici de greutatea de a lua de la Tesaloniceni nu pentru că aceia nu ar fi voit să-i dea, ci pentru că erau săraci și lipsiți de cele de nevoie.

9. Nu doar că nu avem stăpînire, ci pentru a ne da vouă ca închipuire spre a ne urma.

Pavel putea să nu lucreze lucru de mînă, fiindcă se îndeletnicea cu lucruri mai mari, adică întru a propovădui evanghelia, avînd voie să se hrănească de la ucenicii Creștini pe care îi învăța. El însă nu voia să urmeze aceasta, ci lucra lucru de mînă, pentru a se hrăni și pe sine, și pe frații ce erau cu dînsul. Și de trei ori fericitul Apostol al Domnului făcea aceasta ca să-i învețe pe ucenicii săi Creștinii a-i urma lui, lucrînd și ei.¹

că este bine a lucra, și nu stinge toată noaptea candelă ei” (*Pilde* 31:18), cuvinte prin care arată că aceea lucra ziua și noaptea. De aceea, și marele Antonie a auzit de la Domnul cuvintele acestea: „Antonie, voești a plăcea lui Dumnezeu? Roagă-te! – iar cînd nu te poți ruga, ostenește cu mîinile!” Și într-adevăr, izvorul și pricina păcatului este nelucrarea și neîntrebuințarea mîinilor, pentru care și dumnezeiescul Hrisostom a zis aceasta: „Nimic nu e mai pîngărit decît petrecerea zadarnică, nimic mai rău decît nelucrarea, căci nelucrarea îi vatămă pe toți, și chiar pe înseși mădularele trupului” (*Cuvîntul al 35-lea la Faptele Apostolilor*). Și iarăși zice: „Ce e mai greșos decît omul ce nu are a face nimic? Ce e mai pîngărit? Ce e mai ticălos? Aceasta e mai rea decît zeci de mii de vrăjmași: a căsca și a zăcea cu fața în sus, șezînd totdeauna prin tîrg și privindu-i pe cei ce trec. Căci sufletul, avînd fire a se mișca totdeauna, nu suferă a se liniști. Lucrător l-a făcut Dumnezeu, și afară de fire îi este nelucrarea” (la fel). Și iarăși: „Care cal este folositor? Cel ce se desfătează, sau cel ce se iscusește? Care corabie? Acea care înoată, sau aceea ce nu umblă? Care apă? Acea care curge, sau aceea ce stă? Care fier? Cel ce se poartă, sau cel ce nu se folosește? Oare cel ce se lucrează nu strălucește și nu se aseamănă cu argintul, în vreme ce celălalt se înnegrește, netrebnic fiind și pierzînd ceva din materia sa? Una ca aceasta se face și cu sufletul cel nelucrător: asupra lui se revarsă oarecare rugină și-i mînîncă strălucirea și toate celelalte” (la fel). Același Hrisostom zice și în altă parte: „Așa cum pămîntul – cînd nu se seamănă și nu se sădește, odrăslește doar buruieni – tot astfel și sufletul, cînd nu are a face ceva din cele de trebuință, dorind a face, negreșit se dă pe sine la fapte rele” (*Cuvîntul al 7-lea la cea de a doua către Corinteni*). (n. aut.)

¹ Drept aceea, din această zicere, încheiem arătat că înțîia pricină pentru care fericitul Pavel lucra cu mîinile și se hrănea din lucrul mîinilor sale era ca să dea pildă tuturor Creștinilor să-i urmeze lui și să lucreze și ei. Iar a doua pricină pentru care făcea aceasta e că apostolii mincinoși îl defăimau zicînd că propovăduiește ca să ia bani de la ucenicii săi, cum spune în tot capitolul al nouălea al celei dintîi către Corinteni; și vezi acolo, la stihul zece. Despre aceasta vorbește și la capitolul unsprezece al celei de-a doua către Corinteni.

Dar e lucru vrednic de nedumerire pentru ce Domnul spune să nu ne îngrijim de cele de nevoie ale vieții – „Să nu vă îngrijiți ce veți mîncă și ce veți bea!” (*Matei* 6:25) și, în altă

10. Căci și când eram la voi vă porunceam aceasta: că, dacă cineva nu voiește a lucra, nici să nu mănînce!¹

Zice: Fraților Tesaloniceni, cînd eram la voi, v-am poruncit ca orice Creștin care nu voiește să lucreze și să slujească nici să nu mănînce. Deci, în epistola dintîi către Tesaloniceni, dumnezeiescul Apostol scrie mai moale despre lucrarea de mîină, iar întru aceasta a doua scrie mai aspru. Și după dreptate, căci – dacă Pavel lucra ziua și noaptea, cu toate că avea voie a se hrăni de la ucenicii săi – cu cît mai vîrtos se cuvenea a face aceasta ceilalți Creștini?

11. Căci auzim că unii umblă între voi fără rînduială, nimic lucrînd, ci iscodind.

De vreme ce mintea omului este pururea mișcătoare, adică se mișcă totdeauna și nu stă niciodată, cînd omul nu are vreun meșteșug și lucru de mîină folositor, ea urmează a se îndeletnici și a umbla în lucruri netrebnice și zadarnice, iscodind viața și petrecerea celorlalți, din aceasta căzînd în vorbe deșarte, în grăiri de rău, în glume și în nebăgare de seamă de viață – precum am zis mai sus. Deci, pentru a scăpa de toate aceste rele, se cuvine ca omul să lucreze vreun meșteșug și lucru de mîină. Căci, făcînd aceasta, nu numai că își strînge mintea și o oprește să alerge încoace și încolo, dar își scoate și hrana și nu-i îngreuiază pe alții, luînd de la dîșii cele trebuincioase trupului său. Fiindcă nu se cuvine a-l milui și a-l ajuta cineva pe cel ce poate lucra, dar șade nelucrător, nevrînd să lucreze.² Dar ce pune ca

parte: „Nu lucrați pentru mîncarea cea pieritoare, ci pentru aceea ce rămîne în viața veșnică!” (Ioan 6:27) – iar Apostolul ne poruncește aici cu totul dimpotrivă, să purtăm grijă și să lucrăm? Această nedumerire o dezleagă marele Vasilie, zicînd: „S-a oprit desăvîrșit a purta de grijă sau a lucra cineva pentru sine-și. Dar trebuie a lucra și a se îngriji cu de-adînsul pentru trebuința celui de aproape, mai ales că Domnul primește sîrguința pentru cei afierosiți Lui, și pentru această purtare de grijă făgăduiește Împărăția Cerurilor” (hotărîrea 207 pe scurt). Iar dumnezeiescul Hrisostom adaugă, zicînd că este cu putință să și lucreze meșteșug cineva, și a nu se îngriji pentru hrana vieții, dacă nădăjduiește cu totul întru Dumnezeu, Care satură pe tot dobitocul. Iar eu zic că mai ales prin lucrarea meșteșugului scapă omul de îngrijirea vieții, de vreme ce, cîștigîndu-și cele de trebuință, prin aceasta poartă de grijă și se liniștește cu cugetul. (n. aut.)

¹Însemnează că – după Teodorit – Apostolul nu a zis acest „nici să nu mănînce” către cei ce dau [milostenie], ci către cei ce viețuiesc cu nelucrare. Iar pe cei ce dau, îi sfătuiește, după puține cuvinte, a nu căuta la trîndăvirea acelor, ci să facă milostivirea lor cu folos. (n. aut.)

²Vezi și socotința lui Climent Stromatul și a Sfinților Apostoli, la subînsemnarea stilului 10, capitolul 4, al celei către Filipeni. Zice însă și Hrisostom: „Iar milostenia se dă doar acelor care nu se pot îndestula din lucrarea mîinilor lor și celor ce-i învață [pe al-

pricină leneșul și trîndavul? Eu sînt pustnic – zice –, eu mă rog lui Dumnezeu, eu postesc și împlinesc cu aceasta osteneala lucrului de mîină. Către care răspundem: mai întîi, că rugăciunea și postul nu sînt lucru de mîină, iar Pavel vorbește aici arătat despre lucrarea de mîină; al doilea, răspundem: Tu, cel ce zici acestea, poți – împreună cu nevointa pustniciei, cu rugăciunea și cu postul – să faci și lucru de mîină. Și, de vreme ce defaimi lucrarea mîinilor, pentru aceasta te osîndești ca un nelucrător. Dar zic unii că, dacă Apostolul poruncește să lucreze toți, de ce nu se silesc să lucreze dascălii și propovăduitorii cuvîntului lui Dumnezeu? Către aceia răspundem că dascălii au o lucrare mai mare și mai grea decît lucrarea mîinilor și, pe lîngă aceasta, treaba lor îi oprește a lucra cu mîinile. Iar tu, nevoitorul cel liniștit, nu ai nici o astfel de oprire, și înseamnă că păcătuiești, căci te lenevești și nu lucrezi lucru de mîină.¹

12. Unora ca aceia le poruncim și-i rugăm, pentru Domnul nostru Iisus Hristos,

Fiindcă i-a muștrat pe Creștinii din Tesalonic – zicîndu-le: „vă îndatorăm”, adică: „vă învățăm aspru” – Apostolul îndulcește iarăși cuvîntul și adaugă zicînd: „vă rugăm”. Și nu numai noi – zice –, ci-L punem mijlocitor al rugămînții noastre și pe Domnul Iisus Hristos Însuși. În acest chip, Pavel face rugămîntea sa încă și mai înfricoșată și mai vrednică de crezare.

îi] și care se îndeletnicesc cu totul întru cuvîntul învățăturii” (cuvîntul al 5-lea la această epistolă). (n. aut.)

¹ Din zicerea aceasta a Apostolului, se înțelege că iscodirea se naște din nelucrare și că cei care șed fără lucru sînt iscoditori. Iar iscodirii îi urmează viclenia, grăirea de rău și alte nenumărate răutăți, despre care vezi la citirea a patra a *Iscusițelor duhovnicești*, în partea a doua. Pentru aceasta, cu adevărat auzit era acela care-i aseamănă pe cei ce lucrează meșteșug cu albinele cele iubitoare de osteneală care slujesc, iar pe cei nelucrători cu trîntorii care nu lucrează ca albinele, ci șed nelucrători totdeauna. Și – așa cum albinele, făcînd mierea cea dulce, nu se hrănesc doar pe sine din aceea, ci și pe oameni, și-și folosesc ostenelele spre sănătatea și spre îndulcirea trupului mai-marilor lumii, a stăpînitorilor și împăraților, precum zice Parimistul – tot astfel cei ce lucrează meșteșugurile nu viețuiesc doar ei singuri din lucrul mîinilor lor, ci toți oamenii se înlesnesc prin meșteșugurile lor și lumea toată se economisește cu ostenelele lor. Și dimpotrivă – așa cum trîntorii, nelucrînd, mîncîncă din mierea albinelor și viază din străine ostenele – tot astfel cei ce nu lucrează, neavînd meșteșug din care să se hrănească, caută la mîinile celorlalți și viază din ostenele străine. Se poate oare afla o viață mai netrebnică decît aceasta? Pentru aceasta, și Solomon îi îndeamnă pe leneși să urmeze albinei celei iubitoare de osteneală, zicînd: „Mergi – o, leneșule! – la albină, și vezi cît este de lucrătoare și cît de cinstit își face lucrarea sa, din a cărei ostenele împărații și cei de obște capătă sănătate. Dorită este tuturor și cinstită, măcar că e neputincioasă cu tăria, dar covîrșește cîstîndu-se cu înțelepciunea (adică cu meșteșugul)” (*Pilde* 6:8). (n. aut.)

ca, lucrînd cu liniște, să-și mănînce pînea lor.

Pavel cere de la Creștini amîndouă acestea ca îndatorire: adică să se și liniștească atunci cînd umblă fără rînduială, căci liniștea este potrivnică nerînduiei; și să lucreze și să slujească, dacă șed fără lucru, căci lucrarea mîinilor este potrivnică nelucrării. Dar pentru ce să lucreze și să slujească Creștinii? Ca să-și mănînce – zice – „pînea lor”, adică cea cîștigată cu osteneala mîinilor lor, și să nu mănînce pîine străină. Căci Creștinii care sînt sănătoși nu se cuvine a căuta la mîinile altor oameni și a se hrăni din su-dori și osteneli străine.

13. Iar voi, fraților, să nu slăbiți făcînd binele!

Vezi, iubitule, cum s-au muiat îndată părinteștile îndurări ale fericitului Pavel? Căci degrabă s-a mîhnit și l-a durut inima pentru cei leneși și nelucrători, ca și cum le-ar zice Tesalonicenilor acestea: Creștinilor, osebiți-vă de cei ce petrec în nelucrare și nu slujesc! Și să nu petreceți împreună cu dînșii, dar nici să-i lăsați să moară de foame, ci dați-le cele de trebuință! Dar cineva ar zice: Dar ce, dacă nelucrătorul și cel ce nu slujește nu ar voi să slujească și să lucreze, nădăjduind că eu îl hrănesc, ci ar rămîne întru nelucrarea sa? Apostolul le răspunde aceloră: Destul îți este a nu petrece împreună cu acela și a nu-i da intrare și îndrăzneală, cu aceasta arătîndu-i că urăști nelucrarea și trîndăvia lui. Iar dacă nici așa nu se va îndrepta și nu se va îndupleca să lucreze și să slujească, să nu te mîinii asupra lui, ci fă-i bine cu ajutorul tău, după putință.¹

14. Iar dacă cineva nu ascultă de cuvîntul vostru prin scrisoare, însemnați-l

Unii (cum este și Teodorit) citesc zicerea „vostru” ca pentru fața înflia, adică „nostru”, și de aceea înțeleg zicerea așa: Oricine ar fi acela ce nu ascultă de cuvîntul nostru, al Apostolilor, care vi se grăiește prin această epistolă, să-l însemnați și să-l aveți osebit și despărțit de împreună-petrece-rea voastră. Iar fericitul Ioan Hrisostom a citit zicerea ca pentru fața a doua (adică: „cuvîntul vostru”) și ne dă să înțelegem așa: Pe oricine nu ascultă cuvîntul vostru, prin care ziceți ceea ce ați fost învățați în această epistolă a mea, pe acel nesupus însemnați-l și să nu petreceți împreună cu el.

¹ Și Teodorit tîlcuiește așa, zicînd: „Trîndăvia aceloră să nu biruiască dărnicia voastră.” (n. aut.)

și nu vă amestecați cu dînsul, ca să se rușineze.

Vezi, iubitule, ce mare folos se pricinuieste aceluia care e osebit de împreună-petrecerea cu frații lui Creștini? Anume a primi întru sine rușine, de la care i se pricinuieste îndreptarea. Căci, dacă a lua milostenii de la alții pricinuieste rușine celui ce ia, cu mult mai vîrtos se întîmplă aceasta cînd ia milostenie fiind despărțit de împreună-petrecerea cu frații săi Creștini. Căci, la Creștinii cei vechi, osebirea (adică despărțirea) de împreună-petrecerea cu frații se socotea mare pedeapsă și osîndă, iar acum despărțirile acestea se socotesc a fi nimic de către Creștinii vremii noastre. Vezi însă – o, cititorule! – că, dacă se cuvine a se despărți Creștinii de cel ce doar șade, adică nu lucrează și nu slujește¹, cu cît mai vîrtos urmează a se despărți de ceilalți oamenii răi care păcătuiesc învederat? Pentru aceasta, același Pavel scria în altă parte: „Iar acum v-am scris a nu vă amesteca împreună cu vreun frate care e sau curvar, sau lacom de averi, sau slujitor la idoli, sau ocărîtor, sau bețiv sau răpitor. Cu unul ca acesta nici să nu mînceați împreună!” (1 Corinteni 5:21).²

15. Dar să nu-l socotiți vrăjmaș, ci sfătuiți-l ca pe un frate.

Mai sus, zicînd că cel ce nu lucrează se cuvine nici să nu mînnînce, Pavel s-a temut ca nu cumva cei nelucrători să moară de foame și de aceea a zis mai departe să nu ne oprim a le face bine. Tot astfel și acum, fiindcă a zis să nu petreacă Creștinii împreună cu aceia, s-a temut ca nu cumva despăr-

¹ Drept aceea, pentru cel leneș, care nu lucrează, poruncește Pavel Creștinilor ceea ce zice aici, adică a nu petrece împreună cu el. (n. aut.)

² Însemnează că afurisenia (despărțirea) se făcea în trei feluri de către cei vechi: ori se afurisea, adică se oprea, păcătosul numai de la împărtășirea Sfințelor Taine, acela sînd și rugîndu-se cu ceilalți Creștini în biserică; fie se afurisea, adică se despărțea, și de adunarea Creștinilor și de împreuna-petrecere cu dînșii, cum se arată din zicerea Apostolului; fie, în sfîrșit, se afurisea clericul de ceilalți clerici, adică: arhiereul de ceilalți arhierei, presviterul de presviteri și diaconul de diaconi. Și vezi Canonul 10 al Sfinților Apostoli din Canonul grecesc. La fel se cuvine a se face și acum afurisirea de către Sfințiții Arhierei, ca să pricinuiască folos și îndreptare celor afurisiți, adică cu neîmpărtășirea Sfințelor Taine și cu scoaterea din biserică, iar nu cu afurisirea, adică cu despărțirea, de Sfînta și cea de o ființă Treime și cu blestemul de a rămîne cel afurisit nedezlegat și neiertat nici după moarte, cum se obișnuiește a se da scrisoarea de afurisenie și de blestem, căci afurisenia aceasta nu se osebește cu nimic de anatema. Iar dumnezeiescul Hrisostom zice că Creștinii din vremea noastră nu socotesc vreun mare rău nepetrecerea Creștinilor împreună cu cei răi și că aceasta le pricinuieste celor răi un atît de mare folos. Căci, cel ce curvise în Corint cu mama sa vitregă, fiind despărțit de Creștini, s-a folosit și s-a silit atît de mult, în-cît Pavel a zis pentru dînsul: „Destul fi este certarea aceasta” (2 Corinteni 2:6). (n. aut.)

țirea aceasta să-i lepede desăvârșit pe frații lor și să-i facă să se deznădăjduiască. De aceea, acum zice: O, Creștinilor! – să nu-i socotiți ca pe niște vrăjmași pe cei nelucrători și leneși, ci să-i sfătuiți ca pe niște frați ai voștri. Dându-le cele de trebuință, sfătuiți-i frățeste, ca să se îndrepteze și să lase lenevirea, fără să-i ocărăți și să-i înfrunțați, ca ei să se folosească de la voi trupește și sufletește. Căci cel ce sfătuiește un frate nu arată meteahna lui înaintea celorlalți, ci, luându-l deosebi, îl sfătuiește cum să se îndrepteze cu blîndețe și cu dragoste frățescă. Și zice: Creștinii să se mîhnească și să-i doară inima nu pentru că dau milostenie celor leneși și nelucrători, ci pentru că aceia calcă legea lui Dumnezeu, și să plîngă pentru dîșii ca pentru niște neputincioși și bolnavi cu sufletul. Să asculte cuvintele acestea aceia care nu numai că nu dau milostenie celor nelucrători, ci încă îi și ocărăsc și îi împroască cu pietre. Ce faci, o, omule? Acela este sărac pentru tine, adică pentru ca tu să vindecî rănile sufletului lui cu iubirea de oameni și cu milostenia ce i-ai da-o. Iar tu îl gonești cu pietre?! De cîtă nesimțire, de cîtă necunoștință este o astfel de faptă?!

16. Și Însuși Dumnezeuul păcii¹ să vă dea pacea totdeauna, întru tot ceasul.

În toată epistola sa, alături de sfaturi, dumnezeiescul Pavel pune și rugăciuni. Așa cum oamenii obișnuiesc a pune peceti, semne și încuietori deasupra arginților și a altor lucruri de mare preț, tot astfel punea și fericitul Pavel rugăciunile către Dumnezeu deasupra sfaturilor și învățăturilor celor aurite și de mult preț pe care le da Creștinilor, ca pe niște peceti ale celor zise. Aceasta face și aici, fiindcă urmau a se face între Tesaloniceni gîlcevi și prigoniri de vorbe pentru pricinile zise mai sus. Căci cei ce nu lucrau, despărțindu-se de adunarea Creștinilor, puteau să se facă mai îndărătnici, iar cei ce lucrau și își câștigau traiul vieții puteau să nu mai dea cu osîrdie [milostenie] celor nelucrători. De aceea, Apostolul se roagă ca Tesalonicenii să aibă pace totdeauna, căci aceasta este ce se caută de Creștini, încît a nu avea prilej de a se sminti despre nici o parte, nici din cuvînt, nici din lucru. Și zice: Căci astfel, avînd pace – o, Creștinilor! – îi veți îndrepta pe cei nelucrători lesne și fără greutate. Căci nici un lucru nu ne ajută atîta spre a isprăvi cele ce voim și spre a-i îndrepta pe frați precum chipul și cuvîntul cel pașnic și netulburat, prin care arătăm că nu-i certăm și nu-i înfruntăm cu vrăjmășie pe aceia ce greșesc.

¹ Pentru ce Se numește „Dumnezeu al păcii”, vezi la tîlcuirea capitolului 4, stih 9, al celei către Filipeni și la subînsemnarea de acolo. (n. aut.)

Domnul fie cu voi toți!

Ceea ce cere Pavel în această rugăciune, Însuși Domnul a făgăduit ucenicilor Săi, zicînd: „Și iată, Eu sînt cu voi în toate zilele” (*Matei 28:20*). Iar Apostolul zice: Creștinilor, dacă Domnul este cu voi toți – adică și cu cei ce nu lucrează, și cu cei ce lucrează –, negreșit vă vor veni toate bunățile, căci Domnul îi va îndrepta pe cei nelucrători și îi va întări pe cei lucrători.

17. Salutarea cu mîna mea, a lui Pavel.

Aici, numește „salutare” rugăciunea zisă mai sus¹, ca să arate că orația scrisă cu însăși mîna sa era cîștig și rugă duhovnicească, iar nu doar un semn de iubire.

Acesta este semnul meu în orice scrisoare, așa scriu.

Zice: Pentru a nu se răstălmăci epistolele mele de oarecari mincinoși și amăgitori (căci mulți făceau aceasta, cum am zis la început, la pricina epistolei acesteia), iscălesc aici cu însăși mîna mea, și acesta este semnul cel adevărat și cunoașterea oricăreia din epistolele mele pe care le trimit la voi ori la alții.

18. Darul Domnului nostru Iisus Hristos cu voi toți! Amin!

De la dar a început epistola aceasta Apostolul, și tot cu darul face sfîrșitul ei, cuprinzînd și întărind toate cuvintele dintr-însa din amîndouă părțile ca și cu două ziduri puternice și înalte, și punînd temelii tari și acoperămînt încredințat. Și zice: Creștinilor, dacă darul Domnului primit prin botez este cu voi, dar ce v-a mîntuit, el va trece cu vederea toate neputințele voastre, căci aceasta este însușirea dumnezeiescului dar. Și el va fi cu voi dacă nu îl veți alunga din sufletele voastre cu răutățile, și cu ura de frați și cu celelalte păcate ale voastre. Căci darul lui Dumnezeu locuiește în sufletele cele bine-alegătoare, care au smerenie și iubire de frați. O! – de am dobîndi și noi,

¹ Iar Teodorit zice că „salutare” numește blagoslovenia de la sfîrșit, adică: „Harul Domnului nostru Iisus Hristos fie cu voi toți! Amin!” Și, tîlcuind, Teodorit zice: „Și a adăugat aceasta pentru cei ce cutezau a purta epistole plătuite, învățîndu-ne să căutăm iscălitura lui, căci zice: Acesta este semnul epistolelor mele, căci eu însumi scriu salutarea. Deci, de aici, învățăm că dumnezeiescul Apostol obișnuia a scrie zicerea «Darul Domnului nostru Iisus Hristos fie cu voi toți! Amin!» în loc de: «Fiți sănătoși!»” (*n. aut.*)

cei ce citim acestea, astfel de suflete bine-alegătoare, care să arate iubire de frați și să-i sfătuiască pe frații ce greșesc, economisind în toate chipurile cu puțință îndreptarea lor cu pace; și astfel să fim păziți de darul Domnului nostru Iisus Hristos, Cel ce ne-a ales și ne-a adus lui Dumnezeu-Părintele întru Sfântul Duh, Căruia se cuvine toată slava, cinstea și închinăciunea, acum, și pururea și în veacurile veacurilor! Amin!

Această a doua epistolă către Tesaloniceni s-a scris din Atena.

Cuprins

TÎLCUIREA EPISTOLEI ÎNTÎI CĂTRE TESALONICENI

Pricina epistolei întîi către Tesaloniceni, după Teodorit și	
Icumenie numai.	6
Capitolul I	9
Capitolul II.	18
Capitolul III	34
Capitolul IV	42
Capitolul V.	59

TÎLCUIREA CELEI DE A DOUA EPISTOLE CĂTRE TESALONICENI

Pricina celei de a doua epistole către Tesaloniceni, după Hrisostom,	
Teodorit, Teofilact și Icumenie	78
Capitolul I	81
Capitolul II	91
Capitolul III.	103